

Jonna Niemelä

Kuljetusalan yrityksen kannattavuus ja sen parantaminen

Taloudellisen tilan ja aseman arviointi yritysjohdolle

Opinnäytetyö

Kevät 2016

SeAMK Liiketalous

Liiketalouden koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Laskentatoimi

Tekijä: Jonna Niemelä

Työn nimi: Kuljetusalan yrityksen kannattavuus ja sen parantaminen: Taloudellisen tilan ja aseman arviointi yritysjohdolle

Ohjaaja: Erkki Kytönen

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 80

Liitteiden lukumäärä: 5

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tilinpäätösanalyysin avulla kuljetusalalla toimineen osakeyhtiön taloudellinen tilanne ja asema käyttämällä hyväksi yrityksen aikaisempia tilinpäätöksiä. Tarkoituksena oli tarkastella yrityksen tilinpäätöksiä neljältä vuodelta ja luoda yritykselle mallianalyysi, jota yritysjohto voi hyödyntää erilaisissa päätöksissä sekä tulevaisuutta tarkastellessa.

Työn teoreettisessa viitekehyksessä esitellään lyhyesti johtamista, talousjohtamista sekä tilinpäätöstä. Näiden lisäksi työssä kerrotaan tilinpäätöksen perusteella tehtävästä tilinpäätösanalyysistä, tilinpäätöksen oikaisuvaatimuksista ja yrityksen taloudellisen tilan arvioimiseen käytetyistä kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden mittaavista tunnusluvuista. Opinnäytetyön tarkoituksena on miettiä yritykselle kannattavuuden parantamiseen johtavia toimenpiteitä, joten työn teoreettisessa viitekehyksessä on myös kerrottu kustannusajattelusta ja siihen liittyvistä lähestymistavoista.

Tilinpäätösanalyysi suoritettiin Excel-taulukkolaskentaohjelmalla, johon syötettiin yrityksen tilinpäätöstiedot vuosilta 2012–2015 sekä analyysissä käytettyjen tunnuslukujen kaavat, jotta näitä pystyttäisiin hyödyntämään myös tulevaisuudessa. Yrityksen kannattavuuden selvittämistä varten laskettuja tunnuslukuja on vertailtu aikaisempien vuosien tuloksiin sekä myös samalla alalla toimivien samankokoisten yritysten keskiarvoihin.

Tuloksena saatiin yritykselle mallianalyysi, josta käy ilmi, millainen tilanne yrityksellä on kannattavuudessa ja miten tulos on muuttunut vuosien 2012–2015 aikana. Yrityksen kokonaislaatuinen kannattavuus oli parantunut tarkastelujakson aikana, mihin oli vaikuttanut tilikauden tuloksen parantuminen, kustannuksien aleneminen ja poistojen suuruus. Tulevaisuutta ajatellen työssä mietitty mahdollisia toimenpiteitä, etenkin kustannusten avulla, joilla saataisiin yrityksen tulosta paremmaksi.

Avainsanat: johtaminen, tilinpäätös, tilinpäätösanalyysi, tunnusluku, kustannustehokkuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Business Management

Specialisation: Accounting

Author: Jonna Niemelä

Title of thesis: A transport company's profitability and its improvement: The evaluation of the company's financial status and situation for the needs of the business management

Supervisor: Erkki Kytönen

Year: 2016

Number of pages: 80

Number of appendices: 5

The purpose of this study was to determine, using balance sheet analysis, the financial status and situation of a limited company operating in the transport business, based on the company's previous financial statements. The aim was to examine the company's financial statements from the past four years and to establish a model analysis for the management, which they could utilize when making decisions and planning for the future.

The theoretical framework of the work includes a short presentation of management, especially financial management, and of financial statements. In addition, the thesis also deals with the balance sheet analysis made based on the financial statement, the correction demands of the financial statement and the indicators that measure profitability, liquidity and financial solidity used to evaluate the company's financial situation. The purpose of this thesis is to think about actions that can improve the profitability of the company. So, the theoretical framework of the thesis also deals with cost-based thinking and related approaches.

The financial statement analysis was executed using an Excel spreadsheet program, which was supplied with the company's financial statement information from the years 2012–2015 and the statistic formulas used in the analysis, so that these could be utilized in the future. For the analysis of the company's profitability, the calculated statistics were compared to the results of the previous years and to the 2014 average values for companies of a similar size operating in the same line of business.

As a result, the company now has a mode analysis, which shows the company's profitability and how the result has changed in the years 2012–2015. The company's overall profitability had improved during the examination period, which had been influenced by the improvement of the result for financial period, a decrease in the costs, and the amount of depreciation. For the future, possible actions are suggested to improve the company's result, especially in relation to costs.

Keywords: management, financial statement, balance sheets analysis, indicator, cost efficiency

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	7
1 JOHDANTO.....	8
1.1 Opinnäytetyön taustaa.....	8
1.2 Opinnäytetyön tavoite.....	9
1.3 Opinnäytetyön rakenne.....	10
2 YHDESSÄ KOHTI PÄÄMÄÄRIÄ.....	12
2.1 Organisaation johtaminen.....	12
2.2 Yritysjohtaminen.....	13
2.3 Talousjohtaminen.....	14
2.3.1 Yrityksen laskentatoimi.....	16
2.3.2 Raportointi päätöksenteon tueksi.....	17
3 KANNATTAVUUTEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT JA NIIDEN ARVIOINTI TILINPÄÄTÖSAINEISTOSTA.....	20
3.1 Tilinpäätös.....	20
3.1.1 Tase.....	23
3.1.2 Tuloslaskelma.....	24
3.1.3 Rahoituslaskelma.....	25
3.1.4 Liitetiedot.....	26
3.2 Tilinpäätöksestä tunnuslukuanalyysiin.....	27
3.3 Tilinpäätösanalyysin vaiheet.....	28
3.4 Tilinpäätöksen oikaisu.....	30
3.4.1 Tuloslaskelman oikaiseminen.....	31
3.4.2 Taseen oikaisu.....	36
3.5 Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut.....	39
3.5.1 Kannattavuuden tunnusluvut.....	41
3.5.2 Vakavaraisuuden tunnusluvut.....	42

3.5.3	Maksuvalmiuden tunnusluvut.....	43
3.6	Yrityksen kannattavuus.....	44
3.6.1	Kustannusajattelu	46
3.6.2	Kustannuslaskenta	47
3.7	Case-yrityksen tilan ja toiminnan tarkastelu.....	48
4	CASE-YRITYKSEN KANNATTAVUUS JA SEN PARANTAMISEEN TÄHTÄÄVÄT TOIMENPITEET.....	50
4.1	Yleiskatsaus kuljetus- ja logistiikka-alaan	50
4.2	Case-yrityksen esittely	52
4.3	Työn tutkimusmenetelmä ja aineisto.....	53
4.4	Tarkasteltavan yrityksen tilinpäätöksen oikaiseminen.....	54
4.4.1	Tuloslaskelman oikaiseminen	54
4.4.2	Taseen oikaiseminen.....	55
4.5	Yrityksen tunnuslukuanalyysi	56
4.5.1	Liiketoiminnan kasvu.....	56
4.5.2	Liiketoiminnan kannattavuus.....	57
4.5.3	Liiketoiminnan maksuvalmius	62
4.5.4	Liiketoiminnan vakavaraisuus	66
4.6	Kannattavuuden parantamiseen tähtäävät toimenpiteet.....	69
4.7	Johtopäätökset.....	71
5	YHTEENVETO.....	73
	LÄHTEET	75
	LIITTEET.....	80

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Case-yrityksen liikevaihto 2015–2012.....	57
Kuvio 2. Case-yrityksen käyttökateprosentti 2015–2012.	58
Kuvio 3. Case-yrityksen liiketulosprosentti 2016–2012.....	59
Kuvio 4. Case-yrityksen sijoitetun pääoman tuottoprosentti 2015–2012.....	60
Kuvio 5. Case-yrityksen koko pääoman tuottoprosentti 2015–2012.	61
Kuva 6. Case-yrityksen myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajat 2015–2012.	65
Kuvio 7. Case-yrityksen omavaraisuusasteprosentti 2015–2012.....	67
Kuvio 8. Case-yrityksen suhteellinen velkaantuneisuusprosentti 2015–2012.	68
Taulukko 1. Case-yrityksen kannattavuuden tunnusluvut 2015–2012.	62
Taulukko 2. Case-yrityksen maksuvalmiuden tunnusluvut 2015–2012.....	66
Taulukko 3. Case-yrityksen vakavaraisuuden tunnusluvut 2015–2012.....	69

Käytetyt termit ja lyhenteet

Johtaminen	Johtamine on työ, jolla pyritään ohjaamaan organisaatiota siten, että yrityksen tavoitteet ja päämäärät voidaan saavuttaa. Johtamisella pyritään vaikuttamaan organisaation nykyiseen ja tulevaan toimintaan.
Tilinpäätös	Tilikaudelta laadittava laskelma, joka laaditaan yrityksen kirjanpidon perusteella. Tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa yrityksen toiminnan taloudesta ja kannattavuudesta oikea ja riittävä kuva.
Tilinpäätösanalyysi	Tilinpäätöksen perusteella laadittava analyysi, jossa tutkitaan tilinpäätöstä tarkemmin yrityksen kannattavuutta ja taloudellista hyväksikäyttäen yrityksen tilinpäätöstietoja.
Kustannustehokkuus	Rahan käyttämisen tehokkuutta, jossa pyritään mahdollisimman pienillä kustannuksilla saada mahdollisimman paljon hyötyä yritykselle ja sen kannattavuudelle.

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Management on johtamisen kantasana. Johtamisessa on otettava huomioon: ihmiset, talous sekä teknologia. Keskeisintä on saada aikaan haluttuja tuloksia yhdessä organisaation kanssa. Johtaminen on ennen kaikkea päätöksentekoprosessi, jonka vaiheita ovat päätösten valmistelu/suunnittelu, päätöksen teko ja täytäntöönpano. Ilman toimivaa päätöksentekoprosessia, yritys ei saa aikaan tuloksia ja siten haluttuun tavoitteeseen ei päästä. (Kamensky 2015, 16–18.) Tulosten tarkkailuun taloushallinto ja sen osaajat avustavat yritysjohtoa tuottamalla johdolle taloutta kuvaavia raportteja, joiden perusteella yritysjohto voi tehdä tärkeitä toimintoja ja taloutta koskevia päätöksiä. Yksi parhaiten palvelevin ja tärkeimmäksi luokiteltu raportti on tilinpäätös. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005,13.)

Tilinpäätös on yhteenveto tilikauden aikana tehdyistä kirjanpitomerkinnoista, johon on kerätty tiedot yrityksen tuloista, menoista sekä omaisuudesta tilinpäätös hetkellä. Tilinpäätöksen tarkoitus on antaa omistajille sekä muille sidosryhmille tietoa yrityksen toiminnan taloudesta sekä sen kannattavuudesta. Tilinpäätöksestä saatua informaatiota yrityksen omistajat pystyvät hyödyntämään erilaisissa investointi- ja rahoituspäätöksissä sekä päivittäisissä operatiivisissa päätöksissä. Lisäksi tilinpäätös antaa omistajille tietoa osingonmaksukyvästä ja yrityksen johdon toiminnasta. Eri sidosryhmät pystyvät hyödyntämään saatua tietoa yrityksen taloudellisen tilanteen seuraamiseen. (Jyrkkiö & Riistama 2008, 25–26.) Tilinpäätöksen perusteella omistajat sekä mahdolliset sijoittajat pystyvät tekemään päätelmiä tulevasta taloudellisesta tilanteesta sekä yrityksen mahdollisesta kehityksestä (mp.).

Tilinpäätös antaa monipuolista informaatiota yrityksen toiminnasta ja sen kannattavuudesta, mutta omistajat ja yrityksen sidosryhmät voivat olla kiinnostuneita erilaisista asioista. Esimerkiksi yrityksen omistajat voivat olla kiinnostuneita tavoitteiden mukaisesti sijoituksesta saatavasta tuotosta suhteessa riskeihin tai sijoituksen oikeutettavasta päätäntävällästä yrityksessä. (Niskanen & Niskanen 2003, 14.) Työntekijöitä tilinpäätösinformaatio kiinnostaa yrityksen menestyminen työpaikan säilyvyyden ja mahdollisten palkkioiden näkökulmasta. Rahoittajat hyödyntävät

saatua informaatiota selvittääkseen yrityksen kykyä maksaa lainansa takaisin sovittun laina-ajan puitteissa. Tavarantoimittajat ovat kiinnostuneita yrityksen taloudellisesta tilanteesta, jotta he pystyvät luottamaan siihen että, he saavat maksun toimittamistaan tuotannontekijöistä.

Tilinpäätösasiakirjoihin kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma sekä liitetiedot. Tilinpäätöstä laatiessa on noudatettava hyvää kirjanpitoa, jotta tilinpäätöksestä saatu tieto olisi luotettavaa sekä se antaisi oikean ja riittävän kuvan yrityksen tuloksesta sekä taloudellisesta tilanteesta. (L 1336/1997.) Niskanen ja Niskanen (2003, 8) korostavat, että arvioitaessa yrityksen taloudellista tilaa ja toimintaedellytyksiä on tärkeää tulkita tilinpäätöstä oikein. Jotta yrityksen tilanteesta saataisiin oikeanlainen kuva, käytetään sitä varten apuna tilinpäätösanalyysiä sekä eri tunnuslukuja. Tilinpäätösanalyysiin saadaan tarvittavaa tietoa vertailemalla esim. laskettuja tunnuslukuja aikaisempien vuosien tunnuslukuihin tai samalla alalla toimivien yritysten tunnuslukuihin.

Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena on kuljetusalalla toimiva osakeyhtiömuotoinen yritys, jota kutsutaan jatkossa nimellä Case-yritys. Tilinpäätöksen keskeisin käyttäjä on omistaja. Tarkoituksena on selvittää havainnollisesti yrityksen taloudellinen tilanne tunnuslukujen avulla ja vertailemalla näitä aikaisempiin vuosiin sekä vuoden 2014 löytyviin toimialakohtaisiin tunnuslukuihin. Tilinpäätösanalyysi perustuu yrityksen luovuttamiin tilinpäätöstietoihin vuosilta 2012–2015. Tulevaisuuden kannalta tarkoituksena on miettiä, miten yritys pystyisi pienentämään kustannuksiinsa tulevaisuudessa. Tätä varten työssä on haastateltu yrityksen omistajaa ja tehty tilinpäätöksen, laskettujen tunnuslukujen ja haastattelun perusteella toimenpideehdotuksia, joiden avulla yrityksen kokonaisvaltainen kannattavuus voisi parantua tulevaisuudessa.

1.2 Opinnäytetyön tavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia tilinpäätösanalyysin avulla pienen Lapualla sijaitsevan kuljetusalalla toimivan yrityksen kannattavuutta ja taloudellista asemaa. Työn tarkoituksena on luoda yritysjohdolle selkeä ja helppolukuinen mallianalyysi tilinpäätöshetkellä olevasta kannattavuudesta ja taloudellisesta asemas-

ta. Tilinpäätösanalyysin tuloksien tarkoituksena on tukea johdon päätöksentekoa tulevissa operatiivisissa päätöksissä. Opinnäytetyössä kiinnitetään huomiota tarkemmin kustannustehokkuuteen. Tämän tarkoituksena on löytää yritykselle halvempia kustannusratkaisuja, jotta yrityksen kannattavuus ja taloudellinen asema parantuisi tulevaisuudessa. Kannattavuuden parantamista on mietitty erilaisilla kustannuksiin kohdistuvilla parannuskeinoilla.

Opinnäytetyön viitekehyksessä käsitellään johtamista (ml. yritysjohtamista ja talousjohtamista), tilinpäätöstä, tilinpäätöksen perusteella tehtävää tilinpäätösanalyysiä sekä kustannustehokkuutta, jotka perustuvat pääsääntöisesti alan kirjallisuuteen ja näitä koskeviin lakeihin. Yrityksen kannattavuutta ja taloudellista tilannetta tarkastellaan hyväksikäyttämällä yrityksen aikaisempia tilinpäätöksiä vuosilta 2012–2015 sekä muita yrityksen luovuttamia materiaaleja.

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö sisältää yhteensä viisi päälukua. Johdantokappaleessa esitellään opinnäytetyön taustaa, sen tarkoitus sekä tavoite. Luvussa esitellään lyhyesti mitä aiheita työ sisältää ja miten nämä aiheet liittyvät toisiinsa. Opinnäytetyön toisessa ja kolmannessa luvussa käsitellään työn teoriaa. Teoreettisessa viitekehyksessä kerrotaan ensimmäiseksi organisaation johtamisesta, mukaan lukien yritysjohtamisesta sekä talousjohtamisesta. Koska talousjohtamiseen kuuluu erilaisia raportointitehtäviä sekä muiden laskelmien tuottamista yrityksen johdolle, on tämän vuoksi työssä kerrottu myös yrityksen laskentatoimesta ja siitä, miten raportointi vaikuttaa yrityksen päätöksentekoon.

Toiminnan kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden analysoinnissa, tärkein ja palvelevin raportti on tilinpäätös, tämän vuoksi työn kolmannessa luvussa kerrotaan tilinpäätöksestä ja sen perusteella tehtävästä tilinpäätösanalyysistä perehtyen tarkemmin tunnuslukuanalyysiin. Tilinpäätösosiossa kerrotaan, mikä tilinpäätös on, mitä se sisältää, mihin sitä käytetään ja ketkä ovat sen käyttäjiä. Tilinpäätösanalyysissa kerrotaan tilinpäätöksen perusteella tehtävästä analyysistä ja sen toteutustavasta. Koska työn aiheena on kannattavuuden selvittäminen, on työn teoriassa kerrottu myös yrityksen kannattavuudesta, kustannusajattelusta

sekä lyhyesti kustannuksiin liittyvistä laskelmista. Kolmannen luvun lopussa kerrotaan mitä tunnuslukuja yrityksen tilinpäätöksestä lasketaan yrityksen taloudellisen tilanteen selvittämiseksi sekä yrittäjälle esitettävästä haastattelun teemasta. Neljännessä luvussa esitellään työn toimeksiantaja yritys, kerrotaan toimeksiantaja yrityksen toimialasta, työn empiirisestä aineistosta, tilinpäätöstiedoista lasketuista tunnusluvuista, sekä kerrotaan näihin liittyvät johtopäätökset ja tuloksien parannusehdotukset. Työn viimeisessä luvussa käsitellään koko työn yhteenveto.

2 YHDESSÄ KOHTI PÄÄMÄÄRIÄ

Yhä useampi ihminen haluaa työllistää itse itsensä ja tarjota myös muille ihmisille työpaikkaa. Yritystoiminnan alussa yritysten omistajien tuleekin miettiä, mitä asiakkaille tarjotaan, mitkä ovat yrityksen tavoitteet ja siten rakentaa yrityksen tulevaisuutta, jotta asetettuihin tavoitteisiin päästäisiin. Jotta tavoitteisiin päästään, tarvitaan siihen yritysjohtoa sekä sen muita alaisia. Lindgren (2008, 10) toteaa, että kukaan ihminen ei pysty menestymään yritysmaailmassa ilman osaavaa ja hyvin motivoitunutta henkilökuntaa. Yksi tärkeimmistä johdon alaisista ovat taloushallinnon osaajat, joiden tarkoitus on auttaa johtoa raportoinnin ja konsultoinnin avulla joka päiväsissä päätöksissä. Tässä luvussa tarkastellaan johtamista erityisesti talousjohtamista ja laskentatoimea sekä kerrotaan heidän tärkeimmistä työtehtävistä.

2.1 Organisaation johtaminen

Yritykset ja yhteisöt ovat talouselämämme ja kansantaloutemme ylläpitäviä yksiköitä, joiden tehtävänä on tuottaa hyödykkeitä tai palveluja asiakkaiden tarpeiden tyydyttämiseksi. Jotta yritys olisi toimiva, tulee sillä olla yhteensopiva liikeidea ja toiminta-ajatus, joka kertoo miksi yritys on olemassa sekä mitä, miten ja kenelle palveluja tehdään. Palvelujen syntymiseen tarvitaan myös toimivat verkostosuhteet ja vastuulliset henkilöstöt, jotka huolehtivat palvelujen aikaansaamisesta asiakastarpeiden mukaisesti sekä resursseja eli rahavaroja, kiinteistöjä, koneita ja työntekijöitä. (Alhola & Lauslahti 2000, 12–14.)

Yrityksen johtamisjärjestelmä on osa yrityksen liikeidea, jonka avulla johdetaan toimintaa päämäärien saavuttamiseksi. Johtamistyyli ja -aatteet voivat vaihdella yrityksestä riippuen, jotka perustuvat pitkälti alan vaatimukseen, yrityksen kotimaan-kulttuureihin ja arvoihin, yrityksen persooniin ja työntekijöiden taustoihin jne. (Alhola & Lauslahti 2000, 14–15.)

Taloushallinto on johtamisen tukitoiminto ja tärkeä osa yritysjohton arkea. Sen tehtävänä on avustaa yritysjohtoa omalla toiminta- ja tehtävälueellaan, tuottaa johtamisen avustavia ja taloutta kuvaavia raportteja, konsultoida johtoa taloushal-

linnon näkökulmasta sekä osallistua yrityksen talouden johtamiseen ja valvontaan. Yrityksen taloutta kuvaavien raporttien laatiminen, erityisesti johdon päätöksentueksi on luokiteltu taloushallinnon päätehtäväksi (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 12–13). Stott ja Truman (2003, 216) toteavat, että kaikkien yritysten johtajat eivät osaa lukea tasetta oikein, joten on erityisen tärkeää, että kirjanpitäjät laativat johdolle sellaista informaatiota, jota heidän on helpompi ymmärtää. Yrityksen taloutta kuvaavien raporttien lisäksi, yritysjohtajat tarvitsevat myös tietoa myynnin kehitymisestä, kysynnästä, kustannuksista, tuotteiden kannattavuudesta sekä myös kilpailuasemasta (Pellinen 2006, 19). Alhola ja Lauslahti (2000, 15) toteavat, että sisäisessä laskentatoimessa on tärkeää tunnistaa ja huomioida yrityksen johtamistyylit, koska kullakin tyylillä on omat vaikutukset ja vaatimuksensa siihen, mitä halutaan mitata ja miten mittaus suoritetaan.

2.2 Yritysjohtaminen

Henkilöstö, joiden työnkuvaan kuuluu yrityksen johtaminen ja sen toimintaa koskevien päätösten teko, kutsutaan operatiiviseksi johdoksi. Operatiiviseen johtoon kuuluvat yrityksen toimitusjohtaja, ja sen välittömät alaisensa mm. markkinointi-, talous-, hallinto- ja tekninen johtaja. (Jyrkkiö & Riistama 2008, 26.)

Johtamisella pyritään ohjaamaan yritystä kohti sen tavoitteita. Yleisjohdon keskeiset tehtävät liittyvät yritystoimen suunnitteluun ja sen toteuttamiseen sekä tulosten seuraamiseen ja valvontaan. Yrityksen toiminnan suunnittelussa johto määrittelee yritystoiminnan tavoitteet ja päämäärät, suunnittelevat tarvittavat toimenpiteet, joiden avulla asetettiin tavoitteisiin päästäisiin sekä arvioi niiden vaatimia resursseja. Yrityksen toteuttamistehtävillä seurataan, että, suunniteltuja toimintoja toteutetaan, jotta päästäisiin asetettuihin päämääriin ja tavoitteisiin. Valvontatehtävät liittyvät johdon laatimiin suunnitelmiin. Yritysjohdon valvoessaan he vertailevat toiminnasta saatuja tuloksia asetettuihin tavoitteisiin ja analysoivat mahdollisia syitä, miksi asetettuihin tavoitteisiin ei ole päästy. Neilimo ja Uusi-Rauva (2005, 10) toteavat, ellei asetettuihin tavoitteisiin ei ole päästy, johdon tulee miettiä, miten ja millä tavoin tavoitteeseen päästäisiin mahdollisimman hyvin jatkossa.

Johtamista voidaan tarkastella myös hierarkkisesti strategiselta, operatiiviselta ja taktiselta tasolta. Strateginen johtaminen koskee koko yritystä ja sen menestymiseen liittyvien tehtävien johtamista. Operatiivinen johtaminen on jokapäiväisten asioiden johtamista, jonka avulla yritys yrittää saavuttaa vuositason taktiset tavoitteet. Taktisen johtamisen avulla pyritään saavuttamaan strategisen johtamisen pitkän ja keskipitkän aikavälin tavoitteet ja päämäärät askel askeleelta. Taktinen johtaminen on usein budjettiin perustuvaa vuositason johtamista. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 11.)

2.3 Talousjohtaminen

Yrityksissä yritysjohto on voinut jakaa vastuun siten, että jokaisella yrityksessä työskentelevässä on oma roolinsa. Talousjohtaminen on yrityksen yhden osa-alueen johtamista ja sen työt voivat vaihdella eri organisaatioissa. Myös organisaatiosta riippumattomista syistä, informaation tarve muuttuu jatkuvasti. Yrityksen taloushallinnon asiantuntijaa kutsutaan controlleriksi.

Kuten yritysjohtamista, myös talousjohtamista voidaan tarkastella suunnittelun, toteuttamisen ja valvomisen näkökulmista (Neilimo & Uusi-Rauva 2005,10–11,14). Suunnittelutehtävissä talousjohto merkitsee ja määrittelee taloudellisten tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet esim. budjetoinnin avulla. Toteuttamistehtävä merkitsee sitä, että talousjohdon on jokapäiväisessä johtamistyössään myös toteutettavat suunnitelmat. Kuten yleisjohdon niin myös talousjohdon on valvottava suunnitelmien ja tavoitteiden toteutumista sekä analysoida mahdollisia eroja. Neilimo ja Uusi-Rauva (mp.) toteavat, että analysoinnin lisäksi talousjohdon on mietittävä eroavaisuuksien syntyessä, mitä tehdä toisin, jotta asetettuun tavoitteeseen päästään. Näiden lisäksi yrityksen talousjohtamiseen liittyy myös rahoitushallinnon tehtäviä kuten, omarahoitusasteen suunnittelua ja juoksevien toimintojen sitoman käyttöpääoman hallintaa (mp.). Jyrkkiö ja Riistama (2008, 29) kertovat, että keskisuurissa ja pienissä yrityksissä talousjohtajan tehtäviin voi kuulua myös tietojenkäsittelyä sekä tarvittaessa sisäistä tarkistusta.

Yritystoiminnan alussa talousjohtajan tehtäviin kuuluu toiminnan suunnittelu ja päätöksenteko sekä riskien ja talouden hallinta. Toiminnan käynnistyessä talous-

johdon painopiste on raportoinnissa sekä kassavirtojen hallinnassa. Yrityksen kasvaessa, tärkeäksi muodostuvat toiminnan ja talouden seuranta, yrityksen omasta sekä ulkoisista tekijöistä. (Alhola & Lauslahti 2000, 25.) Glautier ja Underdown (2001, 9) toteavat, että yrityksen kasvuvaiheessa, kirjanpitäjien asema korostuu tiedottavina ihmisinä. Menestyessään yrityksellä tulee olla enemmän informaatiota yrityksen tilanteesta, jotta he osaavat hyödyntää saamaansa tietoa nopeammin kuin aiemmin. Yritystoiminnan tasaantumisvaiheessa seuranta korostuu ja kassavirtojen hallinta vähenee. Toiminnan loppuvaiheessa korostuvat johdon päätöksenteko sekä mietitään, miten yrityksen elinkaarta saadaan pienennettyä. (Alhola & Lauslahti 2000, 25–26.)

Kansantalouden tilanne vaikuttaa suoraan yrityksen liiketoimintaan ja tällöin talousjohtajan rooli kasvaa. Matalasuhdanteen aikana talousjohdon ylläpitämä tarkka taloudenhallinta voi olla yritykselle kilpailuetu ja siten yritystoiminnan jatkuvuuden kannalta välttämätöntä. (Alhola & Lauslahti 2000, 24.) Kun taloutta on tarkasteltu pidemmältä ajalta, johtajat tietävät esim. mistä kustannuksista on helpoin lähteä pienentämään, sillä he tietävät mistä kustannukset ovat syntyneet ja miten niiden pienentäminen vaikuttaa muuhun toimintaan (Procurate 2012). Korkeasuhdanteen aikana taloushallinnon roolin painopiste on vahvasti kustannustehokkuudessa sekä riskien hallinnassa, koska silloin voittoa ja markkinakasvua tulee helposti (Alhola & Lauslahti mp.).

Talousjohtamistakin voidaan tarkkailla strategisella, operatiivisella ja taktisella tasolla. Strategisella tasolla talousohjaus keskittyy mm. päämäärien ja tavoitteiden asettamiseen, strategisten etujen määrittelyyn ja etsintään, liiketoimintojen tarkasteluun taloudellisina sijoituksina (ns. portfolioina) sekä resurssien kohdentamiseen (ns. allokointiin). Talousjohdon operatiivisiin töihin kuuluvat mm. perintää, maksamista, jokapäiväisen rahoituksen hoitamista, laskelmien laatimista yrityksen taloudesta sekä konsultointi organisaation sisällä. Taktinen talousohjaus perustuu budjetteihin. Siihen kuuluvat yrityksen taloustavoitteiden asettaminen sekä siihen tarvittavien toimenpiteiden johtaminen ja tulosten valvonta. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 11.)

2.3.1 Yrityksen laskentatoimi

Alholan ja Lauslahden (2000, 27) toteavat, että laskentatoimen rooli kannattavuudessa hallinnassa on merkittävä. Ilman laskentatoimen tuottamaa informaatiota, yritysjohto ei tiedä, mitkä suoritteet tuottavat voittoa ja mitkä toiminnot tai investoinnit ovat yritykselle kannattavia. Laskentatoimen antaman raportoinnin perusteella, yritysjohto pystyy ennakoimaan tulevaa, tekemään erilaisia päätöksiä käyttämällä hyväksi yrityksen historiatietoja sekä kohdistamaan energiansa oikeisiin asioihin. Alholan ja Lauslahden (s. 316) mukaan, että on tärkeää, että raportit ovat toiminnan kannalta oikeellisia ja sisällöllisesti luotettavia, mutta myös se, että raportit tuotetaan oikeaan aikaan eikä liian myöhässä. Jos esimerkiksi tuotantopäällikkö saa liian myöhään tietoa käyttöasteraporteista ennusteineen, ei se pysty suunnittelemaan tehokkaasti resurssien käyttöä. (mp.) Yrityksen laskentatoimi voidaan määritellä suunnitelmalliseksi toiminnaksi, jonka tehtävä on kerätä ja rekistroidä yritysjohdolle sekä muille sidosryhmille yrityksen toimintoja kuvaavia määra- ja arvolukuja sekä näihin liittyviä raportteja ja laskelmia päätöksenteon tueksi (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 13). Alholan ja Lauslahden (s. 14) mukaan on tärkeää ymmärtää yrityksen johtamisjärjestelmää laskentatoimen kannalta, sillä laskennan tehtävänä on tukea sitä ja sen sisältämiä osa-alueita.

Yrityksen laskentatoimi voidaan jakaa yleiseen ja johdon laskentatoimeen. Yleinen laskentatoimi perustuu kirjanpitoon ja sen perusteella laadittavaan tilinpäätökseen. Tilinpäätös on ennen kaikkea informointilaskelma mutta se voi kuulua myös tarkkailulaskelmiin. (Alhola & Lauslahti 2000, 30.) Johdon laskentatoimi on yritysjohtoa tukevaa laskentaa. Sen laskelmia voivat olla investointilaskelmat, budjetit, tarkkailulaskelmat (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 13). Pääsääntöisesti johtoa palvelevat laskelmat suuntautuvat tulevaisuuteen. Tulevaisuutta koskevan suunnittelun ja päätöksenteon pohjana ovat toiveiden, ennusteiden ja uskomusten lisäksi menneisyyttä koskevat tilinpäätökset sekä muut tiedot ja laskemat. Johdon laskentatoimessa tiedon tuottamisen tarve syntyy liikkeenjohtajien erityistarpeista, johon laki eivätkä muutkaan kaikille yhteiset olevat normit vaikuta. Sen vuoksi tiedon tuottamisessa tarvittavan tiedon järkevyyttä arvioidaan tarkoituksenmukaisuuden tai tiedon tuottamisen perusteella. (Pellinen 2006, 20.)

Alhola ja Lauslahti (2000, 23) huomauttavat, että yrityksen laskentatoimen toteuttamista suunniteltaessa on otettava huomioon yrityksen elinkaaren vaiheet sekä sen liiketoimintaympäristö, sillä nämä asiat vaikuttavat siihen, miten paljon taloushallintoon panostetaan. Esimerkiksi yrityksiltä, jotka ovat pieniä ja kilpailuympäristö on vähäinen, vaaditaan niiltä pienempi panostus taloushallintoon ja sen kehittämiseen. Mitä suurempi yritys on, sitä monimutkaisempi ja vaativampi taloushallinnon rakenne on.

2.3.2 Raportointi päätöksenteon tueksi

Raportointi on osa yrityksen ohjausjärjestelmää, jonka avulla pystytään seuraamaan yrityksen kehitystä, kannattavuutta ja sitä, onko yrityksen asetettuun tavoitteeseen päästy. Raportoinnilla pystytään vaikuttamaan koko organisaation toimintaan sekä mahdollisesti motivoimaan työntekijöitä. (Alhola & Lauslahti 2000, 316–317.) Alholan ja Lauslahden (s. 317) mukaan raportointia osattaisiin käyttää oikein ja siitä olisi apua yritykselle, kun eri toiminnot ja tehtävät jaettaisiin osaamisen perusteella oikein eri osastojen ja henkilöstön kesken. Raportointia voidaan toteuttaa tunnuslukujen, mittaristojen ja raporttien avulla. Erilaiset mittaristot ovat johdon ja organisaation muiden toimintojen työkalu, koska ne ovat luonteeltaan ennakoivia ja reaktiivisia sekä antavat tiedot myös heikoista signaaleista. Raportit ovat yhteenlaskettua tai yksityiskohtaista tietoa peruslähteistä esim. myyntisaamiset ja myynti asiakkaittain. Raporttien antamat tiedot palvelevat operatiivisen tason työntekijöitä ja johtoa sekä budjettiraporttien osalta ylintä johtoa. (mp.)

Tunnusluvut ovat perinteisin raportointitapa, joka saadaan yrityksen valmiista tilinpäätöksestä (Alhola & Lauslahti 2000, 317). Tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa yritysjohdolle sekä sen muille sidosryhmille oikea ja riittävä kuva yrityksen taloudellisesta tuloksesta ja sen asemasta päätöksenteon tueksi. Tilinpäätöksen keskeinen taloudellinen informaatio muodostuu eri tilinpäätöslaskelmista, jotka raportoivat yrityksen strategian sekä sen operatiivisen toiminnan, rahoitus- ja investointitoimintojen taloudellisista seuraamuksista rahamääräisesti. Seppäsen (2011, 15) mukaan on tärkeää, että analyysinlaatija ymmärtää yrityksen liiketoimintamallia ja sen ympäristöä. Tilinpäätöksen tuottama informaatio on hyödyllistä, kun sen pe-

rusteella pystytään tekemään konkreettisia päätöksiä ja sen tuottama tieto on luotettavaa, ymmärrettävää sekä sitä pystytään tulkitsemaan oikein (mts. 23). Alhola ja Lauslahti (s.185) kertovat, että kustannuslaskennan tehtävänä on tukea johdon päätöksentekoa, jolla pystytään selvittämään esim. investointeihin liittyvät kustannukset.

Tilinpäätösinformaation keskeisimpiä tehtäviä on tehostaa pääomien allokoointia, toiminnan ohjausta ja valvontaa sekä sopimusehtojen muodostamista ja niiden valvontaa. Yrityksen arvon määrittäminen, yrityksen luottoriskin ja taloudellisen aseman sekä yrityksen strategian onnistumisen ja suoristuskyvyn analysointi ovat tyypillisimmät päätöksentekotilanteet, joihin tilinpäätöksen tuottamaa informaatiota käytetään. (Seppänen 2011, 16–17.)

Tilinpäätöksen pohjalta voidaan laatia tilinpäätösanalyysi, jossa mitataan ja arvioidaan yrityksen kannattavuutta, rahoitus- sekä taloudellista tilannetta. Siinä lasketaan erilaisia tunnuslukuja mm. kannattavuudesta, maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta (Niskanen & Niskanen 2003, 8–9). Tunnusluvut ovat analysoinnissa käytettäviä apuvälineitä, jotka muuntavat rahamääräisen tilinpäätösinformaation vertailukelpoiseksi muiden yritysten kesken ja jotka tuottavat sellaista informaatiota, joita ei rahamääräisistä tilinpäätöksistä voida suoraan saada (Seppänen 2011, 63). Alhola ja Lauslahti (2000, 337) toteavat, että laskettujen tunnuslukujen avulla pystytään kertomaan, eteneekö toiminta odotetusti.

Yrityksen tilinpäätöksen laadun analysointi, taloudellisen suorituksen ja analysointi perinteisesti ovat tilinpäätösanalyysin vaiheita. Tavoitteena on arvioida yrityksen strategian taloudellista onnistumista menneisyydessä sekä tunnistaa yrityksen vahvuudet ja heikkoudet. (Seppänen 2011, 18.) Seppänen (s. 69) toteaa, että johdtopäätöksien tekeminen tunnuslukujen avulla vaatii aina strategian, toimintaympäristön ja myös toimialan ymmärtämistä.

Seppäsen (2011, 162) mukaan tärkeimpiä päätöksentekotilanteita ovat yrityksen luottokelpoisuudenanalysointi, strategian onnistumisen analysointi sekä yrityksen arvonmäärittäminen. Yrityksen strategia vaikuttaa sen taloudelliseen asemaan. Onnistunut strategia nostaa pääomantuottoa, jolloin yritys saavuttaa rahoittajien pääoman tuottovaatimukset. Seppäsen (s. 163) mukaan riippuen siitä, millaiset yrityksen

vakavaraisuus ja rahoitusrakenne ovat, vaikuttaa se yrityksen luottokelpoisuuteen. Yrityksen arvonmääritys perustuu yrityksen tulevaisuudesta, siihen liittyvästä kannattavuudesta, riskistä ja kasvusta. Yritykset, joilla on paremmat kasvunäkymät, alemmat riskit ja korkeammat kannattavuusnäkymät, ovat arvostetumpia kuin yritykset, joilla on paljon riskejä, joiden kasvu on epätodennäköistä tai/ja kannattavuus heikkoa. (mp.)

Vikkunaan (2005, 285) mielestä hyvä päätöksentekijä ottaa huomioon yrityksen historian sekä tulevaisuuden muutokset ja käyttää apunaan intuitiota, jolloin hän käyttää hyväkseen kerättyä ja käsiteltyä tietoa, erilaisia menettelytapoja ja apuvälineitä sekä omaa kokemusperäistä harkintakykyä. Hyvä päätöksentekijä hänen mukaansa perustuu omiin harkintoihin ja kokemuksiin sekä järjestelmälliseen tiedon käyttämiseen. Jos päätöksentekijä luottaa liikaa historiatietoihin, voi siltä jäädä yrityksen mahdollisuudet käyttämättä.

3 KANNATTAVUUTEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT JA NIIDEN ARVIOINTI TILINPÄÄTÖSAINEISTOSTA

Olipa sitten kyse, ammattitoimintaa tai liiketoimintaa harjoittava yritys, ovat jokainen heistä velvollisia pitämään toiminnan tuotoista, kuluista, omaisuudesta, omista varoista sekä veloista ajan tasalla olevaa kirjanpitoa. Kirjanpito on todistusaineisto yrityksen taloudellisista tapahtumista, jonka perusteella laaditaan yritykselle tilikauden päättyessä tilinpäätös. (Holopainen 2010, 144–145.) Tilinpäätöksen tarkoitus antaa varsinkin johdolle, mutta myös muille sidosryhmille tietoa siitä, millainen yrityksen taloudellinen tilanne on tilinpäätöspäivänä. Kuitenkaan pelkkä tilinpäätös ei auta yritysjohtoa erilaisissa päätöksentekotilanteissa, vaan siitä on mahdollista laatia tarkempia analyysseja, riippuen siitä, mistä halutaan saada tarkempia tietoja. Tässä luvussa paneudutaan tarkemmin tilinpäätöksen perusteella tehtävään tunnuslukuanalyysiin, sen tekemiseen, tunnuslukujen laskemiseen sekä tunnusluku-analyysin antamaan informaatioon.

3.1 Tilinpäätös

Kirjanpitolain (30.12.1997/1336) mukaan, yrityksen on laadittava tilikaudeltaan tilinpäätös, jonka tarkoitus on kertoa yrityksen omistajille sekä sidosryhmille esimerkiksi verottajille, rahoittajille ja yhteistyökumppaneille yrityksen toiminnan taloudesta ja kannattavuudesta (Vilkkumaa 2010, 13). Erityisesti sijoittajat ovat kiinnostuneita tilinpäätösinformaatiosta, sillä sen perusteella he voivat tehdä päätelmiä yrityksen tulevasta taloudellisesta menestymisestä (Leppiniemi & Walden 2010, 20). Tilinpäätöslaskelmat antavat hyvän perustan yrityksen taloudellisen tilan ja aseman arvioimiselle (Seppänen 2011, 60). Leppiniemi ym. (2002, 20) toteavat että, tilinpäätöslaskelmat kuvaavat taloudellisen tilan ja aseman lisäksi yrityksen riskejä. Ne kertovat, miten yritysten operatiiviset päätökset ja investointi- ja rahoitusstrategiat ovat vaikuttaneet yrityksen talouteen tilikauden/tilikausien aikana (Seppänen 2011, 60).

Tilinpäätöshetkellä yrityksen oman ja vieraan pääoman rahoittajat eli omistajat sekä velkojat saavat tilinpäätöksestä kattavaa tietoa siitä, millainen yrityksen tilan-

ne on tilikauden lopussa (Leppiniemi & Walden 2010, 20). Niskasen ja Niskasen (2003, 14) mukaan, yritysjohto on kiinnostunut siitä, tuottaako heidän toimintansa tulosta ja onko toiminta kannattavaa. Heidän mukaan yritysjohto voi tavoitteidensa mukaisesti olla myös kiinnostuneita saatavasta tuotosta suhteessa riskeihin tai siitä, miten paljon omistajat saavat päätäntävaltaa sijoittaessaan yritykseen. Tilinpäätöksestä saatu informaatio kiinnostaa omistajia myös johdon valvomisen näkökulmasta, jonka avulla pystytään varmistamaan nykyisten omistajien asema esimerkiksi tarkkailemalla yrityksen rahoituksen säilymistä. Tilinpäätöksestä saatua informaatiota yritysjohto tarvitsee tehdessään päivittäiseen liiketoimintaan liittyviä operatiivisia päätöksiä esim. toiminnan suunnittelua, tuotteiden hinnoittelua, toimeenpanon organisointia sekä toiminnan valvontaa. Yrityksen omistajilla voi olla myös omia syitä, miksi he ovat kiinnostuneet tilinpäätösinformaatiosta. Henkilökohtaisia syitä voivat olla esim. yrityksen osingonjakopolitiikka sekä tulos- ja voittopalkkiojärjestelyt. (mp.)

Lakisäateistä tilinpäätöstä voidaan käyttää hyväksi osuuskunnan ja osakeyhtiön voitonjaossa, osakeyhtiön selvitystilaan asettamisessa ja taloustietojen julkistamisessa sekä verotuksen toimittamisessa. Vapaaehtoisesti sitä voidaan käyttää myös riskianalyysin sekä sijoitusanalyysin tekemisessä ja hyväksikäyttää tietolähteenä esimerkiksi oikeudenkäynnissä ja avustuksen myöntämisessä. (Leppiniemi ym. 2002, 25.)

Tilinpäätös perustuu yrityksen juoksevaan kirjanpitoon, joka palvelee yhdessä tilinpäätöksen kanssa yrityksen sisäistä päätöksentekoa. Se laaditaan tavallisesti tilikaudelta, jonka pituus on 12 kuukautta, mutta se voidaan laatia myös miltä jaksolta tahansa esim. kuukausittain. (Mäkinen 2003, 13.) Tilinpäätös on laadittava valmiiksi vähintään neljän kuukauden kuluessa yrityksen tilikauden päättymisestä euromääräisenä Suomen tai Ruotsin kielellä (Tuomi-Sorjonen 2013, 146).

Tilinpäätöksen laadintaa säätelevät kirjanpitolaki (L 1336/1997) sekä kirjanpitoasetus (A 1339/1997). Ne edustavat yleislainsäädäntöä, joka väistyy, jos erityislainsäädännössä säädetään niitä poikkeavasti. Kirjanpitoasetuksen ja -lain uudistukset vastaavat Euroopan yhteisöjen direktiivien edellyttämiä säännöksiä. Tilinpäätöksen laadintaan vaikuttavat myös yritysmuotoon vaikuttavat lainsäädännöt esimerkiksi osakeyhtiölaki, avoimen ja kommandiittiyhtiön laki, asunto-osakeyhtiölaki

jne. Näiden lisäksi arvopaperimarkkinalaissa on tilinpäätöksen sisältöä koskevia säännöksiä. Koska yrityksen toimintaan, kirjanpitoon sekä tilinpäätökseen vaikuttavat myös verotuksen eri asiat mm. kirjanpidosta sekä palkoista tehdyt veroilmoitukset, tulee yritysten noudattaa myös verotukseen liittyvää lainsäädäntöä. (Leppiniemi & Walden 2010, 18, 21–22.)

Kirjanpitolain (30.12.1997/1336) kolmannen luvun mukaan yleisiin tilinpäätösperiaatteisiin kuuluu suoriteperusteisuus, varovaisuuden periaate sekä toiminnan jatkuvuus. Kirjanpitolaki edellyttää kirjanpitovelvolliselta, että kirjanpidon ja tilinpäätöksen osalta noudatetaan hyvää kirjanpitotapaa. Tämä tarkoittaa sitä, että yritys noudattaa vallitsevaa lainsäädäntöä eli kirjanpitoasetusta ja -lakia sekä asianomaisen yrityksen yritysmuodon mukaista erityissäännöstä esimerkiksi osakeyhtiölakia. (Tuomi-Sorjonen 2013, 85.) Tilinpäätöksen tulee antaa riittävät ja oikeat tiedot yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (L 3:3§). Sitä laadittaessa on Potka-Soinisen (2015) mukaan tärkeää että, tilinpäätökset noudattavat johdonmukaisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että tilinpäätökset noudattavat samaa laatimismenetelmien ja -periaatteiden soveltamista tilikaudesta toiseen. Jotta eri kirjanpitovelvollisten menettelytavat olisivat yhdenmukaiset ja vastaisivat hyvää kirjanpitotapaa, on kirjanpitolautakunta (KILA) antanut yleisohjeita kirjanpidon laatimisesta ja menettelytavoista. (Tuomi-Sorjonen 2013, 85.) KILAn antaman ohjeen noudattaminen antaa kirjanpitovelvolliselle luotettavan ja hyvän kirjanpitotavan mukaisen menettelytavan eri tilanteissa (Leppiniemi & Walden 2010, 23). Tilinpäätös on laadittava suoriteperusteisesti, eli sen mukaan, milloin tavara tai palvelu on luovutettu/syntynyt (Mitä tarkoittaa suoriteperusteinen kirjanpito 2015?).

Kirjanpitolain (1336/1997) kolmannen luvun mukaan tilinpäätöksen tulee sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman sekä näistä liitteenä olevat tiedot (liitetiedot). Tilinpäätöksessä tase kuvaa tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa ja tuloslaskelma tuloksen muodostumista. Liitetietojen tarkoitus on täydentää tasetta, tuloslaskelmaa sekä rahoituslaskelmaa. Rahoituslaskelmasta voidaan selvittää, miten varat ovat hankittu ja miten niitä on käytetty tilikaudenaikana. Tilinpäätökseen on myös liitettävä toimintakertomus, jossa annetaan tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymisestä koskevista tärkeistä seikoista. Rahoituslaskelman ja toimintakertomuksen laatimiseen liittyy kuitenkin poikkeustapauksia, sillä esimer-

kiksi, pienten osakeyhtiöiden ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa eikä toimintakertomusta. (Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2014, 15.) Tilintarkastuksen, vero- ja lakipalveluiden, yritysjärjestelyiden ja liikkeenjohdon asiantuntijan Ernst & Youngin (2013, 8) mukaan pieniin osakeyhtiöihin lasketaan yritykset, joiden liikevaihto on alle 7 300 000 euroa, taseen loppusumma on alle 3 650 000 euroa tai palveluksessa on alle 50 henkilöä. Jos näistä ehdoista vähintään kaksi kolmesta ylittyy, on osakeyhtiö velvollinen laatimaan rahoituslaskelman välittömästi päättyneeltä sekä edeltäneeltä tilikaudelta. Jos edellisistä vaihtoehtoista vähintään yksi ehto ylittyy, on osakeyhtiön laadittava toimintakertomus päättyneeltä sekä edeltäneeltä tilikaudelta. Tilinpäätöksen valmistuttua, tilinpäätösaineisto sidotaan yhdeksi kokonaisuudeksi, eli tasekirjaksi, joka tulee olla sidottu sekä juoksevasti numeroitu. (Tuomi-Sorjonen 2013, 146.)

3.1.1 Tase

Tase on varantolaskelma, jonka tehtävänä on antaa informaatiota yrityksen taloudellisesta asemasta tilikauden päätöshetkellä. Tase kertoo varallisuuden arvon tilikauden viimeisenä päivänä tai muuna haluttuna päivänä ja yrityksen rahoitusrakenteen, eli missä määrin omaisuutta on rahoitettu omalla ja vieraalla pääomalla. (Salmi 2012, 35.) Taseesta yrityksen omistajat sekä muut sidosryhmät näkevät, paljonko toiminnassa on mukana omaa ja vierasta pääomaa sekä sen, paljonko yrityksellä on rahaksi muutettavia omaisuuseriä. Taseen esittämisestä tilinpäätöksessä Kirjanpitolautakunta on antanut 21.11.2006 yleisohjeen (normaali ja lyhennetty).

Tase jakautuu kahteen osaan, vastaavaan ja vastattavaan. Taseen vastaavaapuoli kertoo, mistä yrityksen omaisuus koostuu ja millaisia pitkän ja lyhyen aikavälin tuotannontekijöitä yritys käyttää toiminnassaan. Taseen vastattavaapuoli kertoo, minkälainen rahoitusrakenne yrityksellä on, eli miten toiminta on rahoitettu. (Niskanen & Niskanen 2003, 38.) Kirjanpitolain (1336/1997) 4:3§ mukaan taseen vastaavien erät jaetaan käyttötarkoituksensa perusteella pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin. Pysyviksi vastaaviksi luetellaan erät, jotka on tarkoitettu tuomaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena ja muut vastaavien erät ovat vaihtuvia vastaavia. (L

1336/1997, 4:3§.) Pysyviä vastaavia voidaan myös kutsua nimityksellä käyttöomaisuus ja muut pitkävaikutteiset sijoitukset. Vaihtuvista vastaavista voidaan käyttää nimitystä vaihto- ja rahoitusomaisuus. (Niskanen & Niskanen, 38.)

Taseen tarkoitus on informoida yritysjohtoa ja muita sidosryhmiä yrityksen varoista (mm. resursseista ja investoinneista), joita se tarvitsee, jotta tulosta syntyy. Tase antaa myös tietoa toiminnan rahoittamiseksi otetuista veloista ja pääomarahoituksesta. Tämän vuoksi tase antaa yksityiskohtaisen jaottelun yrityksen varoista ja rahoitusrakenteesta, joka auttaa eri tahoja päätöksenteossa. (Seppänen 2011, 44–45.)

3.1.2 Tuloslaskelma

Salmen (2012, 35) mukaan tuloslaskelma on virtalaskelma, joka kuvaa yrityksen tuloksen muodostumista. Tuloslaskelmasta tulee selvitä, onko osakeyhtiön tulos syntynyt tavanomaisista tapahtumista kuten tavaroiden/palvelun myynnistä ja/tai tuotannosta vai rahoitus- tai satunnaisista tuotoista ja kuluista. (Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2014, 69.) Leppiniemi ja Kyykkänen (2005, 89) kertovat, että tuloslaskelman laatimista varten on säädelty kirjanpitoasetuksessa (A 1997/1339) useita eri vaihtoehtoisia tuloslaskelmakaavoja esimerkiksi asunto-osakeyhtiöitä, ammatinharjoittajaa, aatteellista yhteisöä ja säätiötä varten.

Tuloslaskelma voidaan laatia toimintokohtaisena tai kululajipohjaisena, joista säädetään tarkemmin kirjanpitoasetuksessa (A 1997/1339) 1:1§:ssä ja 1:2§:ssä. Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa tuotoista vähennetään ensin hankinnan ja valmistuksen kulut, sitten myynnin ja markkinoinnin kulut ja lopuksi liiketoiminnan muut kulut. Kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa tilikauden kulut vähennetään tuotoista säädettyssä kululajien mukaisessa järjestyksessä, joka on käytännössä selvästikin yleisempi tapa. (Niskanen & Niskanen 2003, 28.)

Pienten kirjanpitovelvollisten on mahdollista laatia lyhennetty tuloslaskelma, jossa alkupään erät henkilöstökuluihin saakka yhdistetty bruttotulokseksi (Tuomi-Sorjonen 2013, 147). Tuloslaskelmassa olevia eriä voidaan yhdistellä selkeyttämissen nojalla tai, jos niillä on vähäistä merkitystä yrityksen tuloksen muodostumi-

seen. Kuitenkin tuloslaskelman liitetiedoissa on oltava erittelyt jokaisesta yhdiste-lystä, ellei toimenpiteellä ole vähäistä merkitystä. (Tuloslaskelma-Mitä tarkoittaa tuloslaskelma 2015?.)

Tuloslaskelma on yrityksen taloudellisen suorituksen tärkein mittari, jonka laatimi-nen perustuu johdon raportointivalintoihin ja tilinpäätösstandardeihin. Tuloslaskel-maa käytetään usein perustana yrityksen kyvyllä ”tehdä rahaa”. Tuloslaskelman tuloksesta yritysjohto saa käsitteen siitä, onko yrityksen toiminta kannattavaa ja siitä, pystyykö yritys toimimaan ilman ulkopuolista lisärahoitusta. Toimintokohtai-nen tuloslaskelma antaa informaation tarvitsijalle hyödyllisempää tietoa kustannus-rakenteesta ja itse toiminnasta. Siinä informaation tarvitsija pystyy laskemaan brut-tokatteen ja selvittämään sitä kautta, paljonko yritys on lisännyt hintaan myyntika-tetta. Lisäksi se antaa tietoa yrityksen arvoketjusta sekä kertoo, paljonko yrityksel-lä on kiinteitä ja muuttuvia kustannuksia. (Seppänen 2011, 42–43.)

3.1.3 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma sisältää erittelyn yhtiön käyttöön hankituista varoista sekä siitä, miten ne on käytetty tilikauden aikana. Sen tarkoitus on täydentää taseen, tulos-laskelman sekä liitetietojen informaatiot liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtojen osalta. Rahoituslaskelman laatiminen on pakollista julkisille osakeyhtiöille, osuuskunnille sekä yksityisille osakeyhtiöille, joilla ylittyy vähintään kaksi tässä työssä mainituista kriteereistä (kts. luku 3.1). Keskeisenä tavoitteena rahoituslaskelmalla on antaa tilinpäätöksen käyttäjille tietoa siitä, miten kirjanpitovelvolinen on aikaansaanut rahavirtaa ja mihin se on käyttänyt saamansa rahavirran. (KILA yleisohje 2007.)

Rahoituslaskelma voidaan esittää kahdella erilaisella laskelmamuodolla, suoran tai epäsuoran mallin mukaisesti. Suorassa rahoituslaskelmassa investointien, liike-toiminnan ja rahoituksen rahavirrat ilmoitetaan bruttoperusteisena. (KILA yleisohje 2007.) Epäsuorassa laskentamenetelmässä tuloslaskelman tulosta oikaistaan kassaperusteiseksi käyttöpääoman muutoksien, tilinpäätöksen jaksotuskirjausten ja muiden ei-kassaperusteisten erien osalta (Osakeyhtiön tilinpäätös malli, 83). Ki-

lan (2007) yleisohjeen mukaan, suora ja epäsuora laskentamalli ovat muuten samanlaiset mutta ne poikkeavat ainoastaan liiketoiminnan rahavirran osalta.

Rahoituslaskelman tarkoitus on mitata yrityksen kassavirtoja, jotka puolestaan heijastuvat yrityksen taloudelliseen asemaan ja kannattavuuteen. On kuitenkin muistettava, että rahoituslaskelma ei ota huomioon tuloja ja kuluja, joita ei ole maksettu rahassa, jonka vuoksi se ei anna täydellistä kuvaa yrityksen toiminnasta ja arvonluonnista tilikauden aikana. Rahoituslaskelma antaa kuitenkin yritysjohdolle ja muille sidosryhmille tärkeää tietoa yrityksen kyvystä tuottaa kassavirtaa ja mistä yritys saa rahaa tai mihin sitä käytetään. (Seppänen 2011, 55–56.)

3.1.4 Liitetiedot

Taseeseen liitettävissä liitetiedoissa voidaan tarkentaa tuloslaskelmassa, taseessa ja rahoituslaskelmassa olevia tietoja niin, että kirjanpitoasetuksen ja kirjanpitolain vaatimukset oikeasta ja riittävästä kuvasta toteutuvat. Tämän lisäksi yrityksen oletetaan antavan liitetiedoissa tietoa siitä, jos yleisistä tilinpäätöksen laadintaperiaatteista on poikettu tilinpäätöksessä. (Salmi 2012, 84.) Tilinpäätöksen liitetiedoista olevista vaatimuksista on säädetty kirjanpitoasetuksessa (1997/1339) sekä osakeyhtiölaissa (L 2006/624). Mäkinen (2003, 100) korostaa, että liitetietoja ei saa antaa liikaa, sillä se voi estää lukijaa kiinnittämästä huomioita olennaisiin asioihin. Tämän lisäksi se voi antaa lukijalle väärän kuvan yrityksen taloudellisesta tilasta sekä toiminnan tuloksesta. Seppänen (2011, 58) toteaa, että liitetietojen huolellinen tutkiminen on yhtä tärkeää kuin tilinpäätöslukujen analysointi, sillä se on osa yrityksen taloudellisen tilanteen ja aseman analysointia. Tilinpäätöksen liitetiedoista käy ilmi, kuinka vertailukelpoista tilinpäätösinformaatio on muiden yritysten kesken, kuinka hyvin tilinpäätösinformaatio vastaa taloudellista totuutta yrityksen suorituksesta ja asemasta sekä kuinka hyvin tilikauden suoritus ja tulos heijastavat sen tulevaa tuloksenteko- ja suorituskkyä (mts. 58–59).

3.2 Tilinpäätöksestä tunnuslukuanalyysiin

Yrityksen taloudellisen tilan arviointi on tullut vuosi vuodelta yhä tärkeämmäksi yrityksen omistajille erilaisissa taloudellisissa päätöksentekoprosesseissa ja siksi tilinpäätösanalyysistä on tullut tärkeä johtamisen väline (Kallunki & Kytönen 2002, 13). Kallunki ja Kytönen (mp.) toteavat, että on tärkeää, että päätöksentekijä saa tilinpäätösanalyysistä luotettavaa informaatiota yrityksen taloudellisesta tilanteesta esimerkiksi konkurssiriskin arvioinnissa, yrityskauppatilanteissa tai sijoituspäätöksissä.

Koska yrityksen taloudellisesta tilanteesta tarvitaan tietoa monipuolisesti, on yrityksen valmiista tilinpäätöksestä mahdollisuus laatia erilaisia analyysejä, jotka auttavat yritysjohtoa erilaisissa päätöksissä. Analyysin laajuus vaihtelee sen perusteella, halutaanko yrityksen taloudesta kattava analyysi vai tietoa pelkästään tietyistä osa-alueista. Tavallisimpia analyysejä ovat sijoitusanalyysi, kassavirta-analyysi, yritysanalyysi, toimiala-analyysi sekä tavallinen tilinpäätösanalyysi. (Salmi 2012, 124.) Sijoitusanalyysissä lasketaan yrityksen arvoa, tulevaisuuden toimintaedellytysten, menneisyyden ja kannattavuuden tunnuslukujen avulla (Sijoitusanalyysi 2015). Kassavirta-analyysissä on tarkoitus laskea yrityksen rahoituskellista vahvuutta eli miten paljon yritys pystyy rahoittamaan esimerkiksi investointeja, osinkojen maksua tai lainoja omalla tulovirrallaan (Wöltje 2005, 73). Yritysanalyysissä arvioidaan yrityksen sisäistä toimivuutta, jossa voidaan tarkastella taloutta, johtoa, tuotteita, kilpailuasemaa, järjestelmiä, kehitysnäkymiä, yrityksen toimintaympäristöä sekä muita resursseja. Se voidaan laatia koko yrityksestä tai koko toimialasta. (Mikkonen [16.10.2015].) Yritysanalyysin avulla pystytään tekemään toimiala-analyysi, josta pystytään vertaamaan omaa yritystä muihin kilpailijoihin tai omaan toimialaansa. Vertailun avulla nähdään, missä yritys on hyvä ja mahdollisesti keskivertoa parempi tai huonompi sekä missä parannettavaa. (Yritys- ja toimiala-analyysi [10.10.2015].)

Tilinpäätösanalyysi on valmiin tilinpäätöksen perusteella tehty monentasoinen analyysi, jonka tarkoituksena on poimia esille olennaiset asiat sekä yksinkertaistaa yrityksen taloudellinen tilanne hyväksi kokonaisuudeksi. Tilinpäätösanalyysin laatija tarvitsee analyysin laatimiseen yrityksen taloudellista tilaa ja toimintaa julkistaman tilinpäätöksen, joka sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman, näi-

hin liittyvät liitetiedot sekä mahdollisesti tase-erittelyn. (Salmi 2012, 121, 132.) Salmen (s. 132) mukaan analyysistä voidaan tutkia yrityksen kannattavuutta ja siihen liittyviä riskejä, taloudellista tilaa sekä rahoitustilannetta.

Tilinpäätösanalyysissä lasketaan erilaisia tunnuslukuja, jotka saadaan yrityksen valmiista tilinpäätöksestä, jonka analyysinlaatija on oikaissut vertailukelpoiseksi ja yhdenmukaiseksi muiden yritysten kesken (Tilinpäätösanalyysi – Mitä tarkoittaa tilinpäätösanalyysi? 2015). Niskanen ja Niskanen (2003, 8–9) toteavat, että erilaisia tunnuslukuja voidaan laskea muun muassa yrityksen kannattavuudesta, maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta. Nämä tunnusluvut liittyvät siten toisiinsa että, hyvä kannattavuus kerryttää vakavaraisuutta ja hyvä vakavaraisuus mahdollistaa hyvän maksuvalmiuden (Siikavuo 2003, 165). Lasketuilla mittareilla on mahdollista vertailla eri tilikauden tietoja sekä samankokoisten ja samalla toimialalla toimineiden yritysten tuloksia keskenään. (Niskanen & Niskanen 2003, 8). Vaikkakin tilinpäätösanalyysin tarkoitus on antaa informaatiota useille yrityksen sidosryhmille luomalla kokonaiskuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta, on heillä mahdollista laatia tiettyjä laskelmia, jotka koskettavat vain joitakin sidosryhmiä. Esimerkiksi oman pääomanehtoiset sijoittajat ovat kiinnostuneita mahdollisesta osingonmaksusta, vieraan pääoman sijoittajat yrityksen vakavaraisuudesta, tavarantoimittajat maksuvalmiudesta. (Kallunki & Kytönen 2002, 17–18.)

Tilinpäätösanalyysin tärkeimpiä hyväksikäyttäjiä ovat ne, joiden kanssa yrityksellä on välitön taloudellinen vuorovaikutussuhde esim. rahoittajat, yrityksen henkilöstö, tavarantoimittajat ja palveluiden toimittajat sekä mahdollisesti myös yrityksen asiakkaat. Tämän lisäksi lainanantajat käyttävät saatuja tietoja hyväkseen tarkastellessa yrityksen velanhoitokykyä sekä tulevaisuuden näkymiä. (Leppiniemi ym. 2002, 87, 89.)

3.3 Tilinpäätösanalyysin vaiheet

Tilinpäätösanalyysiä tehtäessä, ensimmäisenä muokataan valmiin tilinpäätöksen perustietoja eli tasetta, tuloslaskelmaa sekä liitetietoja (Niskanen & Niskanen 2003, 19). Tämä toimenpide tehdään vertailukelpoisuuden vuoksi, jotta yritys pystyisi vertailemaan saatuja tuloksia muiden yritysten kesken yhtiömuodosta riippu-

matta tai saman yrityksen aikaisempiin tilinpäätöksiin. Tilinpäätöksen oikaisutoimenpiteet edellyttävät että, oikaisut laaditaan samalla tavalla eri vuosille ja eri yrityksille vuodesta toiseen. (Kallunki & Kytönen 2007, 29.)

Analyysin toisessa vaiheessa valitaan mittauskohteet. Mittauskohteiden valinta perustuu siihen, mitä analyysin suorittaja haluaa tietää, minkälaista tietoa halutaan yrityksestä tai tiedon käyttötarkoituksen perusteella. Mittauskohteiden lisäksi, analyysiin on valittava mittauskohteiden mukaiset analyysimenetelmät, joita analyysissä tullaan käyttämään, jotta toiminnasta saataisiin oikeanlaisia mittaustuloksia. (Niskanen & Niskanen 2003, 19.)

Niskasen ja Niskasen (2003, 20) mukaan, mittauskohteiden ja -menetelmien valinnan jälkeen tulee tilinpäätösanalyysin olennaisin sekä tärkein vaihe eli tunnuslukujen valinta sekä näiden laskeminen ja vertaaminen. Tunnuslukujen valintaan vaikuttavat, mitä halutaan tietää yrityksen toiminnasta sekä tiedon käyttötarkoitus. Tunnuslukujen laskeminen ei kuitenkaan ole näistä kaikista tärkein vaihe, vaan on osattava myös arvioida laskettuja tuloksia sekä selvittää lukujen taustalla olevien syy-seuraus-suhteita (mp.). Kytönen (2015b) suosittelee myös saatujen tulosten vertaamista esim. aikaisempien vuosien tuloksiin, kilpailijoiden arvoihin tai jopa toimialakeskiarvoihin. Vertailua kilpailijoiden tuloksiin tai toimialakeskiarvoihin on Niskasen ja Niskasen (2003, 20, 111) mukaan hyvä tehdä silloin, kun tunnusluku-analyysi on laadittu yhdeltä yritykseltä yhden vuoden ajalta, sillä yhdeltä vuodelta voi harvoin tehdä johtopäätöksiä. Vertailussa ilmenneet poikkeamat on myös hyvä selvittää sekä löytämään niihin johtaneet syyt. Vertailukohteen perusteella tilinpäätös voidaan jaotella ajalliseen poikkileikkausanalyysiin tai aikasarja-analyysiin. Ajallisessa poikkileikkausanalyysissä verrataan saatuja tuloksia tiettyä vuonna muihin esim. samalla alalla toimineiden yritysten tuloksiin. Aikasarja-analyysissä verrataan oman yrityksen kehittymistä pidemmällä aikavälillä, jolloin voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, onko yrityksen taloudellinen kehitys mennyt huonompaan tai parempaan suuntaan vai onko kehitys pysynyt samana. On myös mahdollista että, nämä analyysit yhdistetään, eli voidaan laatia aikaulottuvuuden sisältäviä vertailuja.

Tämän jälkeen saatuja tuloksia on Kytösen (2015b) mukaan hyvä havainnollistaa erilaisin taulukoin ja kuvioin. Erilaiset taulukot ja kuviot helpottavat yrityksen omis-

tajia sekä muita sidosryhmiä ymmärtämään, mihin suuntaan yrityksen kannattavuus sekä taloudellinen tilanne ovat menneet tai miten paljon nämä poikkeavat esim. muista samalla alalla toimineiden yritysten tuloksista. Viimeisin tilinpäätösanalyysin vaiheena on tuloksien tulkinta sekä tuloksista laadittavat johtopäätökset. Tulosten tulkinnassa mietitään eri syy-seuraus-suhteita, jotka ovat johtaneet laskettuun/saatuun tulokseen.

Tilinpäätösanalyysin lopussa oleva johtopäätös kuvaa, mihin suuntaan yrityksen taloudellinen tilanne ja kannattavuus ovat menneet mitattavan tilikauden aikana. Johtopäätöksessä on mahdollista miettiä, miten yritys lähtee tulevaisuudessa kehittämään toimintaa. Kehitystoimenpiteet voivat liittyä muuhunkin kuin vain yrityksen tuottamaan palveluun tai tuotteeseen, esimerkiksi yrityksen kasvuun, kustannusten alentamiseen–kannattavuuden parantamiseen tai kilpailuedun säilyttämiseen. Hyvässä johtopäätöksessä on avattu saatuja tuloksia siten, että yritysjohto sekä muut sidosryhmät saavat hyvän ja oikeanlaisen kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta, jonka perusteella pystytään tekemään virallisia päätöksiä hyödyntämällä saatuja tietoja. Tulevaisuutta ajatellen on hyvä, jos analyysinlaatija on miettinyt, miten yritys saisi taloudellista tilannetta ja sen kannattavuutta paremmaksi. Tätä varten on mahdollista hyödyntää eri laskentamenetelmiä, kuten esimerkiksi kustannuslaskentaa, investointilaskelmaa tai katetuottolaskelmaa.

3.4 Tilinpäätöksen oikaisu

Yrityksen omistajat sekä muut sidosryhmät ovat kiinnostuneita yrityksen kannattavuudesta sekä sen menestymisestä. Jotta voitaisiin vertailla yrityksen menestymistä esim. edellisiin vuosiin tai muihin yritykseen, tulee tilinpäätös oikaista vertailukelpoiseksi ennen tilinpäätösanalyysin laatimista. (Kallunki & Kytönen 2002, 29.) Oikaisujen tarve on kuitenkin vähentynyt vuosi kymmenten aikana, sillä tilinpäätösnormisto on tiukempi kuin ennen (Niskanen & Niskanen 2003, 60). Tilinpäätös oikaisuja tehtäessä laatijan on tehtävä samat oikaisutoimenpiteet eri yrityksille ja jokaiselle vuodelle (Kallunki & Kytönen, 42). Vaikkakin yritys haluaisi antaa toiminnastaan mahdollisimman hyvää kuvaa tilinpäätösanalyysin lukijalle, on Virtanen (2010) tutkinut, että tilinpäätöksen oikaisemisella ei kuitenkaan pystytä merkitse-

västi parantamaan yrityksen tulosta vaan tilinpäätöksen antama informaatio antaa sellaisenaan jo riittävän oikean kuvan yrityksen tulevaisuuden näkymistä.

Kallunki ja Kytönen (2002, 43–44) muistuttavat, että koska jokaisella yrityksellä on omat tavoitteet, johon se pyrkii tilikauden aikana, analysoijan on tärkeää tietää, mitä yritys on tavoitellut tilikauden aikana. Analysoijan on myös tiedettävä, mitä mahdollisuuksia ja periaatteita yrityksellä on käytettävissä tulosta suunnitellessa. Analyysin laatimiseen, analysoijalla ovat käytössään tilinpäätöksestä saatu tase, tuloslaskelma sekä liitetiedot, jotka antavat yrityksen toiminnasta kattavat perustiedot kuvaamaan yrityksen taloudellista tilannetta.

Tilinpäätös oikaisujen laatijalle Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN) antaa ohjeita, jotka noudattavat kirjanpitolautakunnan yleisohjetta (21.11.2006). Yritysneuvottelukunnan opas sisältää myös kululaji- ja toimintokohtaiset tuloslaskelmakaavat sekä tilinpäätösanalyysiä varten olevat laskentakaavat oikaistuna (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2009, 11).

3.4.1 Tuloslaskelman oikaiseminen

Tuloslaskelman oikaisemisella pyritään selvittämään tulos, joka kuvaa mahdollisimman hyvin jatkuvan, ennustettavan sekä säännöllisen liiketoiminnan tulosta. Vaikka tuloslaskelman oikaisussa ollaan aina tekemisissä arvioiden ja oletuksien kanssa, on silti tuloslaskelman oikaisu välttämätöntä. (Salmi 2012, 144, 151.) Tuloslaskelman oikaisussa tavoitteena on saada erilasten yritysten tuloslaskelmat vertailukelpoisiksi eliminoimalla tilinpäätösten joustokohtien vaikutukset (Talous-sanakirja: oikaistu tuloslaskelma 2015). Oikaistun tuloslaskelman rivien esitysjärjestys poikkeaa hieman ”varsinaisesta” tuloslaskelmasta, koska tarkastelu näkökulma on erilainen (Salmi 2012, 145).

Oikaistun tuloslaskelman ensimmäinen esitettävä erä on liikevaihto. Kirjanpitolain (2015/1620) mukaan liikevaihtoon luetaan palveluiden ja tuotteiden myynnistä saadut tuotot, joista on vähennetty arvonlisävero, muut välittömästi myynnin määrään perustuvat menot sekä myönnettyt alennukset. Liikevaihtoa oikaistava silloin, jos koetaan että, myyntisaamisiin liittyy epävarmoja eriä esim. myyntituottoja, jotka

tulisi kirjata liiketoiminnan muihin tai satunnaisiin tuottoihin. (Kallunki & Kytönen 2002, 44.)

Liiketoiminnan muut tuotot kirjataan oikaistussa tilinpäätöksessä liikevaihdon jälkeksi omana eränään. Se sisältää sellaiset tuotot, jotka liittyvät yrityksen toimintaan ja ovat luonteeltaan kuin liikevaihtoon sisältyvät tuotot. Liikevaihdon muihin tuottoihin voidaan laskea esim. saadut provisiot ja vuokratuotot, jos yrityksen varsinainen toimiala ei ole vuokraustoimintaa sekä muilta yrityksiltä perityt hallinto-, tietojenkäsittely yms. korvaukset, jos yrityksen varsinainen toiminta ei liity mainittujen palveluiden tuottamiseen. Liiketoiminnan muihin kuluihin tulee myös kirjata mahdolliset avustukset, joita yritys on saanut muilta yrityksiltä sekä myyntivoitot esim. tehdaskiinteistön myynti. Kaikki tiedot, jotka liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjataan, tulee eritellä tilinpäätöksen liitetiedoissa. Oikaistussa tilinpäätöksessä kertaluonteiset ja vertailukelpoisuutta heikentävät erät tulee kirjata satunnaisiin tuottoihin ja vastaavasti niihin liittyvät kustannukset satunnaisiin kuluihin. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 18.)

Kun tuotot ovat laskettu yhteen, vähennetään näistä kulut. Ensimmäisenä vähennetään aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot. Aine- ja tarvike ostoista vähennetään näiden varastojen lisäys tai lisäämällä ostoihin varastojen vähennys. Varaston lisäys/vähennys näkyy oikaistussa tuloslaskelmassa omana eränään, ennen käyttökatteen laskemista. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 14, 19, 21.)

Tämän jälkeen vähennetään ulkopuoliset palvelut, joita yritykselle on aiheutunut tilikauden aikana (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 19). Ulkopuolisia palveluita voi aiheutua mm. alihankkijoista, huollosta, ylläpidosta, suunnittelusta tai vuokratyöstä (Salmi 2012, 63). Kaikki tapahtumat, jotka kirjataan satunnaisiin tuottoihin liittyvät tuotannolliseen toimintaan tai myyntiin (Niskanen & Niskanen 2003, 64).

Liiketoiminnan tuotoista vähennetään myös henkilöstöön ja palkkoihin liittyvät kustannukset. Henkilöstökulut sisältävät työntekijöilleen maksetut ennakonpidätyksen alaiset palkat, sosiaaliturvamaksut, vakuutusmaksut, eläkekulut sekä palkkoihin verrattavat muut kulut. (Salmi 2012, 146.) Usein työnantaja voi hankkia työnteki-

jöilleen lakisääteisten vakuutuksien lisäksi vapaaehtoisia vapaa-ajan vakuutusmaksuja mm. tapaturmavakuutus ja eläkevakuutuksia (IF Vahinkovakuutusyhtiö 2015; Työnantajan ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset 2010). Tämän kaltaiset erät kirjataan oikaistussa tuloslaskelmassa satunnaisiin kuluihin (Niskanen & Niskanen 2003, 64).

Palkkoihin liittyviä kustannuksia ovat laskennalliset palkkakorjaukset. Laskennalliset palkkakorjaukset eivät vaikuta yrityksen vakavaraisuuteen eivätkä yrityksen kassavirtaan. Tämä erä koskee ainoastaan henkilöyhtiöitä, sillä henkilöyhtiöissä omistajan palkka voi vain poikkeustapauksissa olla kuluna ja yksityisen elinkeinoharjoittajan palkka ei ole koskaan tuloslaskelmassa. Laskennallisen palkkakorjauksen tarkoituksena on saada erilaisten yhtiömuotojen tilinpäätökset keskenään vertailukelpoisiksi. Korjaus suositellaan tehtäväksi silloin, kun omistajien työpanos on ilmeinen eikä sitä ole merkattu kuluna tuloslaskelmaan. Henkilöyhtiöiden lisäksi täytyy osakeyhtiöissä myös tehdä palkkakorjaus, jos palkat eivät sisälly tuloslaskelman kuluihin. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 19–20.)

Ennen varaston lisäystä/vähennystä liiketoiminnan tuotoista vähennetään liiketoiminnan muut kulut. Liiketoiminnan muut kulut sisältävät erilaisia liiketoiminnasta aiheutuvia lyhytvaikutteisia kuluja, joita ei eritellä yllä mainittuihin eriin. (Salmi 2012, 148.) Liiketoiminnan muihin kuluihin voidaan luokitella esim. vuokrat, mainos- ja markkinointikulut, tietoliikenne- ja pankkipalvelumaksut, leasingmaksut, hallintopalveluiden kulut, tekijäpalkkiot, myyntiprovisiot sekä tilikaudella syntyneet mahdolliset luottotappiot (esim. luottotappiot ja käyttöomaisuuden myyntitappiot). Tähän erään ei saa kuitenkaan lisätä sellaisia myyntitappioita, jotka ovat syntyneet kokonaisen toimialan luopumisesta. Jos virallisessa tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin kuluihin on merkattu sellaisia eriä, jotka ovat liiketoimintaan kuulumattomia, tuloksen kannalta olennaisia tai kertaluonteisia, tulee nämä kirjata oikaistussa tuloslaskelmassa satunnaisiin kuluihin. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 21.)

Kun yrityksen tuotoista on vähennetty liiketoimintaan vaikuttavat kulut, saadaan yrityksen käyttökate eli liiketoiminnan varsinainen tulos ennen poistoja, rahoituseriä ja veroja. Käyttökate on olennainen tulosrivi, joka kertoo tuloslaskelman jäämän lyhytvaikutteisten kulujen jälkeen. Salmen (2012, 148) mukaan päästäkseen

käyttökatteesta liiketulokseen, tulee käyttökatteesta vähentää yllä mainitut liiketoimintaan liittyvät kulut.

Ensimmäisenä vähennetään suunnitelman mukaiset poistot. Suunnitelman mukaiset poistot tulee oikaista, jos poistot eivät ole oikeassa suhteessa käyttöomaisuuden määrään ja laatuun tai poistoajat ovat selvästi pidempiä kuin kirjanpitolautakunnan suosituksen mukaiset käyttöiät. Tällöin suunnitelman mukaisina poistoina käytetään elinkeinoverolain mukaisia maksimipoistoja. Elinkeinoverolain mukaan tehdyt poistot ja yrityksen tekemien poistojen ero näkyvät oikaistussa tuloslaskelmassa, oikaistun tuloslaskelman lopussa muut tuloksen oikaisut -erässä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 14, 22.) Mikäli investointien hankintamenoihin on käytetty avustuksia tai varauksia, tulisi katetusta osuudesta erottaa poiston osuus ja kirjata se suunnitelman mukaisiin poistoihin. Vähennyksestä jäljelle jäänyt summa lisätään käyttöomaisuuden arvoon (Kallunki & Kytönen 2002, 45).

Poistojen jälkeen tulevat arvonalentumiset. Arvonalentumiset on jaoteltu tilinpäätösinformaation selkeyden vuoksi kahteen ryhmään: arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeisiin ja vaihtuvien vastaavien poikkeuksellisiin arvonalentumisiin. Arvonalentumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa jonkin hyödykkeen luovutus hinta on pysyvästi pienentynyt esim. tulipalon tai muun onnettomuuden vuoksi. Varsinaiseen toimintaan liittyvät arvonalentumiset esim. tuotteen pilaantumiset tai vanhentumiset kirjataan varaston muutokseen. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 23.)

Kun käyttökatteesta on vähennetty poistot ja arvonalentumiset, saadaan tulokseksi liiketulos, joka on välitulos, josta ei ole vähennetty rahoituseriä ja veroja. Jotta liiketuloksesta päästäisiin nettotulokseen, on ensimmäisenä lisättävä tuotot sijoituksista ja muista osuuksista. Osuuksien tuotoiksi luokitellaan osinkoja sekä muita vastaavia sijoittajien tuotto-osuuksia esim. vaihtovelkakirjoista saatavat korot. Sijoituksiin lasketaan oman pääoman ehtoista sijoituksista saatavat tuotot esim. osingot. Jos tuotot sijoituksista ja osuuksista –erään on kirjattu varsinaisessa tuloslaskelmassa kurssivoittoja, tulee ne oikaista oikaistussa tilinpäätöksessä kursieroihin. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 23.)

Tämän jälkeen käyttökatteeseen lisätään korko- ja rahoitustuotot sekä vähennetään näihin liittyvät kulut. Korko- ja rahoitustuottoihin voidaan luokitella vaihtuvien vastaavien saamisista ja rahoituspapereista saadut tuotot sekä näistä johtuvat kurssierot. Jos kurssivoitot ovat kirjattu tähän erään, on sitä syytä oikaista. Kurssivoitot tulee siirtää oikaistussa tuloslaskelmassa kurssieroihin. Lisäksi rahoitustuottoihin sisältyvät käyvän arvon muutokset siirretään kokonaistuloksen alapuolelle. Muihin rahoitus- ja korkokuluihin liittyviä kustannuksia ovat luotonantajille (esim. raha-, luotto-, ja vakuutuslaitoksille) maksettuja kuluja mm. korkokulut ja kurssitappiot. Jos tähän erään sisältyy kurssitappioita, siirretään ne oikaistussa tuloslaskelmassa kurssieroihin. Rahoituskuluihin sisältyvät käyvän arvon muutokset on myös siirrettävä kokonaistuloksen alapuolelle tuloksenjärjestelyeriin. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 24.)

Kurssierojen merkitsemisessä tulisi hyvän kirjanpitotavan mukaan noudattaa varovaisuusperiaatetta, jolloin kurssitappio tulisi kirjata heti sen todettua ja kurssivoitto vasta realisoituneena (Kallunki & Kytönen 2002, 46). Kurssierot tulee esittää, mikäli ne ovat suuruudeltaan merkittäviä. Varsinaisessa tuloslaskelmassa ei kurssieroja ole merkitty, vaan tämä erä esiintyy vain oikaistussa tuloslaskelmassa. (Niskanen & Niskanen 2003, 68.) Kurssieroihin kirjataan edellisiin eriin sisältyvät kurssierot (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011).

Seuraava merkittävä erä on välittömät verot. Kuitenkin sitä ennen oikaistussa tuloslaskelmassa esitetään erä sijoitusten ja rahoitusarvopapereiden arvonalentumiset. Tähän erään kirjataan pysyvien ja vaihtuvien vastaavien lainasaamisten ja sijoitusten arvonalennukset. Välittömiin veroihin kuuluvat tuloverot sekä muut välittömät verot. Nettotulokseen otetaan huomioon vain ne verot, jotka ovat aiheutuneet tarkasteltavana tilikautena esim. aikaisemmilta tilikausilta maksetut lisäverot ja saadut veronpalautukset. Nämä kirjataan oikaistussa tuloslaskelmassa satunnaisiin kuluihin tai tuottoihin. Satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin siirretään myös välittömiin veroihin sisältyvät satunnaisista kuluista ja tuotoista aiheutuneet verot. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 25.)

Kun yllä mainitut toimenpiteet on oikaistu ja laskettu, saadaan tulokseksi nettotulos. Nettotuloksesta kokonaistulokseen päästään kun, satunnaiset tuotot lisätään nettotulokseen ja satunnaiset tuotot vähennetään edellisten yhteissummasta. Erän

nimestä voi päätellä että, satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin luokitellaan ne, jotka eivät synny yrityksen varsinaisesta toiminnasta. Satunnaiset tuotot ja kulut ovat kertaluonteisia sekä suuruudeltaan olennaisia, ja siksi ne tulee huomioida tuloslaskelmassa. Muita tuottoja ja kuluja ovat pysyvistä vastaavista syntyneet myyntivoitot sekä -tappiot. Jos satunnaisiin kuluihin on kirjattu selkeästi varsinaiseen liiketoimintaan kuuluvia kuluja, on ne oikaistava liiketoiminnan kuluihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 69.)

Kun kaikki yllämainitut toimenpiteet on tehty sekä laskettu, saadaan tulokseksi kokonaistulos. Kokonaistuloksesta eliminoidaan tilinpäätösjärjestelyt. Tilinpäätösjärjestelyt ovat eriä, jotka näkyvät tuloslaskelmassa kokonaistuloksen jälkeen. Tilinpäätösjärjestelyihin kuuluu mm. poistoeron muutos (lisäys/vähennys), vapaaehtoisten varausten muutos (lisäys/vähennys), laskennallinen palkkorjaus, käyvän arvon muutokset sekä muut tuloksen oikaisut. Nämä tiedot eivät liity liiketoimintaan vaan tulos- ja verosuunnitteluun. (Salmi 2012, 150.)

3.4.2 Taseen oikaisu

Taseen oikaisu poikkeaa virallisesta tilinpäätöksen taseesta monella tapaa, esim. oikaistussa taseessa esiintyy erä leasingvastuukanta, joka kuvaa yrityksen tulevaisuudessa tulevia eräänntyvien leasingmaksujen määrää. Tämän lisäksi oikaistussa taseessa on yhdistelty monia eriä, jotka ovat virallisessa taseessa esitetty erikseen. (Niskanen & Niskanen 2003, 70.)

Taseen tarkoitus on kuvata yrityksen taloudellista asemaa tilinpäätöshetkellä. Taseen vastaavaa puoli kuvaa yrityksen liiketoimintaan sitoutuneita pääomia ja vastattavaa puoli kuvaa, miten yhtiöön sitoutuneet pääomat ovat rahoitettu. Oikaistun taseen tavoitteena on saada oikea ja vertailukelpoinen kuva yrityksen taloudellisesta asemasta. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 27, 31.)

Taseen vastaavaa puolella aineettomiin hyödykkeisiin voidaan merkitä vain ne menot, joista odotetaan kertyvän lähivuosina niitä vastaava tuotto. Oikaistuista taseesta tulee poistaa aktivoidut perustamis- ja tutkimusmenot, jos ne on kirjattu aineettomiin hyödykkeisiin. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 31.) Pe-

rustamis- ja tutkimusmenot tulee kirjata vuosikuluiksi ja vastaavan kokoinen summa on poistettava myös vastaavan puolen omasta pääomasta (Salmi 2012, 153). Oikaistussa taseessa virallisen taseen erät aineettomat oikeudet, muut pitkävaikutteiset menot ja aineettomiin hyödykkeisiin kohdistuvat ennakkomaksut yhdistyvät muut aineettomat hyödykkeet erässä (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi, 33).

Aineellisiin hyödykkeisiin ei liity oikaisu tarpeita, vaan nämä erät saadaan suoraan virallisesta taseesta. Aineellisiin hyödykkeisiin luokitellaan maa-, metsä- ja vesialueet, koneet ja kalusto, rakennetut ja rakentamattomat tontit sekä rakennukset ja rakennelmat. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 33.) Rakennuksia voivat olla mm. varasto-, tehdasrakennukset ja työpajat, hotellit, toimisto-, myymälä- ja asuinrakennukset sekä rakennelmat (mts. 34). Koneisiin ja kalustoon kuuluvat erilaiset konttorikoneet, tuotantokoneet ja -laitteet, myymäläkalusteet ja huonekalut, ajoneuvot, työkalut sekä muotit. Virallisessa taseessa olevat aineelliset hyödykkeet ja näiden ennakkomaksut sekä keskeneräiset hankinnat yhdistyvät oikaistun taseen muut aineelliset hyödykkeet erässä. Virallisen taseen sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset jakaantuvat oikaistussa taseessa kahteen ryhmään. Osakkeiden osalta erä jaotellaan sisäisiin osakkeisiin ja osuuksiin sekä muihin osakkeisiin ja osuuksiin. Sijoitusten osalta erä jaotellaan sisäisiin saamisiin sekä muihin saamisiin ja sijoituksiin. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2011, 35.) Jos sijoitukset sisältävät konserni- tai omistusyhteyserityksiä, joiden pääoma on menetetty, tulee nämä poistaa omasta pääomasta sekä osakkeista. Sisäisiä saamisia tulee oikaista, jos näihin liittyy takaisinmaksu epävarmuutta tai ovat luonteeltaan yksityiskäyttöä. (Salmi 2012, 154.) Oikaistua tasetta laatiessa, sisäiset saamiset vähennetään saamisista ja omasta pääomasta, jos jokin edellisistä kriteereistä täyttyy. Edellisiin ryhmiin kuulumattomat pitkäaikaiset sijoitusluonteiset erät sekä sijoitukset, jotka eivät palvele virallista liiketoimintaa kuuluvat oikaistussa taseessa muiksi sijoituksiksi. Muihin saamisiin ja sijoituksiin yhdistetään virallisessa taseessa esitettävät erät: lainasaamiset, muut saamiset, myyntisaamiset sekä siirtosaamiset (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 35–36).

Oikaistussa taseessa esitetään uusi erä nimeltään, leasingvastuukanta. Leasingvastuita ovat tilinpäätöshetkellä jäljellä olevia, myöhemmin maksettavia leasingmaksuja, joilla yleensä hoidetaan laitteiden ja koneiden pitkäaikaista vuokrausta.

Leasingsopimusten jäljellä oleva määrä käy ilmi virallisen tilinpäätöksen liitetiedoista. Leasingmaksut oikaistaan siten, että jäljellä oleva summa lisätään taseen vastaava puolelle leasingomaisuutena ja vastattavaa puolelle leasingvastuina. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 36, 47.)

Taseen vastattavaa puolella oikaistun taseen omanpääoman erät osake- tai muu peruspääoma, ylikurssirahasto ja arvonkorotusrahasto sekä muut rahastot eivät vaadi oikaisu toimenpiteitä. Oikaistun taseen laatija saa osake- tai muu peruspääoman luvut suoraan varsinaisesta taseesta. (Niskanen & Niskanen 2003, 77.) Muihin rahastoihin kuuluvat yhtiöjärjestyksen/sääntöjen mukaiset rahastot ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto (Yritystutkimusneuvottelukunta 2011, 42). Edellisten tilikausien voitto/tappio -erään kirjataan tilinpäätösperiaatteiden muutokset sekä oikaistaan virheet, jotka koskevat edellisiä tilikausia (KILA 2005/1750). Tilinpäätössiirrot liittyvät verotuksen tulojärjestelyyn sekä verotuksen ja kirjanpidon väliseen sidonnaisuuteen. Oikaistussa taseessa laskennalliseen verovelkaan siirretään poistoerosta ja vapaaehtoisista varauksista yhtiöverokannan mukainen osuus. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 201, 42.)

Taseessa oman pääoman oikaisut muodostuvat niistä eristä, joilla on oikaistu taseen omaisuuseriä tai velkoja muualla analyysissa. Oman pääoman oikaisuja voivat olla epävarmoja saamisia (esim. lainasaamiset, joiden takaisinmaksu on epätodennäköistä), lähipiirilainat, saamiset henkilöyhtiön omistajilta, tarpeettomat arvonkorotukset ja käyvän arvon muutokset, poisto-oikaisut sekä pysyvien vastaavien arvonkorotukset. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 43.)

Vieras pääoma poikkeaa oikaistussa taseessa hieman virallisen taseen vastaavasta kokonaisuudesta. Oikaistussa taseessa vieraaseen pääomaan kuuluvat vieraan pääoman lisäksi leasingvastuukanta ja pakolliset varaukset. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 44.) Osakeyhtiölain (2006/624) 20:23§:n mukaan pääomalaina luetaan kokonaan tai edes osittain oman pääomaksi oman pääoman laskennassa, jos hallitus havaitsee että, oma pääoma on negatiivinen. Tällä tavoin pääomalainalla katetaan esim. kertyneet tappiot (L 2006/624). Pitkäaikaiseksi vieraaksi pääomaksi lasketaan ne, joiden velka tai sen osa erääntyy maksettavaksi yli yhden vuoden kuluttua ja lyhyeksi vieraaksi pääomaksi ne jotka, erääntyvät korkeintaan yhden vuoden kuluttua. Oikaistussa taseessa vieraaseen pääomaan

sisällytetään myös välirahoitusinstrumentit, vaikka niissä onkin oman ja vieraan pääoman piirteitä. Näitä ovat mm. optio-, vaihtovelkakirja-, voitto-osuus- ja pääomalainat. Välirahoitusinstrumentit (pois lukien pääomalainat), jotka katsotaan oman pääoman ehtoiksi, kirjataan oikaistussa taseessa omiin varoihin. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 44.)

Oikaisujen lisäksi oikaistussa taseessa yhdistetään erilaisia eriä suuremmaksi kokonaisuudeksi. Oikaistussa taseessa lainat rahoituslaitoksilta -erään yhdistetään joukko- ja vaihtovelkakirjalainat muiden velkojen lisäksi. Velat saman konsernin yrityksille ja omistusyhteisyriyksille esitetään oikaistussa taseessa sisäisissä veloissa. Muihin pitkäaikaisiin velkoihin luokitellaan ostovelat, siirtovelat, rahoitusvekselit sekä muut velat. Virallisen taseen vero-, eläkevaraukset sekä muut pakolliset varaukset yhdistetään oikaistussa taseessa pakollisiin varauksiin. Ostovelkoja tulee oikaista lyhytaikaiseen korolliseen vieraaseen pääomaan, jos siihen sisältyy mahdollisesti osamaksuvelkoja. Jos ostovelkoihin sisältyy sisäisiä ostovelkoja, tulee ne siirtää oikaistussa taseessa sisäisiin ostovelkoihin. Korollisiin lyhytaikaisiin velkoihin yhdistetään joukko- ja vaihtovelkakirjalainat, eläke- ja pääomalainat, lainat rahoituslaitoksilta, rahoitusvekselit sekä muut velat (korollinen osuus). Sisäisiin ostovelkoihin yhdistetään virallisen taseen erät; velat saman konsernin yrityksille ja omistusyhteisyriyksille. Muihin sisäisiin korollisiin velkoihin yhdistetään korolliset saman konsernin yritysten ja omistusyhteisyriyten velat. Päinvastoin korottomat saman konsernin yritysten ja omistusyhteisyriyten velat siirretään muihin sisäisiin korottomiin velkoihin. Muihin korottomiin velkoihin siirretään virallisen taseen muut velat -erään sisältyvät siirtovelat, korottomat velat, arvonlisävero-, osingonjako- ja ennakonpidätysvelat sekä tuloverojen jaksotukset. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2011, 46–48.)

3.5 Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut

Tilinpäätösanalyysin yhteen vaiheeseen kuuluu tunnuslukujen valinta, sillä yksittäiset rahamääräiset tulokset eivät ole tarpeeksi informatiivisia omistajille tai sidosryhmille (Salmi 2012, 121). Tunnusluvut ovat laskettuja mittareita, jotka saadaan laskettua valmiista tilinpäätöksestä jakamalla jokin taseen tai tuloslaskelman erä

jollain toisella, joka on useimmiten yrityksen kokoa mittaava erä esim. liikevaihto tai taseen loppusumma. Tätä tapaa kutsutaan suhdelukumuotoiseksi esitystavaksi, joka mahdollistaa vertailun erikokoisten yritysten kanssa sekä eri vuosien välillä. (Niskanen & Niskanen 2003, 111.) Tunnuslukujen tarkoituksena on tiivistää tilinpäätöksestä saatua tietoa, että saadaan tiedot siitä, onko päästy asettamaan tavoitteeseen, onko saavutettu tulos riittävä sekä onko tullut suuria muutoksia esim. verrattuna edellisen vuoden tuloksiin (Salmi, 121). Toisin sanoen, tunnusluvut ovat kehitetty mittaamaan yrityksen taloudellista suorituskykyä (Niskanen & Niskanen 2003, 110).

Niskanen ja Niskanen (2003, 111) toteavat, että tunnuslukuja lukiessa on muistettava myös tutkia tilinpäätöstä, sillä mittaustulosten tarkkuus riippuu siitä, kuinka luotettavaa tietoa tilinpäätösaineisto antaa. Salmi (2012, 125) korostaa, että tilinpäätöksen lukijan tulee huomioida että, tilinpäätöksen laatijalla on useissa kohdissa erilaisia vaihtoehtoja tiedon esittämiseen jonka vuoksi kaikkien yritysten liike-toimintojen sisällöt eivät ole keskenään samanlaisia. On myös muistettava että, vertailua tehtäessä on mahdollista, että eri yritykset käyttävät tunnuslukuja laskiessa erilaisia laskenta- ja kirjausmenetelmiä, jonka vuoksi tulokset voivat olla suuruudeltaan erilaisia.

On myös todettu että, tunnusluvun toimivuus voi riippua kahdesta muustakin tekijästä. Tunnusluku voi olla valideetti, joka kuvaa tunnusluvun kykyä mitata sitä, mitä sen on tarkoitus mitata, jolloin voidaan sanoa että, tulokset ovat harhattomia eli keskimäärin oikein. Toinen tekijä on tunnusluvun antaa ei-sattumanvaraisia mittaustuloksia eli tunnusluku on luotettava, toisin sanoen reliabiliteetti. (Niskanen & Niskanen 2003, 111.)

Tilinpäätöksestä lasketut tunnusluvut jaetaan kolmeen ryhmään: Kannattavuuden, vakavaraisuuden sekä maksuvalmiuden tunnuslukuihin. Vakavaraisuuden tunnuslukuja voidaan myös kutsua nimellä rahoituksen tai rahoitusrakenteen tunnusluvuiksi ja maksuvalmiuden tunnuslukuja likviditeetin tunnusluvuiksi. Näiden tunnuslukujen lisäksi tilinpäätöksestä voidaan laskea tehokkuuteen ja konkurssiin liittyviä tunnuslukuja. Tehokkuuteen vaikuttavia tunnuslukuja kutsutaan nimellä kierto nopeustunnusluvut ja konkurssiin liittyviä tunnuslukuja z-luvuiksi. Tilinpäätöksestä on

mahdollista myös laskea osakekohtaisia ja kassavirtalaskelmiin perustuvia tunnuslukuja. (Niskanen & Niskanen 2003, 110.)

3.5.1 Kannattavuuden tunnusluvut

Jos yrityksenomistajat tai sijoittajat tavoittelevat tuottoa, heitä kiinnostavat erityisesti kannattavuuden eri tunnusluvut. Kannattavuuden tunnusluvuilla sijoittajat ja omistajat voivat arvioida tuloksen riittävyttä suhteessa asetettuihin yritysriskeihin huomioon ottaviin tuottovaatimuksiin. (Niskanen & Niskanen 2003, 14.) Yrityksen toimitusjohtajan on ymmärrettävä ja selvitettävä toiminnan kannattavuus, sillä sen perusteella se pystyy rakentamaan yrityksen tulevaisuutta. Toiminnan tulee olla kannattavaa, jotta voidaan pitää huoli että, yrityksen vakavaraisuus ja maksuvalmius pysyisivät vakaalla tasolla. Voidaan siis todeta että, yrityksen jatkuvuuden perusteena on riittävä kannattavuus. (Vilkkumaa 2010, 44.) Pitkällä tähtäimellä yrityksen toiminta täytyisi olla kannattavaa, mutta lyhyellä aikavälillä voi yksittäinen osa toiminnasta tai jokin yksittäinen tuote olla tappiollista. Se miten kauan yritys kestää tappiota, riippuu yrityksen vakavaraisuudesta. (Siikavuo 2003, 165.)

Kannattavuus tarkoittaa yrityksen kykyä tuottaa liiketoiminnallaan tuloja enemmän kuin siihen tarvittavia menoja on (Kallunki & Kytönen 2002, 74). Yrityksen kannattavuuteen vaikuttavat tuotot ja menot sekä yritystoiminnan sitoma pääoma. (Mäkinen ym. 2007, 250). Kannattavuus määritellään yleensä pitkän aikavälin tuottamiskyvyksi, mutta tunnuslukuanalyysin kannattavuuden tunnusluvut mittaavat kannattavuutta lyhyeltä aikaväliltä ja koko yrityksen tasolla (Niskanen & Niskanen 2003, 112). Pitkän aikavälin tarkastelussa yrityksen tulot ja menot vaihtelevat. Tulojen ja menojen vaihtelut voivat johtua mm. investoinnista sekä suhdannevaihteluista. Yhden tilikauden tarkastelu ei vastaa pitkän aikavälin tarkastelua, mutta tällä tavalla voidaan tarkastella luotettavasti sen hetkistä toiminnan kannattavuutta. (Kallunki & Kytönen 2002, 74.)

Kannattavuus voidaan jaotella absoluuttiseen ja suhteelliseen kannattavuuteen. Absoluuttisella kannattavuudella tarkoitetaan yrityksen tai liiketoiminnan tuottojen ja kulujen erotusta. Sen mittarina voidaan käyttää esim. nettotulosta tai liikevoittoa. Suhteellisessa kannattavuudessa absoluuttinen kannattavuus jaetaan suhteutta-

valla tilinpäätöserällä, joista parhaimpia ovat taseen pääomaerät. (Niskanen & Niskanen 2003, 112.)

Kannattavuuteen liittyvät mittarit jaetaan liikevaihtoon suhteutettuihin katemittareihin ja pääomaan suhteutettaviin tuottomittareihin. Liikevaihtoon suhteutettuja mittareita ovat myyntikateprosentti, käyttökateprosentti, liiketulosprosentti, rahoitustulosprosentti, nettotulosprosentti sekä kokonaistulosprosentti. Pääomaan suhteutettavia mittareita ovat oman pääoman tuottoprosentti (ROE), vieraan pääoman tuottoprosentti (ROI) ja kokonaispääoman tuottoprosentti (ROA). (Balance Consulting 2015.)

3.5.2 Vakavaraisuuden tunnusluvut

Vaikka kannattavuus on tärkeä osa yrityksen toimintaa, ei se siltikään yksin riitä pitämään yritystä pinnalla, jos ei yrityksen rahoitus ole kunnossa (Balance Consulting 2015). Vakavaraisuus tarkoittaa yrityksen oman ja vieraan pääoman suhdetta koko yrityksen pääomasta. Vakavaraisuutta voidaan kutsua myös nimellä rahoitusrakenne tai velkaisuus. Hyvään vakavaraisuuteen vaaditaan, ettei vieraan pääoman suhde koko pääomasta ole liian hallitseva vaan oman pääoman osuus kokopääomasta on riittävän suuri suhteessa koko käytössä olevaan pääomaan. Tällöin yritys selviytyy vaivatta vieraan pääoman maksuvelvoitteista sekä se antaa varmuutta selviytymään myös huonoista ajoista. Hyvä vakavaraisuus antaa myös uskoa yrityksen jatkuvuuteen sekä siihen, että yritys pystyy selviytymään maksuvelvoitteistaan sijoitetulla omalla pääomalla sekä yrityksen tulorahoituksella. Mitä suurempi yrityksen vakavaraisuus on, sitä enemmän yrityksen omistajat voivat itsenäisesti tehdä yritykseen liittyviä päätöksiä ilman että, ulkopuoliset rahoittajat asettavat vaatimuksia, jotka koskevat yrityksen toimintaa. (Vilkkumaa 2010, 50.)

Yrityksen vakavaraisuutta jaotellaan staattiseen ja dynaamiseen vakavaraisuuteen. Staattinen vakavaraisuus kuvaa pääomarakennetta. Se katsotaan hyväksi, jos omaisuuden arvo ylittää vieraan pääoman määrän. Mitä enemmän omaisuuden arvo ylittää vieraan pääoman määrän, sitä parempi yrityksen vakavaraisuus on. Dynaaminen kuvaa vakavaraisuus vieraanpääoman takaisinmaksukykyä. Mitä paremmin yritys pystyy hoitamaan vieraanpääoman maksuvelvoitteet, sitä parempi

on yrityksen dynaaminen maksuvalmius. (Kytönen 2015c.) Staattisen vakavaraisuuden mittareita ovat omavaraisuusasteprosentti, nettovelkaantumisasteprosentti ja suhteellinen velkaantuneisuusprosentti. Dynaamisen vakavaraisuuden mittareita ovat nettorahoituskulut/ käyttökateprosentti, nettorahoituskuluprosentti/rahoitusrasiteprosentti, vieraan pääoman takaisinmaksuaika, korolliset nettovelat/käyttökateprosentti, lainojen hoitokate, rahoituskulujen hoitokate, rahoituskuluprosentti keskimäärin sekä investointien omarahoitusprosentti ja – tulo-rahoitusprosentti. (Balance Consulting 2015.)

3.5.3 Maksuvalmiuden tunnusluvut

Hyvään ja kannattavaan yritykseen liittyy aina kustannuksia, joista yrityksen tulisi selviytyä ajallaan, siksi pelkästään hyvä vakavaraisuus ja kannattavuus eivät riitä kuvaamaan toimivaa yritystä. Jos yritys ei kykene maksamaan laskujaan esim. tavaraostojia, palkkoja ja toimitilakustannuksia, voi yritys ajautua maksukyvyttömäksi ja sitä kautta konkurssiin. (Balance Consulting 2015.) Manninen (16.3.2012) suosittelee, että yrityksen välttääessä konkurssiin ajautumista tulisi omistajien seurata maksuvalmiuttaan, sillä se varmistaa yritystoiminnan ongelmitta jatkuvuuden. Omistajien tarkastellessa yrityksen maksuvalmiutta on syytä kiinnittää huomiota kolmeen eri rahalähteeseen: käteisvaroihin, nopeasti realisoitaviin sijoituksiin sekä pankkitalletuksiin.

Yrityksen likviditeetti eli maksuvalmius kuvaa lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyyttä. Sen antaa kuvan siitä, riittävätkö varat, jotta yritys kykenee suoriutumaan juoksevista, lyhytaikaisista maksusitoumuksistaan eräpäivään mennessä. Jotta yrityksen maksuvalmius olisi hyvä ja yritys pystyisi suoriutumaan maksuveloitteistaan eräpäivään mennessä, tulisi sillä olla aina tarpeeksi kassavaroja tai muuta omaisuutta, joka voidaan muuttaa nopeasti rahaksi. Tällaisessa tilanteessa, yrityksen ei tarvitsisi turvautua kalliiseen vieraaseen pääomaan kuten esim. lainaan eikä yritykselle aiheutuisi eräänntyneistä laskuista lisäkuluja esim. viivästyskorkokuluja tai perintäkuluja. (Kallunki & Kytönen 2002, 84.)

Taseen lyhytvaikutteiset erät ovat maksuvalmiuden mittareiden perustana. Lyhytvaikutteisia eriä kutsutaan nimellä käyttöpääoma tai liikepääoma. Yrityksen likvidi-

teettiä voidaan mitata nettokäyttöpääomalla. Se kertoo, kuinka paljon yrityksen käyttöpääomasta on rahoitettu omalla pääomalla tai pitkäaikaisella vieraalla pääomalla. Jos nettokäyttöpääomaan lisättäisiin lyhytaikaiset velat, saataisiin yrityksen bruttokäyttöpääoma. Bruttokäyttöpääoma kertoo, kuinka paljon varoja yrityksen pyörittäminen sitoo vaihto- ja rahoitusomaisuuteen. (Niskanen & Niskanen 2003, 116.)

Taseeseen pohjautuvien mittareiden lisäksi tapana on käyttää käyttöpääomaan liittyviä kassavirtapohjaisia tunnuslukuja. Kassavirtapohjaiset tunnusluvut kertovat, miten yritys on pystynyt selviytymään juoksevista maksuistaan tilikauden aikana. Yrityksen kassavirrat koostuvat lähtevistä ja tulevista maksuista. (Niskanen & Niskanen 2003, 116.)

Maksuvalmiutta voidaan mitata taseesta lasketuilla staattisilla ja rahavirtoihin perustuvilla dynaamisilla mittareilla. Staattisia maksuvalmiuden mittareita ovat quick ratio ja current ratio. Dynaamisen maksuvalmiuden mittareita ovat rahoitustulos ja toimintajäämä. (Balance Consulting 2015.)

3.6 Yrityksen kannattavuus

Kun yritys painottaa toiminnan ohjauksessa taloudellisia tavoitteita – erityisesti kannattavuudessa, voidaan puhua yrityksen talouden ohjauksesta. Jotta tavoitteeseen päästään, tulee yrityksen laatia strategia, jossa pyritään hyödyntämään olemassa olevia resursseja ja mahdollisuuksia. Mitä vähemmän uhrauksia on jouduttu käyttämään tavoitteen saavuttamiseksi, sitä taloudellisempaa toiminta on ollut. (Leppiniemi ym. 2002, 160–161.)

Yrityksen kannattavuuteen vaikuttavat myydyn palvelun ja siihen liittyvien kulujen suhde toisiinsa. Silloin kun palveluun liittyvät kulut ovat pienemmät kuin palvelusta saatava tuotto, voidaan sanoa palvelun olevan kannattavaa. Kannattavuutta voidaan tarkastella erilaisten analyysien, tarkasteluiden ja mittareiden avulla. Yrityksen tai liiketoiminnan kannattavuus lasketaan yrityksen tuloksen eli voiton tai tappion, ja liikevaihdon suhteesta. (Kannattavuus – Mitä tarkoittaa kannattavuus? 2016.) Yrityksen rahoitusrakenteesta tilinpäätösanalyysin lukija voi päätellä, onko

yrittäjän rahoitusrakenne kunnossa. Jos omaa pääomaa on vähintään puolet taseen loppusummasta, voidaan todeta, että yrityksen vakavaraisuus on kunnossa. Myös yrityksen varojen rakenne kertoo yrityksen taloudellisesta asemasta. Mitä suurempi on rakennuksien, varastojen, koneiden jne. osuus on taseen loppusummasta, sitä hidasliikkeisempi yritys on. (Leppiniemi ym. 2002, 43.)

Kannattavuutta voidaan arvioida käyttämällä erilaisia laskentamenetelmiä, varsinkin silloin, kun yrityksen on tarkoitus tehdä esimerkiksi investointeja. Yrityksen tehdessä investointeja, tarkoituksena on ansaita rahaa tulevaisuudessa sijoittamalla siihen rahaa. Investoinnit voivat liittyä yrityksen laajentamiseen tai toiminnan parantamiseen, korjaukseen tai joihinkin pakollisiin investointeihin, jotka voivat vaikuttaa esim. työntekijöiden turvallisuuden turvaamiseen. Investointilaskelman menetelmiä on useita ja ne eroavat toisistaan ominaisuuksiltaan ja siten lopputulokset voivat olla erilaisia eri laskelmien välillä. Investointilaskelmien tarkoitus on vertailla investoinneista aiheutuvia tuloja ja menoja. Investointilaskelmia ovat mm. nykyarvo-, sisäisen korkokannan-, annuiteetti-, takaisinmaksuajan- kriittisten arvojen menetelmä sekä herkkyyshanalyysi. (Kytönen 2015a.)

Yrityksen kannattavuutta voidaan mitata myös Dupont-analyysillä, joka kertoo yrityksen suorituskyvystä. Dupont-analyysin avulla mitataan kolmessa eri osassa oman pääoman tuottoa. Näistä ensimmäinen suorittamistehokkuus, joka mitataan tuotto marginaalilla, toisena on omaisuuserien käytön tehokkuus, jota mitataan koko voimavarojen liikevaihdolla ja kolmantena on taloudellinen vaikutusvalta, jota mitataan oman pääoman/pääoman kiertoajalla tai kertoimella. Analyysin avulla saadaan selville, mistä sijoittajille tuleva tuotto muodostuu sekä pystytään paikantamaan osa liiketoimintaa, joka on heikosti. (Investopedia 2016.)

Tilinpäätöksestä laskettujen tunnuslukujen merkitys on kasvanut yrityksissä yhä tärkeämmäksi. Tunnuslukujen avulla yritysjohto pystyy tekemään päätelmiä tulevaisuuden näkymistä sekä tekemään konkreettisia päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen pitkällä tähtäimellä. Laskettuja tunnuslukuja voi myös hyödyntää tulevaisuuden ennakoimiseen. Esimerkiksi lasketuilla tunnusluvuilla voidaan varautua lamaan siten, että yrityksen kannattavuus ei kärsisi tästä.

Palveluyrityksissä kannattavuus riippuu paljolti siitä, saako yritys tarpeeksi tyytyväisiä asiakkaita. Tämän takia palveluyrityksissä laskentatoimen tehtäviin kuuluu analysoida kannattavuutta asiakkaittain ja asiakasryhmittäin, jotta saadaan selville, ovatko asiakkaat tyytyväisiä hinta-laatusuhteeseen. (Jyrkkiö & Riistama 2008, 80.) Asiakkaiden tyytyväisyyteen vaikuttavat palvelun laatu sekä myös palvelun hinta. Kannattavuutta ajateltaessa asiakkailta pyydettävän hinnan tulisi olla sellainen, että kannattavuus säilyisi. Kuljetusalalla määriteltäessä hintaa, tulisi miettiä palveluun liittyvät kustannukset (ostohinta, kuljetuskulut, palkat ym.) sekä sitä, mitä asiakas olisi valmis maksamaan palvelusta. Liian korkealla hinnalla, asiakas valitsee mieluummin yrityksen, joka tarjoaa samankaltaista palvelua halvemmalla hinnalla. Hinnan oltaessa liian matala yrityksen kannattavuus voi kärsiä, sillä voittoa ei välttämättä tule ollenkaan. Väärin hinnoiteltu palvelu tai tuote voi pahimmassa tapauksessa viedä yrityksen konkurssiin.

3.6.1 Kustannusajattelu

Toiminnan ollessa kannattavaa, tulee yritysjohton mietittävä palvelun hinnan määrittämisen lisäksi siihen liittyvien kulujen minimointia. Jos palveluun liittyvät kustannukset ovat pienet, sitä halvemmalla pystytään palveluita tarjoamaan asiakkaille.

Koska yrityksen luonteeseen kuuluu jatkuva kulujahti, on talousjohton tehtävänä laatia siihen liittyviä raportteja sekä suunnitella, miten organisaatiossa saataisiin kustannuksia minimoitua. Minimoinnin tarkoituksena on voiton maksimointi sekä siten kannattavuuden parantaminen. Kulujahti voidaan kohdistaa työntekijöihin, tuotantoon sekä muihin kiinteisiin ja muuttuviin kustannuksiin. Kulujahtia voidaan tehdä koska vain, eikä se vaadi mitään erityistä syytä. Usein miten, kuluihin aletaan kiinnittää huomiota siinä kohtaa, kun yrityksen kannattavuus, maksuvalmius tai vakavaraisuus heikkenee. Myös yrityksestä riippumattomista syistä (esim. yleinen suhdannevaihtelu), yritys voi joutua kiinnittämään entistä tarkempaa huomiota yritystoimintaan liittyviin kuluihin.

Kuluhallinnan tarkoituksena on maksimoida säästöt ja minimoida vahingot. Kuluhallinta mahdollistaa nopeamman reaktion tulevaisuuden muutoksiin, oli sitten ky-

se nousu- tai laskusuhdanteesta. Kun kuluja on tarkasteltu pidemmältä ajalta, yritysjohto tietää mistä kustannuksista on helpoin lähteä pienentämään, sillä he ovat tietoisia mistä kustannukset ovat syntyneet ja mihin niiden pienentäminen vaikuttaa. Tietoisuuden avulla, yritysjohto osaa keskittyä oikeisiin asioihin sekä tekemään nopeita ja taloudellisia päätöksiä, jotta yrityksen kannattavuus säilyisi. (Procurate 2012.)

Kulut voidaan jakaa suoriin ja epäsuoriin ostoihin sekä henkilöstökuluihin (Procurate 2012). Suoria ostoja ovat hankinnat, joita käytetään palvelun tai tavaran tuottamiseen (mm. raaka-aineet). Epäsuoriksi hankinnoiksi luokitellaan kaikki muut paitsi tuotannolliset hankinnat (mm. toimistotarvikkeet, varaosat, kunnossapito- ja turvavälineet sekä muut ulkopuoliset palvelut markkinointi-, IT ja konsultointipalvelut). (Hankintojen luokittelu 2016.)

Kulujen minimoinnilla voi olla myös oma vaivansa sekä haittapuolensa. Kuluja tarkastellessa liikevaihdon ja tuloksen kannalta, voi kustannusten alentaminen vaikuttaa myös henkilöstöön. On siis tärkeää, että henkilöstön määrä on suhteutettu oikein tehtävään työhön. Jos todetaan, että työntekijöitä on liikaa siihen nähden, mitä työtä on tarjolla, helpoin ratkaisu kustannuksia ajatellen on lomauttaa tai vähentää henkilöstöä. (Procurate 2012.)

Eri hankintojen välillä suoria hankintoja on helpompi vähentää, sillä epäsuoriin hankintoihin kuluu huomattavasti vähemmän rahaa kuin suoriin hankintoihin. Epäsuorien hankintojen vähentäminen voi myös tulla kalliimmaksi, sillä ne voivat vaatia henkilöstöltä paljon työtä pienen hyödyn eteen. Suoria hankintoja on myös hyvä järjeistää ja siten pitää varastot kohtuullisena. (Procurate 2012.) Tulevaisuudessa yritykset voivat saada pienilläkin toimenpiteillä ja asennemuutoksilla aikaiseksi merkittäviä tuloksia, jotka näkyvät säästöinä ja parantuneena käyttökatteena (Parannetaan tulosta ostojen hallinnalla ja tehostamisella 2016).

3.6.2 Kustannuslaskenta

Kustannuslaskennan tavoitteena on suoritekohtaisten kustannusten selvittäminen sekä rahamääräisen tiedon tuottaminen, josta on hyötyä organisaation päätöksen-

teossa. Palveluyrityksissä kustannukset rekisteröidään kustannuspaikoittain ja kustannuslajeittain (Jyrkkiö & Riistama, 81).

Kustannuslaskennan ensisijaisena kohteena on aina tuotanto, joko yksittäistä hanketta tai jatkuvaksi tarkoitettua toimintaa, josta odotetaan syntyvän palveluja, tietoa, tavaroita tai elämyksiä (Pellinen 2006, 23). Suomala ym. (2008, 88) toteavat, että on tärkeää miettiä, mihin tarkoitukseen tietty laskelma on tarkoitettu ja sen perusteella valita käyttötarkoituksen kannalta oleelliset tuotot ja kustannukset. Kaikki laskelmaan tehdyt valinnat vaikuttavat siihen, miten hyvin laskelma soveltuu sen tarkoitettuun käyttöön ja mitä johtopäätöksiä tästä voidaan tehdä.

Laskentakohde voi olla mikä tahansa. Ulkoisessa laskentatoimessa laskentakohdeet voivat olla kokonaisuuksia esim. yritys, konserni tai yksilö (esim. myyntimies). Johdon laskentatyypillisiä laskentakohdeita ovat esim. yritys, tulosityksikkö, yksittäinen resurssi tai -ryhmä, tuote tai -ryhmä, asiakas tai asiakasryhmä tai jokin toiminto (tilaus, laskutus ym.). Suomala ym. (2011, 88–90) korostavat, että kustannuslaskennassa on tärkeää pyrkiä noudattamaan aiheuttamisperiaatetta eli laskennassa otetaan huomioon vain ne tuotot ja kustannukset, jotka vaikuttavat laskentakohteeseen. Yrityksille tarkoitettua yhtä ja oikeaa laskentamenetelmää ei ole olemassa, joka sopisi kaikille yrityksille. Perinteiset tuotekohtaiset kustannuslaskentajärjestelmät luokitellaan kahteen ääripäähän tuotannon luonteen ja tuotelajien lukumäärän perusteella. (Suomala ym., 106.)

3.7 Case-yrityksen tilan ja toiminnan tarkastelu

Lasketuiksi tunnusluvuiksi on valittu Case-yrityksen kannalta oleellisimmat kannattavuuden, maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja tehokkuuden tunnusluvut. Yrityksen tulosta tarkastellaan johdon näkökulmasta, joten työssä käytetään tunnuslukuja, jotka erityisesti kiinnostavat yritysjohtoa. Lasketuilla tunnusluvuilla yritysjohto sekä muut yritykseen sidoksissa olevat yritykset ja yksityishenkilöt pystyvät laatimaan päätelmiä yrityksen taloudellisesta tilanteesta sekä mahdollisesti sen tulevaisuudesta ja riskeistä. Lasketut mittarit auttavat myös yritysjohtoa päivittäisissä päätöksissä sekä mahdollisesti päätöksissä, jotka koskevat yrityksen tulevaisuutta.

Kannattavuuden tarkastelua varten työhön on valittu laskettavaksi tilikauden tulosta kuvaavia liikevaihtoon suhteutettuja tunnuslukuja, joita ovat käyttökateprosentti ja liiketulosprosentti. Yrityksen omistajat ovat myös kiinnostuneita siitä, tuottaako heidän toimintansa pääomille tuottoa, joten työhön on valittu pääomaan suhteutettuja mittareita eli sijoitetun pääoman- ja koko pääoman tuotto prosentti. Nämä tunnusluvut kuvaavat liiketoiminnan tulosta eri tilanteissa sekä kertovat, paljonko sijoitetuille pääomille on kertynyt tilikauden aikana tuottoa. Kun yrityksen kannattavuus on selvitetty, pystyy yritysjohto luomaan sen perusteella yrityksen tulevaisuutta.

Maksuvalmiutta tarkastellaan laskemalla quick ratio ja current ratio. Tämän lisäksi oikaistun tilinpäätöksen tiedoista lasketaan tehokkuutta kuvaavia tunnuslukuja, kuten nettokäyttöpääomaprocentti sekä myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertajat. Nämä tunnusluvut antavat riittävän kuvan kertomaan onko yrityksellä kysyä selviytyä maksuvelvoitteistaan nopeasti rahaksi muutettavilla erillä sekä miten paljon yrityksessä on velkaa suhteutettuna liikevaihtoon. Tehokkuuden tunnusluvut kertovat, miten nopeasti raha kiertää yrityksessä.

Yrityksen vakavaraisuutta mitataan laskemalla omavaraisuusaste prosentti, suhteellinen velkaantuneisuusprosentti ja net gearing prosentti. Nämä tunnusluvut riittävät kertomaan, millainen on yrityksen velkaantuneisuus ja oman pääoman määrä, miten yritys kestää tappiota sekä pystyykö yritys selviytymään sitoumuksistaan.

Kokonaisvaltainen kannattavuus antaa yritysjohdolle laajan kuvan yrityksen tilanteesta ja sen eri osa-alueista. Eri tunnuslukujen laskemisen perusteella pystytään tekemään johtopäätöksiä siitä, millä yrityksen osa-alueella menee hyvin ja missä olisi parannettavaa tulevaisuudessa. Tämän vuoksi myös tässä työssä on tehty yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia toimenpide-ehdotuksia, jolla yrityksen kannattavuus voisi parantua. Toimeksiantaja yritykselle tehdyt toimenpide-ehdotukset on kohdistettu yrityksen kustannuksiin ja mietitty mistä on helpoin lähteä karsimaan. Mahdolliset toimenpide-ehdotukset on laadittu tilinpäätöksen antamien tietojen, laskettujen tunnuslukujen sekä yrityksen toimitusjohtajan haastattelun perusteella. Haastattelun tarkoituksena oli miettiä yhdessä yritysjohtajan kanssa, mitä kustannuksia voisi saada alemmaksi, ja mikä on helpoin tapa vähentää kustannuksia.

4 CASE-YRITYKSEN KANNATTAVUUS JA SEN PARANTAMISEEN TÄHTÄÄVÄT TOIMENPITEET

Pärijätäkseen tulevaisuudessa, tulisi jokaisen yrityksen kannattavuus olla kunnossa. Jotta tehtaat eivät pysähtyisi ja kotitaloudet saisivat jokapäiväiset tuotteensa, tulee tavarankuljettajia olla monipuolisesti, sillä kaupoissamme olevat tuotteet kuljetetaan maanteitse. Tässä luvussa tutustutaan kuljetus- ja logistiikka-alaan sekä esitellään toimeksiantaja yritys, työn tutkimusmenetelmä ja käytettävä empirinen aineisto. Tämän jälkeen kerrotaan tarkasteltavan yrityksen tilinpäätöksen oikaisuksista ja sen perusteella laskettavista tunnusluvusta sekä niiden tuloksista. Luvun lopussa käydään läpi lasketut tulokset yhteenvedon muodossa.

4.1 Yleiskatsaus kuljetus- ja logistiikka-alaan

Logistiikka- ja kuljetusala tarjoaa haastavia sekä monipuolisia työtehtäviä eri alan osaajille (Tietoa kuljetusalasta. 2015). Kuljetus- ja logistiikka-alan työt voivat painottua tavarankuljetukseen, henkilökuljetukseen, terminaalityöhön, korjaamotyöhön tai toimisto ja hallintotyöhön (Kuljetusala). Suomessa suurin osa autoliikennealan yrityksistä on kooltaan pieniä. Autoliikenteen työnantajaliitto ry:n (ALT) mukaan autoliikennealan yrityksistä noin 50% työllistää 1–9 työntekijää sekä toimihenkilöä ja 2% vähintään 300 työntekijää sekä toimihenkilöä työllistäviä yrityksiä.

Autoliikenteen työnantajaliiton mukaan maantieliikenne on tärkein kuljetusmuoto Suomessa ihmisten sekä tavaroiden kuljetuksissa. Vuoden 2011 tutkimuksen mukaan yli 90% kuljetettavista tavaroista kuljetettiin maanteitse. (Kuljetusala Suomessa: Suomi elää pyörillä. 2015). Koska Suomi on harvaan asuttu maa, kuljetuskilometrit ovat pidemmät kuin missään muussa Euroopan maista. Vesi- ja ratateiden ollessa rajalliset, maanteitse tapahtuvat kuljetukset ovat elinehto Suomen kansantaloudelle, jotta tehtaat eivät pysähtyisi tai jokapäiväiset tuotteet eivät jäisi saamatta (Tietoa kuljetusalasta. 2015.)

Logistiikka- ja kuljetusalan tulevaisuudennäkymät ovat hyvät. Suomen kuljetus ja logistiikka ry:n (SKAL) mukaan tulevaisuudessa kuljetus- ja logistiikka-alalla riittää

töitä ja sen työllistymistilanne on hyvä, vaikka varastoinnissa pystytään hyödyntämään automaatiota, tullaan kuormaus- ja purkutilanteissa sekä kuljetuksessa tarvitsemaan henkilöstöä. On arvioitu että, kuljetusala tulee tarvitsemaan tulevaisuudessa noin 5 000 työntekijää vuosittain mm. nykyisten työntekijöiden jäädessä eläkkeelle. (Kuljetusala [23.4.16].)

Liikenteen suunnan vuoden 2014 lehtiartikkelin mukaan kuljetusalalla toimineet yritykset ovat kärsineet heikosta talouden tilanteesta, mutta silti alan yrittäjät suhtautuivat tulevaisuuteen optimistisesti. Vuoden 2011 Suomen kuljetus ja logistiikka ry:n järjestämässä kyselyssä kuljetus- ja logistiikka-alan yritykset kokivat kannattavuuskehityksen pullonkaulaksi. Kokonaisuutena yrittäjiä piinasivat kilpailua vääristävät harmaan talouden ilmiöt, heikko kumppanuus asiakkaiden kanssa, yksipuoliset sopimusneuvottelut sekä korkeat kustannukset ja riittämättömän hintatason. Tilastokeskuksen kuorma-autoliikenteen kustannusindeksin 10/2011 mukaan työkustannukset olivat merkittävin osuus kustannuksista, jopa 46% kokonaiskustannuksista. Toiseksi merkittävin kustannus oli polttoaineet (26%).

Tilastokeskuksen tehdyn tilaston mukaan, vuoden 2013 joulukuusta vuoden 2014 joulukuuhun ammattimaiset kuorma-autoliikenteen kustannukset laskivat 1,8%. Suurin syy tähän oli polttoainekustannukset vuoden 2012 lopulla. Ilman polttoainekustannuksia, kuorma-autoliikenteen kustannukset nousivat 1,3%. (Hinnat ja kustannukset: Kuorma-autoliikenteen kustannusindeksi. 2015.)

Kuljetusalalla riittää myös tulevaisuudessa haasteita. Suurimmat näistä ovat käsistä karkaavat kustannukset, kilpailu, kannattavuus, joustamattomat ajo- ja lepoajat sekä tiestön rappeutuva kunto, selviää SKAL: kuljetusbarometriassa. (Yrittäjät 2014.) Näiden lisäksi haasteiksi koettiin säästöjen joustamattomuus, yrittäjän jakaminen sekä osaavan työvoiman saanti (Kuljetusalalla pohdinnan paikka 2014). Salanteen ja Tikkasen (14/2009) järjestämän tutkimuksen mukaan, ihmisiä koulutetaan liian vähän kuljetusalalle tarjottaviin töiden määrään nähden. Heidän tutkimuksen mukaan on myös haastavaa löytää sopivia työntekijöitä työhön, jotka ovat lain mukaan tarpeeksi ammattipäteviä.

4.2 Case-yrityksen esittely

Opinnäytetyön case-yritys on kuljetusalalla toimiva osakeyhtiö. Yritys on perustettu 1999 ja he tarjoavat asiakkailleen palvelujaan ympäri Suomea. Yrityksessä työskentelee vuoden 2016 alussa yhteensä kuusi työntekijää, joista yksi on toimistotyöntekijä ja loput viisi ovat yhdistelmäajoneuvonkuljettajia. Työntekijöiden lisäksi yrityksessä on yksi omistaja, joka on pyörittänyt yritystä alusta alkaen yksin. Yrityksellä on käytössään tällä hetkellä neljä kuorma-autoa, viisi perävaunua sekä yhteensä 39 kappaletta lavoja ja kontteja.

Case-yrityksen toimialana on tieliikenteen tavarankuljetus. He tarjoavat asiakkailleen kuljetusvälityspalveluita ja tähän liittyviä tuotantotoimintaa, kauppaa, konsultointia sekä vientiä ja tuontia. Pääasiassa yritys tarjoaa erilaisia kuljetuspalveluita, mm. maa-ainesten sekä kierrätysmetallien kuljetusta. Kuljetuksen lisäksi yritys tarjoaa kuorma-autojen rengastöitä sekä lavojen vuokrausta.

Yrityksen ydinosaaminen keskittyy kierrätysmetallin kuljetukseen, jota he ovat tehneet jo yli 15 vuoden ajan. Tämän takia yritys ei pyri kehittämään uutta toimintaa laajentamalla kuljetuspalvelua esimerkiksi, tavaroiden kuljettamiseen kaukoille, vaan pysyvät siinä, minkä he osaavat ja missä ovat aina toimineet. Yritykselle on myös tärkeää että, ajoneuvot ovat päivitettyjä ja nykyaikaisten vaatimusten mukaiset. Ajoneuvoissa olevat ohjelmistot päivitetään teknologian muuttuessa ja parantuessa aina silloin, kun katsotaan siihen olevan tarvetta.

Case-yrityksen omistaja/toimitusjohtaja on luonteeltaan niin sanotusti portfolioyrittäjä, sillä yrittäjällä on useampia yhtiöitä, joissa kuitenkin keskitytään pääsääntöisesti yhteen ydinosaamiseen eli kuljetuspalveluihin. Varsinaisen yrityksen ohella toimii myös yritys, joka tarjoaa asiakkailleen matkatoimistopalveluita, linja-autokuljetuksia, rahtikuljetuksia sekä maanparannusaineiden ostoa ja myyntiä. Tämä yritys on yhtiömuodoltaan kommandiittiyhtiö ja se on perustettu vuonna 1998.

Koska samaa toimialaa on paljon ympäri Suomea sekä myös Suomen ulkopuolella, eivät kilpailijat lopu hetkessä. Tutkimuskohteena olevalla case-yrityksellä riittää myös monia kilpailijoita omalla paikkakunnallaan vaikka kyseessä onkin pieni

paikkakunta. Yrityksen sijainnin voi kuitenkin kääntää eduksi, sillä hyvien verkostosuhteiden ylläpitäminen sekä hankkiminen on helpompaa lähipaikkakuntien yritysten ja asiakkaiden kanssa. Se, miten yritys pyrkii erottumaan muista lähipaikkakuntien yrityksistä, on se että, yrittäjä pyrkii saamaan näkyvyyttä mainostamalla erilaisissa lähialueiden tilaisuuksissa sekä myös tukemalla urheiluseuroja. Mainostuksen lisäksi, yrittäjä pyrkii tuomaan myös itseään julki, auttamalla muita yrityksiä erilaisissa asiakaspalvelualan työtehtävissä sekä ottamalla vastuuta erilaisista tehtävistä. Tämän takia yrittäjällä on myös vankkaa kokemusta myös muista työtehtävistä ja muilta palvelualoilta, eikä vain pelkästään kuljetusalalta.

4.3 Työn tutkimusmenetelmä ja aineisto

Opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jossa hyväksikäytetään yrityksen luovuttamia kirjanpito- ja tilinpäätösmateriaaleja. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla pystytään tarkastelemaan tiettyä asiaa tarkemmin ja saamaan siten syvemmän ja kokonaisvaltaisemman käsityksen tarkasteltavasta asiasta.

Tutkimuksen aineistoina käytetään tilinpäätöstietoja vuosilta 2012–2015. Yrityksen luovuttamat tilinpäätöstiedot sisältävät vuosien 2012–2015 tasekirjat, joihin kuuluvat tase, tuloslaskelma, tilinpäätöstä koskevat liitetiedot ja tilintarkastajan laatima tilinpäätöskertomus. Tämän lisäksi yritys luovutti käyttöön tase-erittelyt, jokaista tarkasteltua vuotta kohden. Muut tarvittavat aineistot kerätään haastattelemalla toimeksiantajayrityksen toimitusjohtajaa.

Tilinpäätösanalyysin pohjana on käytetty vuosien 2012–2015 oikaistuja tilinpäätöstietoja. Case-yrityksen tulolaskelman oikaisut koskevat palkkoja, joissa palkkoihin sisältyvät kulut ovat aiemmin esitetty virallisessa tuloslaskelmassa omina erinään. Taseen puolella oikaisut koskevat lyhytaikaista muuta velkaa, johon oli sisällytetty eriä, joista osa on korollisia velkoja ja osa korottomia velkoja.

4.4 Tarkasteltavan yrityksen tilinpäätöksen oikaiseminen

Virallisen tilinpäätöksen oikaisuilla pyritään saamaan yrityksen tuloslaskelma ja tase eri vuosien ja eri yritysten aineistojen sisällöt yhtiömuodosta riippumatta keskenään samanlaisiksi ja siten myös vertailukelpoisiksi. Kun tilinpäätösoikaisut ovat tehty samoilla periaatteilla, saadaan paremmin selville yrityksen varallisuusasema ja menestyksellisyys. Oikaisutarpeet ovat kuitenkin vähentyneet vuosi vuodelta kirjanpitolain muuttuessa. Toisin sanoen voidaan todeta, että tilinpäätösoikaisut ovat varsinaisen tilinpäätöksen erien uudelleen järjestelyä. Tilinpäätösoikaisuja voidaan joutua tekemään, jos huomataan virallisen tilinpäätöksen sisältävän eriä, joiden ei kuvitella sisältyvän varsinaiseen liiketoimintaan tai jos tilikaudella on syntynyt kertaluonteisia ja vertailukelpoisuutta heikentäviä eriä.

4.4.1 Tuloslaskelman oikaiseminen

Case-yrityksen oikaistu tuloslaskelma alkaa liikevaihdosta, joka saadaan suoraa varsinaisesta tuloslaskelmasta. Tämän jälkeen liikevaihtoon lisätään liiketoiminnan muut tuotot, jotka sisältävät mm. vakuutuskorvauksia, vuokratuottoja kaluston vuokrauksesta sekä henkilöstöstä aiheutuvia muita tuottoja.

Aine- ja tarvikekäyttö saadaan virallisesta tuloslaskelmasta kohdasta ostot tilikauden aikana. Yritys on tarvinnut avukseen ulkopuolisia palveluita. Ulkopuoliset palvelut saadaan suoraan virallisesta tuloslaskelmasta. Virallisessa tuloslaskelmassa palkat sekä palkkoihin sisältyvät eläkekulut ja muut henkilösivukulut ovat esitetty omana eränä. Oikaistussa tuloslaskelmassa kuitenkin nämä erät ovat yhdistetty ja ne esitetään kohdassa henkilöstökulut. Yrityksen toimintaan ei sisälly laskennallisia palkkakorjauksia. Yrityksen muut kulut saadaan suoraan virallisesta tuloslaskelmasta. Kun nämä erät vähennetään liiketoiminnan tuotoista, saadaan yrityksen käyttökate.

Suunnitelmien mukaiset poistot saadaan myös suoraa virallisesta tuloslaskelmasta. Yrityksen poistosuunnitelmana ovat menojäännöspoistot, joka tehdään hyödykkeistä, joiden todennäköinen taloudellinen käyttöaika on alle kolme vuotta. Poisto-

prosenttina on käytetty n. 15%. Arvonalentumisia ei ole. Kun nämä erät vähennetään käyttökatteesta, saadaan välitulokseksi liiketulos.

Yrityksen korko- ja rahoitustuotot saadaan suoraan virallisesta tuloslaskelmasta. Ainoastaan vuosi 2015 ei ole sisältänyt korko- ja rahoitustuottoja vaan ainoastaan kustannuksia. Myös korko- ja rahoituskulut saadaan suoraan virallisesta tuloslaskelmasta. Näiden jälkeen saadaan tulokseksi yrityksen tulos verojen jälkeen, mutta ennen tilinpäätössiirtoja, eli nettotulos. Yrityksen toiminta ei ole sisältänyt satunnaisia tuottoja eikä kuluja, joten tässä tapauksessa kokonaistulos on sama kuin yrityksen nettotulos. Yrityksen toimintaan ei myöskään sisälly tilinpäätössiirtoja, joten saatu tilikauden tulos on sama kuin yrityksen kokonaistulos.

4.4.2 Taseen oikaiseminen

Case-yrityksen taseessa suurin osa eristä saatiin siirtää suoraan virallisesta taseesta. Taseen vastaavaa puolella, pysyvissä vastaavissa aineettomia hyödykkeitä ei ole. Aineellisiin hyödykkeisiin kohtaan koneet ja kalustot siirrettiin yrityksen kalusto. Yrityksellä ei ole sijoituksia, pitkäaikaisia saamisia eikä leasingvastuukantaa.

Taseen vaihtuvissa vastaavissa vaihto-omaisuutta ei ole. Yrityksen myyntisaamiset ja muut saamiset eivät vaatineet oikaisutoimenpiteitä, joten ne siirrettiin myös suoraan virallisesta taseesta oikaistuun taseeseen. Rahat ja rahoitusarvopaperit siirrettiin myös suoraan vuosille 2012 ja 2015. Pysyvien vastaavien ja vaihtuvien vastaavien yhteissummaksi saadaan vastaava yhteensä, joka on sama kuin virallisessa taseessa.

Yrityksen vastattavaa, oman pääoman puolella osake- tai muu peruspääoma siirretään suoraan virallisesta taseesta kohdasta osakepääoma. Virallisen taseen erä edellisten tilikauden voitto (tappio) siirretään suoraan oikaistuun taseeseen, joka on oikaistussa taseessa erä nimeltään kertyneet voittovarot. Myös tilikauden tulos saadaan suoraan virallisesta taseesta. Yrityksen toimintaan ei ole sisällynyt pois-toeroja eikä varauksia. Yrityksen pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan liittyy vain lainoja rahoituslaitokselta, jotka saadaan siirtää suoraan virallisesta taseesta oi-

kaistuun taseeseen erästä pitkäaikainen muut velat. Laskennallista verovelkaa, pakollisia varauksia eikä leasingvastuukantaa ei ole.

Lyhytaikaisen vieraan pääoman ostovelkoihin ei liity oikaisutoimenpiteitä, joten ne siirrettiin suoraan virallisesta taseesta oikaistuun taseeseen kohtaan lyhytaikaiset ostovelat. Virallisen taseen erään lyhytaikaiset muut velat liittyy oikaisutoimenpiteitä, sillä erään oli sisällytetty lainat rahoituslaitoksilta, ennakonpidätysvelka, sosiaaliturvamaksuvelka, arvonlisäverovelka sekä yrityksen siirtovelat. Lyhytaikaiset lainat rahoituslaitoksilta kohdistetaan oikaistussa tilinpäätöksessä erään korolliset lyhytaikaiset velat. Ennakonpidätys-, sosiaaliturvamaksu-, arvonlisäverovelka ja siirtovelat yhdistetään ja nämä kohdistetaan oikaistussa taseessa erään muut korottomat lyhytaikaiset velat. Kun lasketaan taseen vastattavaan omanpääoman ja vieraanpääoman yhteissumma, saadaan vastattavaa yhteensä, joka on sama kuin virallisessa taseessa.

4.5 Yrityksen tunnuslukuanalyysi

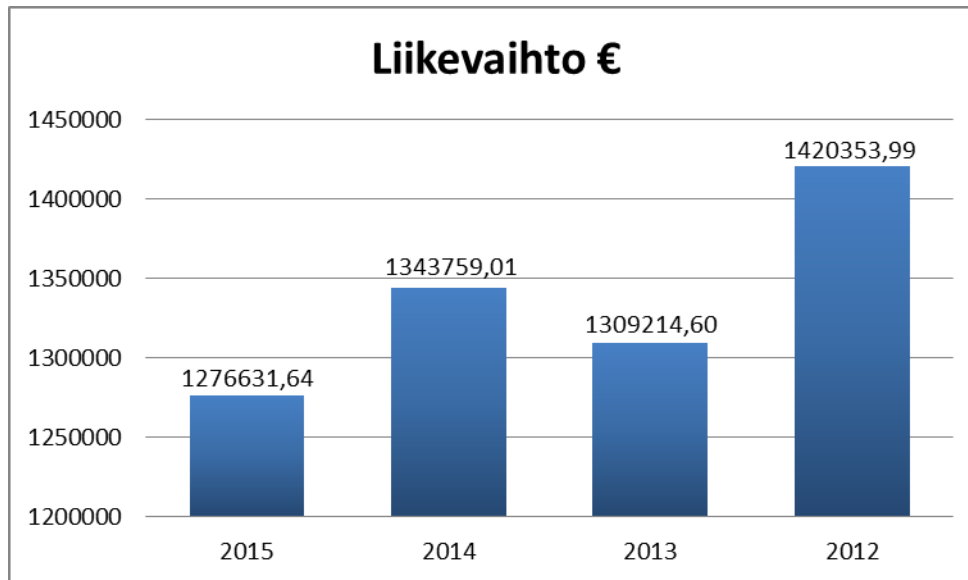
Case-yrityksen tunnuslukuanalyysia varten lasketaan tunnusluvut vuosien 2012–2015 oikaistujen tilinpäätösten perusteella. Laskettuja tunnuslukuja verrataan yrityksen eri vuosien laskettuihin tunnuslukuihin sekä toimialakohtaisiin tunnuslukuihin. Vertailujen perusteella selvitetään mahdolliset eroavaisuudet sekä kehityksen syyt.

Lasketuiksi tunnusluvuiksi on valittu Case-yrityksen kannalta oleellisimmat kannattavuuden, maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja tehokkuuden tunnusluvut. Tunnusluvut lasketaan useammalle vuodelle, jolloin taloudellisen tilan kehittymistä on mahdollista seurata useammalta vuodelta.

4.5.1 Liiketoiminnan kasvu

Case-yrityksen liikevaihto on ollut vaihtelevaa tarkastelujakson 2012–2015 aikana. Vaihteluun ovat vaikuttaneet suurimmaksi osaksi kuljetussuoritteiden määrä. Kuljetussuoritteiden määrä on ollut yrittäjämästä riippumatonta, sillä talvisaikaan (tammi-

kuu–maaliskuu) kuljetusmäärät ovat huomattavasti pienempiä kuin muina vuodenaikoina. Talvisajan kuljetussuoritteiden määrään vaikuttavat heikompi kysyntä sekä sääolosuhteet. Jos talvi on kylmä ja luminen, on kuljetusmäärät pienempiä. Seuraavassa kuviosta ilmenee Case-yrityksen liikevaihdon kehitys vuosien 2015–2012 aikana.

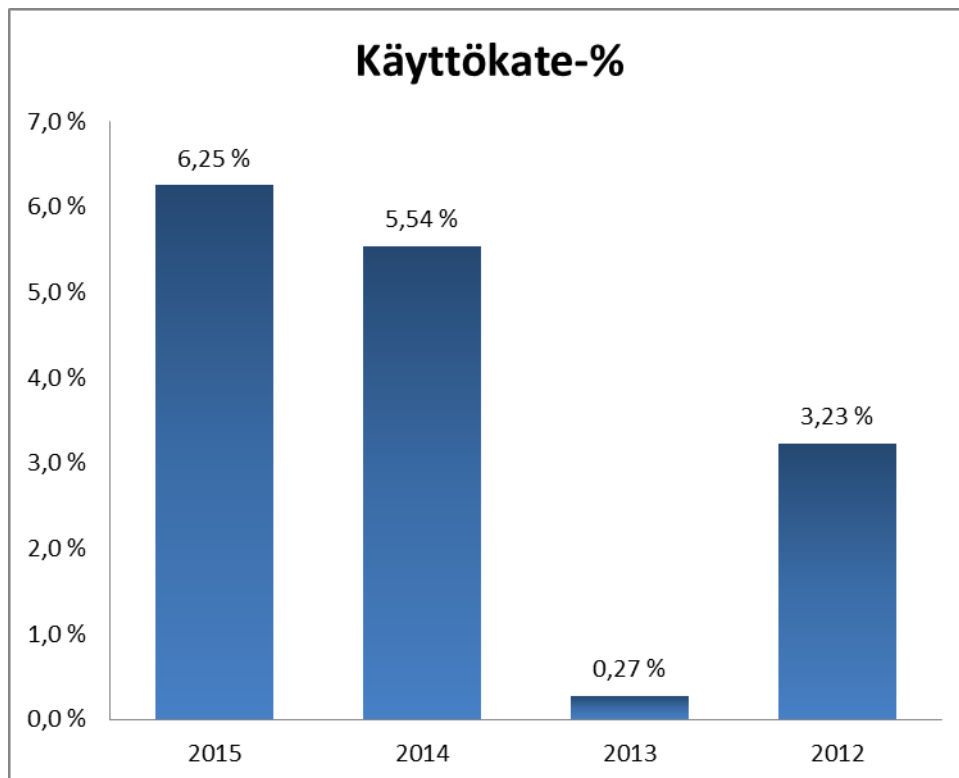
Kuvio 1. Case-yrityksen liikevaihto 2015–2012.

4.5.2 Liiketoiminnan kannattavuus

Case-yrityksen kannattavuutta mitataan laskelmalla käyttökate-, liiketulos-, sijoitetun pääoman tuotto-, ja kokonaispääoman tuotto prosentti. Kannattavuuden yksi tärkeimmistä mittareista, oman päämantuotto prosenttia ei yrityksestä lasketa, koska oma pääoma on ollut jokaisella tarkastelujaksolla negatiivinen, joten sitä ei voida käyttää. Oma pääoma on kuitenkin kehittynyt vuodesta 2014.

Käyttökateprosentti kuvaa yrityksen tulosta ennen poistoja, veroja ja rahoituseriä. Se kertoo yrityksen omistajille sekä muille sidosryhmille paljonko yritykselle jää katetta, kun liikevaihdosta vähennetään liiketoimintaan liittyvät toimintakulut. (Balance Consulting 2015.) Yrityksen käyttökateprosentti on yleisesti ottaen parantunut vuosi vuodelta, lukuun ottamatta vuotta 2013. Vuonna 2013 käyttökateprosentti on ollut 3,23%. Käyttökateprosentin pienenemiseen on selvästi vaikuttanut liiketoiminnan muiden tuottojen määrä, joka johtuu case-yrityksen toimitusjohtajan mu-

kaan vakuutuskorvauksien määrästä, joita on ollut muita tarkasteltavia vuosia vähemmän. Tarkastelujaksoista parhaimmillaan yrityksen käyttökateprosentti on ollut vuonna 2015 6,25%, joka kertoo että, yritys on pystynyt selviytymään kaikista liiketoimintaansa liittyvistä operatiivisista kuluista saamallaan kuljetustuotoilla. Tieliikenteen tavarankuljetuksen käyttökateprosentin keskiarvo alle 10-henkilön työllistävissä yrityksissä on ollut vuonna 2014 8,2%, joten lasketusta tuloksesta voimme todeta, että case-yrityksen tulos on keskiarvoa huonompi. Yritystutkimusneuvottelukunnan mukaan palvelualojen käyttökateprosentti asettuu useimmiten välille 5–15%. Seuraavassa kuvioista ilmenee Case-yrityksen käyttökateprosentti 2015–2012.

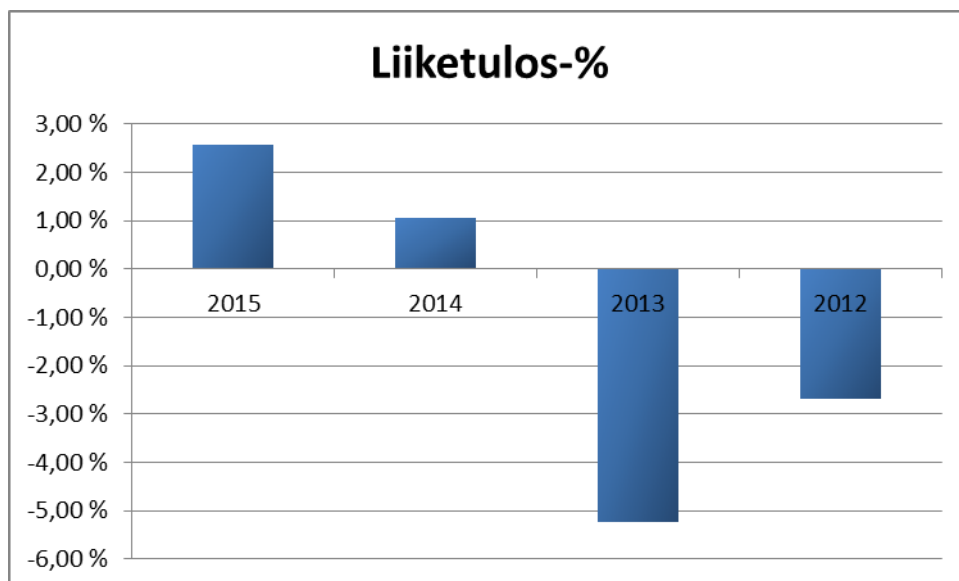

Kuvio 2. Case-yrityksen käyttökateprosentti 2015–2012.

Liiketulosprosentti kuvaa, miten paljon katetta yritykselle on jäänyt ennen rahoituserien ja verojen vähentämistä (Balance Consulting 2015). Tämä tunnusluku kertoo yritysjohdolle, pystyvätkö he selviytymään mm. lainojen rahoitus- ja korkokuluista sekä välittömistä veroista. Yrityksen rahoittajat ovat myös kiinnostuneita tästä tunnusluvusta, sillä sen perusteella he osaavat arvioida, pystyykö yritys maksamaan heille esim. lainoista johtuvat kulut. Yritystutkimusneuvottelukunnan

mukaan liike-tulosprosentin tulosta arvioitaessa voidaan käyttää asteikkoa: alle 5% heikko, 5–10% tyydyttävä ja yli 10% hyvä.

Tarkasteltavan yrityksen liike-tulosprosentti on ollut tarkastelujakson aikana huonoimmillaan vuonna 2013 (–5,22%) ja parhaimmillaan vuonna 2015 (2,56%). Vuosien 2013 ja 2015 välinen erotus on 7,72%. Vuoden 2013 tulokseen ovat vaikuttaneet liiketoiminnan tuottojen määrä sekä suuret operatiiviset kulut. Myös kalustosta tehdyt poistot ovat olleet suuremmat kuin vuonna 2015. Tieliikenteen tavarankuljetuksen liike-tulosprosentin keskiarvo alle 10-henkilön työllistävissä yrityksissä on ollut vuonna 2014 2,6%, joten voimme todeta, että vuoden 2014 tulos on ollut heikompi kuin kyseisen toimialan keskiarvo kyseisenä vuonna. Vuoden 2015 tulos on kuitenkin parantunut, ja se on melkein yltänyt vuoden 2014 toimialakohtaisen keskiarvon tasolle. Seuraavassa kuviosta ilmenee case-yrityksen liike-tulosprosentti 2015–2012.

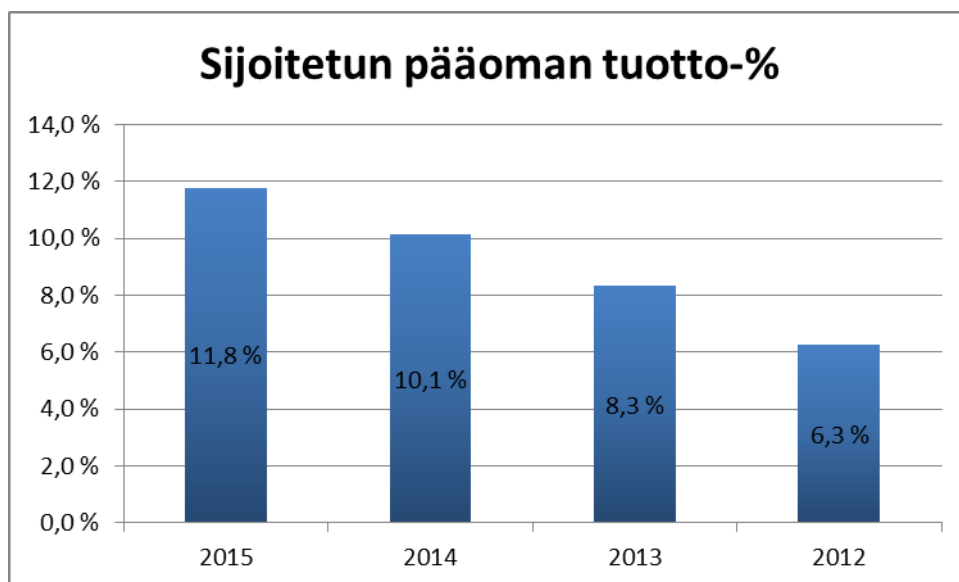
Kuvio 3. Case-yrityksen liike-tulosprosentti 2016–2012.

Case-yrityksen oma pääoman tuotto on ollut joka vuosi negatiivista. Huonoimmillaan oma pääoma on ollut oikaistun taseen mukaan vuonna 2013 (–121 475,36€). Vuoden 2013 tulokseen on vaikuttanut tilikauden tulos, joka on ollut myös negatiivinen. Tilikauden tulokseen on vaikuttanut liiketoiminnan muiden tuottojen määrä sekä poistojen määrä.

Sijoitetun pääoman tuotto-prosentti (ROI) mittaa yrityksen tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle, korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tunnusluku

tarkastelee pääomantuottoa oman sekä vieraan pääoman sijoittajan kannalta. Sijoitetun pääoman prosentin laskemisessa jakajana käytetään omaa pääomaa ja korollista vierasta pääomaa. (Niskanen & Niskanen 2004, 115.) Balance Consultingin mukaan, sijoitetun pääoman tuoton viitteelliset normiarvot ovat: alle 3% heikko, 3–6% välttävä, 6–10% tyydyttävä, 10–15% hyvä ja yli 15% erinomainen.

Tarkasteltavan yrityksen sijoitetun pääoman tuotto-% on noussut joka vuosi tarkasteltavan jakson aikana. Vuosien 2012 ja 2013 tulokseen ovat vaikuttaneet negatiivinen nettotulos ja oma pääoma. Vuoden 2015 tulokseen ovat vaikuttaneet hyvä nettotulos sekä pitkäaikaisen lainan määrä. Vuosien 2012 ja 2013 tulokset ovat normiarvojen mukaan tyydyttävällä tasolla, kun taas vuosi 2014 ja 2015 ovat hyvällä tasolla. Seuraavassa kuviosta ilmenee Case-yrityksen sijoitetun pääoman tuotto-% 2015–2012.

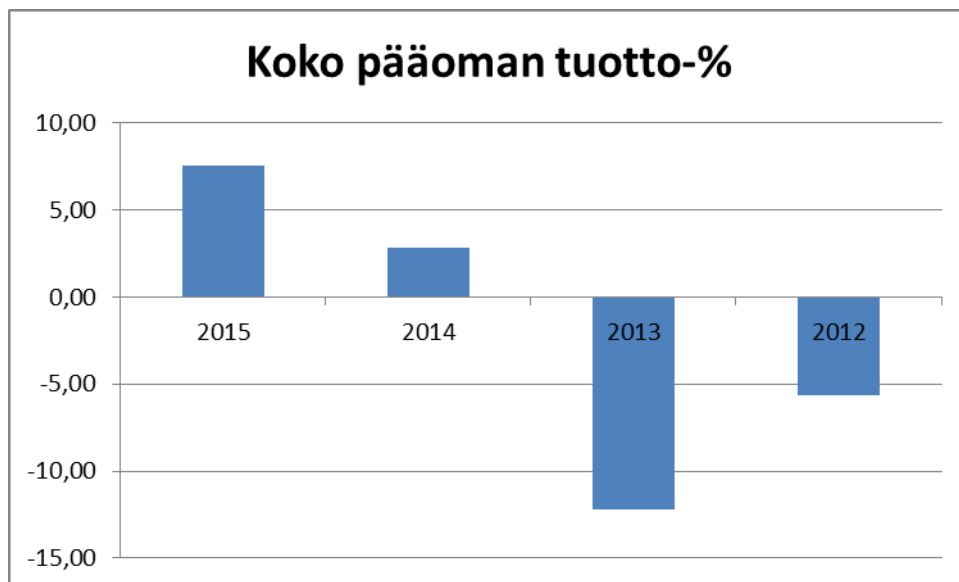
Kuvio 4. Case-yrityksen sijoitetun pääoman tuotto-% 2015–2012.

Koko pääoman tuotto-% kertoo, paljonko tuottoa on kertynyt tilikauden aikana yritystoimintaan sitoutuneelle pääomalle. Tunnusluvussa verrataan tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja yritystoimintaan sitoutuneeseen pääomaan. Tunnusluvun viitteelliset ohjearvot ovat: alle 5% heikko, 5–10% tyydyttävä ja yli 10% hyvä (Balance Consulting 2015).

Case-yrityksen koko pääoman tuotto-% on ollut vuosina 2012 ja 2013 negatiivinen. Negatiivinen koko pääoman tuotto-% johtuu vuonna 2012 ja 2013 olevista negatiivisista nettotuloksista. Tarkastelujaksoista heikoimmillaan yrityksen

koko pääoman tuotto-% on ollut vuonna 2013 $-12,19\%$, jolloin nettotulos on ollut $-81\,862,53$ euroa. Parhaimmillaan yrityksen koko pääoman tuotto-% on ollut vuonna 2015 $7,51\%$, jolloin nettotulos on ollut $23\,485,75$ euroa. Vuosien 2013 ja 2015 tuotto-%:n ero on $19,7\%$, ja nettotulosten ero on ollut jopa $83\,025,06$ euroa. Tieliikenteen tavarankuljetuksen koko pääoman tuotto-%:n keskiarvo alle 10-henkilön työllistävissä yrityksissä on ollut vuonna 2014 $7,0\%$, joten laske-
tusta tuloksesta voimme todeta, että case-yrityksen vuoden 2014 tulos on ollut huomattavasti heikompi tarkasteltavana vuotena. On kuitenkin huomattava, että vuoden 2015 tulos on parantunut vuoden aikana huomattavasti ja yltänyt jopa vuoden 2014 toimialakohtaisen keskiarvon yli.

Viitteellisten ohjearvojen mukaan vuoden 2014 tulos on ollut heikolla ja vuoden 2015 tulos tyydyttävällä tasolla. Vuodet 2012 ja 2013 ovat olleet erityisen heikkoja, sillä koko pääoman tuotto-% on negatiivinen. Tähän ovat vaikuttaneet negatiiviset nettotulokset, sillä yrityksen poistot ovat olleet suuret kyseisinä vuosina. Seuraavassa kuvioista ilmenee Case-yrityksen koko pääoman tuotto-%:n muutokset vuosien 2015–2012 välillä.

Kuvio 5. Case-yrityksen koko pääoman tuotto-% vuosien 2015–2012 välillä.

Lasketuista tunnusluvuista voimme päätellä, että yrityksen kannattavuus on yleisellä tasolla lähtenyt nousuun vuonna 2014. Erityisesti vuonna 2015, tilikauden tulos on kasvanut, jolloin myös koko pääoman tuotto-% on parantunut. Tämä tarkoittaa sitä, että yrityksellä on mahdollisuutta pärjätä tulevaisuudessa, jos kilpai-

lu, tuotot, poistojen suuruus ja kustannukset pysyvät lähes samana. Case-yrityksen oma pääoma on ollut vuodesta toiseen negatiivinen, mutta tämäkin luku on parantunut, sillä tilikauden tulos on ollut parempi edellisiin kausiin nähden. Myös sijoitetuille pääomille on alkanut kertymään vuonna 2015 voittoa enemmän kuin aiemmin. Seuraavasta taulukosta ilmenee Case-yrityksen kannattavuuden tunnuslukujen yhteenveto 2015–2012.

Taulukko 1. Case-yrityksen kannattavuuden tunnusluvut 2015–2012.

Kannattavuuden tunnusluvut	06/15	06/14	06/13	06/12
Käyttökate-%	6,25%	5,54%	0,27%	3,23%
Liiketulos-%	2,56%	1,06%	-5,22%	-2,69%
Sijoitetun omanpääoman tuotto-%	11,80%	10,10%	8,30%	6,30%
Koko pääoman tuotto-%	7,51%	2,83%	-12,19%	-5,68%

4.5.3 Liiketoiminnan maksuvalmius

Maksuvalmius kertoo, pystyykö yritys selviytymään lyhytaikaisista maksuvelvoitteistaan niiden erääntymishetkellä. Case-yrityksen osalta maksuvalmiutta on mitattu laskemalla quick ratio, current ratio, nettokäyttöpääomaprocentti, myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajat. Yrityksen nettokäyttöpääomaprocentti on ollut vuodesta toiseen negatiivinen, joka kuvaa sitä, että yrityksen nettokäyttöpääoman määrä ei ole ollut riittävä maksujen suorittamiseen, joka todistaa, että yritys on taloudellisesti ns. ahdingossa.

Quick ratio ja current ratio mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan erillä, jotka ovat nopeasti muutettavissa rahaksi. Quick Ratio mittaa, miten nopeasti yritys selviytyy lyhytaikaisista veloista rahaksi muutettavilla omaisuuserillä. Current rationissa tarkastelu on hieman pidempi, sillä omaisuuserien lisäksi mittaukseen otetaan mukaan yrityksen vaihto-omaisuus.

Quick rationissa yrityksen tavoitetasoa voidaan pitää yli yhden menevää arvoa, joka kuvaa sitä, että yritys pystyy maksamaan lyhytaikaiset velkansa niiden eräännyessä. Tunnusluvun viitteelliset ohjearvot ovat: alle 0,3 heikko, 0,3–0,5 välttävä, yli 0,5–1 tyydyttävä, 1–1,5 hyvä ja erinomaisena pidetään lukua, joka menee yli 1,5. Current rationin viitteelliset ohjearvot ovat: alle 1 heikko, 1–1,5 välttävä, 1,5–2 tyydyttävä, 2–2,5 hyvä ja erinomaisena tuloksena voidaan pitää, kun luku on yli 2,5. (Balance Consulting 2015.)

Yrityksellä ei ole vaihto-omaisuutta, joten quick ratio ja current ratio saavat laskettaessa saman arvon. Tulosta on helppo vertailla saman alan yrityksiin, sillä kuljetusalan yritykset eivät omista vaihto-omaisuutta, sillä he eivät valmista hyödykkeitä tai raaka-aineita, joita olisi tarkoitus myydä eteenpäin. Case-yrityksen quick ratio on vaihdellut 0,38–0,54 välillä, ollen päättyneellä tilikaudella 0,54. Heikoin tulos on ollut vuonna 2013, jolloin tulos on ollut välttävällä tasolla. Tämä johtuu siitä, koska yrityksellä on ollut lyhytaikaista vierasta pääomaa kyseisenä tilikautena enemmän kuin, muilla tarkasteltavina tilikausina. Päättyneen tilikauden tulos on ollut ohjearvon mukaan tyydyttävä, joka johtuu siitä, että yrityksellä on silloin ollut huomattavasti vähemmän siirtovelkoja kuin edellisinä vuosina. Koska yrityksen tulos ei ole yltänyt tavoitetasolle, voidaan todeta, että yrityksen rahoitusomaisuus ei kokonaan riitä kattamaan lyhytaikaisten velkojen määrää. Current ration on ollut balance consultingin antamien ohjearvojen mukaan heikko jokaisena vuotena. Current rationissa selvitetään, miten yritys pystyy selviytymään lyhytaikaisista maksuvelvoitteistaan rahoitus- ja vaihto-omaisuudella.

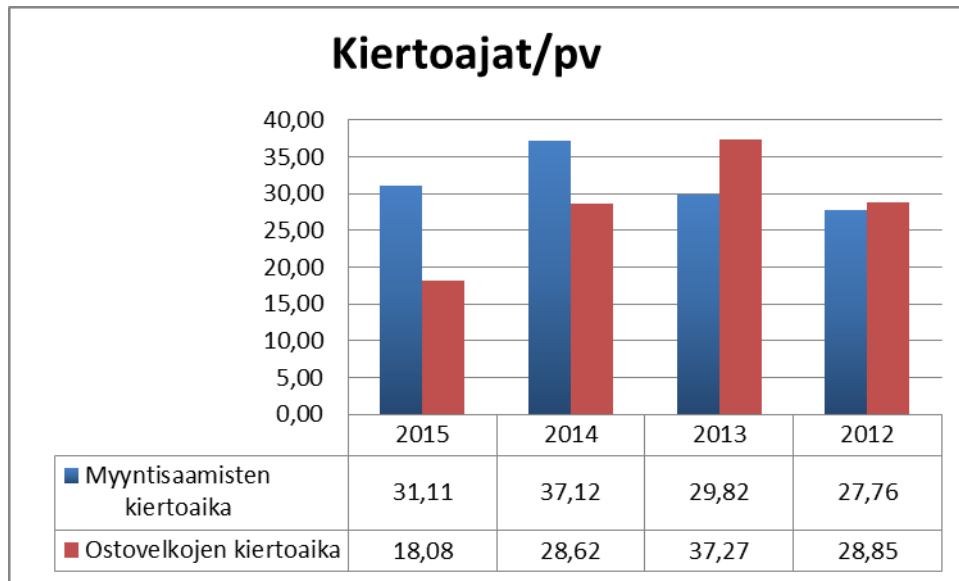
Myyntisaamisten kiertoaika kertoo, montako päivää keskimäärin kestää, että yrityksen asiakkaat maksavat laskunsa. Jos yrityksen myyntisaamisten kiertoaika on liian pitkä, rasittaa se yrityksen likviditeettiä sitomalla pääomia liian pitkäksi aikaa prosesseihin. Mitä nopeammin yritys saa rahansa asiakkailtaan, sitä nopeammin ja paremmin yritys pystyy selviytymään omista ostovelvoistaan. Tehostamalla myyntisaamisten saantia, säilyy tulorahoituksen riittävyys ja siten yrityksen likviditeetti on parempi.

Ostovelkojen kiertoaika kertoo, montako päivää keskimäärin kestää, että yritys maksaa ostonsa. Jos ostovelkojen kiertajat ovat pidentyneet, kertoo se, että yrityksen maksuvalmius on heikentynyt tai päinvastoin, jos ostovelkojen kiertajat

ovat lyhentyneet – on yrityksen maksuvalmius parantunut. Jotta yrityksen likviditeetti olisi tasapainossa, pitäisi myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertajat olla likimäärin yhtä suuret. Ostovelkojen kiertojalle ei ole selvää ohjearvoa, vaan lasketua tulosta voidaan verrata esim. yleiseen 14 päivän maksuaikaan.

Case-yrityksen myyntisaamisten kiertajat ovat melko pitkät, pisimmillään 37 päivää eli yli kuukauden. Tieliikenteen tavarankuljetuksen myyntisaamisten kiertoaika on ollut vuonna 2012 keskimäärin alle 10-henkilön työllistävissä yrityksissä 33,1 päivää ja toimialakohtainen yläkvartiili on ollut pisimmiltään 41,5 päivää. Tämä kuvastaa sitä, että yritys on antanut asiakkailleen enemmän maksuaikaa, jonka vuoksi pääomaa on sidottuna liian pitkäksi aikaa. On myös mahdollista, että yritys ei ole tehostanut perintää, jonka avulla yritys voisi saada maksunsa nopeammin asiakkailta.

Yrityksen ostovelkojen kiertajat ovat olleet vuosina 2012–2014 huomattavasti pidemmät kuin yleisesti vallitseva 14 päivän maksuaika. Tämä voi johtua siitä, että yrityksellä on ollut taloudellisesti vaikeaa ja siten maksuvalmius on heikentynyt. Maksuvalmiuden heikentymisen vuoksi, yritys on joutunut maksamaan laskuja osissa tai hakemaan jopa lisää maksuaikaa. Vuonna 2015 yrityksen tulos on parantunut, jolloin yritys on pystynyt kierrättämään ostovelkojaansa nopeammin aikaisempiin vuosiin nähden. Tämä voi johtua siitä, että yrityksen tulorahoitus on ollut riittävä ja yrittäjä on osannut taloudellisesti suunnitella tulevat menot sekä tulot. Vuonna 2012 ostovelkojen ja myyntisaamisten kiertajat ovat olleet melkein yhtä pitkät, jolloin yritys on pystynyt kierrättämään ostolaskujaan nopeasti myyntisaamisten avulla, sitä mukaan kun yritys on saanut suoritteensa. Seuraavasta kuviosta ilmenee yrityksen myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertajat vuosilta 2015–2012.

Kuva 6. Case-yrityksen myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaajat 2015–2012.

Tunnusluvuista voimme päätellä, että yrityksellä on taloudellisesti vaikeaa ja joutuvat sen vuoksi tarkkailemaan rahoituksen riittävyyttä. Koska oma pääoma on negatiivinen, on yritys joutunut turvautumaan vieraaseen pääoman. Tulorahoituksen riittämättömyyden vuoksi, vieras pääoma on ollut tarpeen, jotta maksuvelvoitteista selvittäisiin ajallaan sekä pystyttäisiin työskentelemään siten, että tuottoa kertyisi yritykselle. Koska tulorahoitusta ei ole aina ollut tarpeeksi, on yritys joutunut turvautumaan osamaksuihin, jonka vuoksi yritykselle on kertynyt tilikauden aikana korkokuluja. On kuitenkin huomattava, että yrityksen maksuvalmius on parantunut edellisistä vuosista, jonka vuoksi korkokulut ovat myös pienentyneet. Seuraavasta taulukosta ilmenee Case-yrityksen oikaistun tilinpäätöksen perusteella laskettujen tunnuslukujen yhteenveto vuosilta 2015–2012.

Taulukko 2. Case-yrityksen maksuvalmiuden tunnusluvut 2015–2012.

Maksuvalmiuden tunnusluvut	6/15	6/14	6/13	6/12
Quick ratio	0,54	0,52	0,38	0,43
Current ratio	0,54	0,52	0,38	0,43
Nettokäyttöpääoma-%	-8,00%	-0,10%	-0,14%	-11,41%
Myyntisaamisten kiertoaika	31,11	37,12	29,82	27,76
Ostovelkojen kiertoaika	18,08	28,62	37,27	28,85

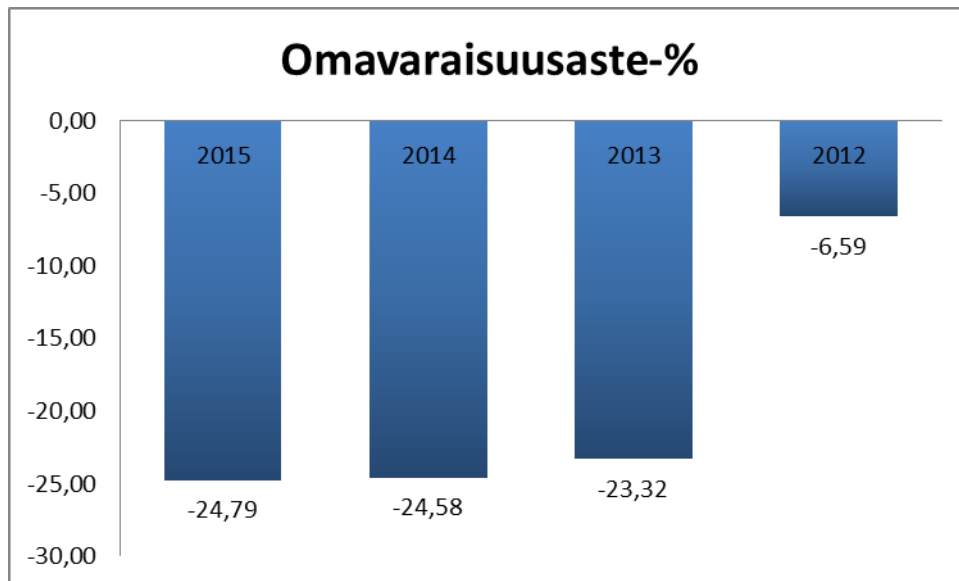
4.5.4 Liiketoiminnan vakavaraisuus

Case-yrityksen vakavaraisuutta mitataan laskelmalla omavaraisuusaste prosentti, suhteellinen velkaantuneisuusprosentti sekä net gearing prosentti. Taulukosta on huomioitava, että tarkasteltavan yrityksen oma pääoma on ollut 2012–2015 tilikausina negatiivinen, joten tästä syystä myös lasketut tunnusluvut, joihin on otettu mukaan taseen oma pääoma, ovat negatiivisia.

Yrityksen omavaraisuusaste mittaa vakavaraisuutta, tappion sietokykyä sekä kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omavaraisuusasteen laskemisessa suhteutetaan oman pääoman määrää yrityksen koko pääoman määrään. Omavaraisuusasteen viitteelliset ohjearvot ovat: alle 15% heikko, 15–25% välttävä, 25–35% tyydyttävä, 35–50% hyvä ja yli 50% menevä luokitellaan erinomaiseksi (Balance Consulting 2015.)

Koska tarkasteltavan case-yrityksen oma pääoma on ollut vuodesta toiseen negatiivinen, on myös omavaraisuusaste negatiivinen. Tämä kuvaa sitä, että yrityksellä on rahassa mitattavaa omaisuutta vähemmän kuin velkaa. Tällöin yritykseen on sijoitettava vierasta pääomaa, jotta yritys pystyy sietämään tappiota sekä selviytymään sitoumuksista. Tieliikenteen tavarankuljetuksen omavaraisuusaste prosentin keskiarvo alle 10-henkilön työllistävissä yrityksissä on ollut vuonna 2014 31,7%.

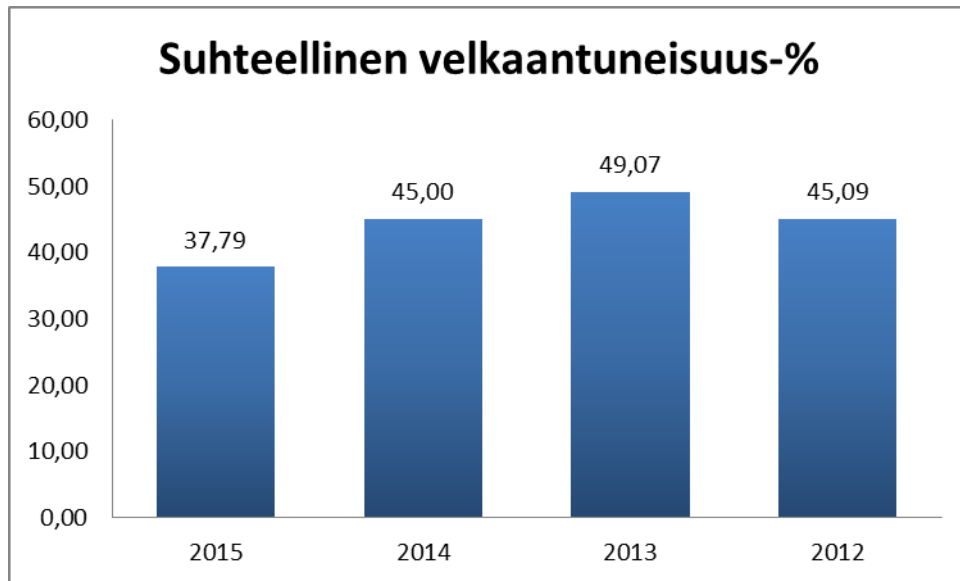
Seuraavasta taulukosta käy ilmi case-yrityksen omavaraisuusasteprosentin kehitys vuosilta 2012–2015.

Kuvio 7. Case-yrityksen omavaraisuusasteprosentti 2015–2012.

Suhteellinen velkaantuneisuus kuvaa yrityksen velkoja suhteutettuna sen toiminnan laajuuteen. Kyseiselle tunnusluvulle ei ole selviä ohjearvoja, vaan laskettua lukua voidaan vain vertailla samalla toimialalla toimineiden yritysten kesken.

Tutkimuksen mukaan, tieliikenteen tavarankuljetuksen suhteellinen velkaantuneisuusprosentin keskiarvo alle 10-henkilön työllistävissä yrityksissä on ollut vuonna 2014 32%. Tästä voimme siis todeta, että case-yrityksen laskettu tulos, on korkeampi kuin keskiarvoisesti samalla toimialalla toimineiden yritysten kesken. Mitä pienempi tulos on, sitä vähemmän yrityksellä on velkoja liikevaihtoon suhteutettuna. Parhaimmillaan yrityksen tulos on ollut vuonna 2015, jolloin yrityksellä on ollut vähiten vierasta pääomaa muihin vuosiin verrattuna. Heikoimmillaan tulos on ollut vuonna 2013, jolloin vieraan pääoman osuus liikevaihdosta on ollut suurin. Seuraava kuvio havainnollistaa suhteellisen velkaantuneisuusprosentin kehityksen vuosina 2015–2012.

Kuvio 8. Case-yrityksen suhteellinen velkaantuneisuusprosentti 2015–2012.

Net gearing kuvaa yrityksen velkaantuneisuutta, jossa mitataan korollisen nettovelan ja oman pääoman suhdetta toisiinsa. Korkea velkaantuneisuus tarkoittaa, että yrityksellä ei ole taloudellista liikkumavaraa, joka rajoittaa yrityksen kasvumahdollisuuksia. Case-yrityksen net gearing on ollut vuodesta toiseen korkea, joka vaikeuttaa yrityksen kasvua. Kun tunnusluvun arvo on 100, tarkoittaa se että, yrityksen rahoitustilannetta voidaan pitää vielä tasapainoisena sillä silloin, yrityksen omistajien ja rahoittajien pääomapanokset ovat yhtä suuret. Korkeimmillaan yrityksen velkaantuneisuus on ollut vuonna 2012, jolloin yrityksellä on ollut velkaa enemmän kuin omaa pääomaa. Vuonna 2015 velan osuus on pienentynyt ja oman pääoman osuus parantunut. Oman pääoman parantumiseen on vaikuttanut tilikauden tulos, joka on ollut parempi kuin aikaisempina vuosina.

Tunnusluvuista voimme päätellä yrityksen rahoituksen koostuvan omasta pääomasta, vieraasta pääomasta sekä tulorahoituksesta. Näistä suurin osuus on velalla, jolla yritys rahoittaa toimintaansa oman pääoman ollessa negatiivinen. Tilikauden tuloksen parantuessa, yrityksen oman pääoman osuus yrityksen rahoitusrakenteesta on parantunut, jonka vuoksi myös yrityksen velkaa on saatu pienemmäksi. Jos yrityksen nykyisestä tulorahoituksesta käytettäisiin kokonaisuudessa velkojen maksuun, saisi yritys maksettua korollisen velkansa pois 15 vuodessa.

Seuraavasta taulukosta ilmenee Case-yrityksen kannattavuuden tunnuslukujen yhteenveto 2015–2012.

Taulukko 3. Case-yrityksen vakavaraisuuden tunnusluvut 2015–2012.

Vakavaraisuuden tunnusluvut	6/15	6/14	6/13	6/12
Omavaraisuusaste-%	-24,79	-24,58	-23,32	-6,59
Suhteellinen velkaantuneisuus-%	37,79	45,00	49,07	45,09
Net gearing %	-96,34	-76,60	-102,82	-311,68

4.6 Kannattavuuden parantamiseen tähtäävät toimenpiteet

Mittaustuloksien ja tilinpäätöstietojen mukaan kannattavuuden kokonaisvaltaiseen parantamiseen tulisi yrityksen liikevaihtoa kasvattaa esimerkiksi laajentamalla asiakaskuntaa, joiden avulla tulisi yritykselle enemmän kuljetusajoja sekä miettiä kuljetussuoritteiden hinnoittelu uusiksi. Kaikista helpoin keino on vähentää yrityksen vuosittaisia kustannuksia. Koska lakiin eikä verotukseen pystytäkään vaikuttamaan, on mahdollista, että kustannuksia yritetään pienentää esimerkiksi aine- ja tarvikekuluissa sekä polttoaineen kulutuksessa. Toimeksiantajayrityksen toimitusjohtajan mukaan, polttoainekustannuksiin voitaisiin puuttua työntekijöiden ajotapaa tarkkailemalla ja ajonopeuden säätelyssä. Ajotavan säätelyä tulisi tarkkailla erityisesti huonoilla sekä vanhoilla teillä ja erityisesti sorateilla. Ajotavan muutos heijastuisi myös rengaskustannuksien sekä aine- ja tarvikekustannuksien määrään. Kustannuksien tarkkailua voisi miettiä esim. miten yhden auton kustannuksia saataisiin pienennettyä tai onko toimintoja mahdollista tehostaa entistä paremmin. Toiminnan tehostamista voitaisiin miettiä, olisiko poikkeustilanteissa riittävän nopea tiedonkulku (yrityksen ja kuljetusasiakkaan välillä) hyödyksi yritykselle ja pystyttäisiinkö tätä hyödyntämään ajojärjestelyissä. Henkilökustannuksiakin pystyttäisiin pienentämään, jos yrittäjä vähentäisi yrityksestä henkilöstöä ja lisäämällä omaa työpanostansa. Toimeksiantajayrityksen johtajan mukaan, omaa työpanostansa

lisäämällä, yritys voisi tehdä vuodessa huomattavan suuren säästön, joka heijastuisi yrityksen kannattavuuteen.

Yrityksen johtajan mukaan, yritys pystyisi tehostamaan toimintojaan lisäämällä ajopäivien määrään. Tähän kuitenkin vaikuttavat muiden yritysten aukioloajat, jonka vuoksi toimintojen tehostaminen on vaikeaa, koska töitä ei pystytä tekemään siihen tahtiin kuin haluttaisiin, jotta toiminta olisi kannattavaa ja tehokasta. Tähän vaikuttavat myös tiukentunut ajo- ja lepoaikasäädäntö, jonka mukaan työntekijöiden viikoittainen ajoaika saa olla enintään 56 tuntia. Tieliikenteen ajo- ja lepoaikaa koskeva laki määrittelee myös tarkat lepoajat, joita yrityksen tulee noudattaa. (L 61/1990.)

Yrityksen maksuvalmiuteenkin pystytään vaikuttamaan perehtymällä oikeisiin asioihin. Kehitysehdotuksena toimeksiantajayritykselle esitän, että myyntisaamisten saamiseen puututtaisiin esim. huomautusmaksuilla. Tämän avulla yritys saisi rahansa nopeammin ja siten ostovelat saataisiin maksettua ajallaan, jolloin korkokuluilta vältyttäisiin. Koska korkokulujen osuus tilikauden tuloksesta on suuri, olisi tällä toiminnolla suuri vaikutus yrityksen kannattavuuteen lyhyellä sekä pitkällä tähtäimellä.

Edellisten toimintojen täytäntöön panolla pystytään vaikuttamaan yleisen kannattavuuden ja maksuvalmiuden lisäksi myös yrityksen vakavaraisuuteen. Tulevaisuuden kannalta olisi hyvä, jos yritys pystyisi vaikuttamaan edes joidenkin kustannusten alentamiseen. Esimerkiksi ajotapaa muuttamalla polttoainekustannukset pienentyisi, sekä uusien renkaiden ja varaosien hankkimiseen liittyvät kustannukset alentuisivat. Ajotavan tarkkailua varten, yrityksessä voitaisiin ottaa esim. kuukauden pituinen tarkkailujakso, jonka aika tarkkailtaisiin polttoaineen kulutusta euromääräisesti. Polttoaineen kulutusta voitaisiin mitata työntekijöittäin tai suhteutettuna ajojen määrään. Kuukauden tarkastelujakson jälkeen, saatuja tuloksia käytäisiin läpi yhdessä työntekijöiden kanssa ja mietittäisiin, miten kulutusta saataisiin pienennettyä. Tuloksien läpikäymiseen voisi sisältyä pieni muotoinen koulutus, jossa käydään yhdessä läpi kustannustehokkaat ajotavat. Näiden jälkeen, yrityksessä voisi olla toinen, kuukauden mittainen tarkastelujakso, jossa tarkkaillaan, laskeeko polttoaineen kulutus. Jotta yrityksen työntekijät saataisiin motivoituneiksi, voisi heille asettaa jokin bonus tai palkinto, jota he tavoittelevat.

4.7 Johtopäätökset

Case-yrityksen kannattavuus on kehittynyt tarkastelujakson aikana, jonka vuoksi yrityksen toiminta on edelleen kannattavaa. Vaikka tuottoja ei välttämättä ole kertynyt vuoden 2015 tilikauden aikana niin paljon kuin aikaisempina vuosina, on kustannuksia saatu alemmaksi, jonka vuoksi tilikauden tulos on parantunut. Tilikauden tulokseen on myös vaikuttanut kaluston poistojen määrä. Toimeksiantajayrityksen johtajan mukaan, vähäiset tuotot ovat johtuneet kysynnästä, jonka vuoksi ajojen määrä on ollut vähäisempi. Suurin vaikutus yrityksen kannattavuuteen on ollut ulkopuolisten palvelujen määrä euroissa ja yrityksen poistot euroissa. Myös aine- ja tarvikehankintojen osuus on pienentynyt, jonka perusteella voimme päätellä, että työntekijät ovat olleet ammattitaitoisia ja tarkistaneet kulkuneuvonsa ennen lähtöä, jolloin ylimääräisiltä vahingoilta on vältytty. Myös kulkuneuvojen ikä ja huolto vaikuttavat aine- ja tarvikehankintojen määrään rahallisesti.

Kannattavuuteen on vaikuttanut erityisesti liiketoiminnan tuottojen määrä kuin myös kustannusten nousu ja verojen kiristyminen, etenkin polttoaineen suhteen. Tarkasteltavassa case-yrityksessä talvella (tammikuu-maaliskuun aikana), kuljetusajojen määrät ovat huomattavasti pienempiä kuin kesällä, jonka vuoksi kuljetustuotot talvella jäävät vähemmälle. Yrityksen johtajan mukaan, ajojen määrä talvella saattaa vaihdella toiminnasta riippumattomien syiden vuoksi. Eniten ajojen määrään vaikuttavat sääolosuhteet (lumen määrä ja yleinen lämpötila) ja kysyntä.

Yrityksen maksuvalmiuteen vaikuttavat tulojen ja menojen ajoittuminen. Tarkasteltavan yrityksen maksuvalmius on ollut tarkastelujakson aikana enimmäkseen heikolla tasolla, jolloin yritys on joutunut tarkkailemaan tulorahoituksen ja lainan riittävyttä maksuvelvoitteista selviämiseen. Vuonna 2012 ostovelkojen ja myyntisaamisten kiertoajat ovat olleet siten hyvällä tasolla, sillä kiertoajat ovat olleet lähes yhtä suuria, jonka vuoksi myyntisaamisilla on pystytty kattamaan yrityksen ostovelat. Vuoden 2015 aikana yrityksen maksuvalmius on kuitenkin parantunut, joka johtuu suurimmaksi osaksi ostovelkojen kiertoajan lyhentymisestä, ja siten korkokulujen pienentymisestä. Case-yrityksen toimitusjohtajan mukaan, yrityksen myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaikaan ei pystytä vaikuttamaan, sillä yrityksen on vaikea hallita muiden yritysten rahoituksen riittävyttä, jonka vuoksi myyntisaamiin liittyy aina epävarmuuksia.

Aikaisempina vuosina (2012–2014) yritys on joutunut turvautumaan enemmän osamaksuihin, sillä asiakkaat ovat maksaneet palvelunsa myöhässä tai he ovat joutuneet pyytämään lisää maksuaikaa. Tämän vuoksi omaa pääomaa on ollut liian kauan sidottuna prosesseihin, eikä kaikkia ostovelkoja ole pystytty maksamaan ajallaan. Case-yritys on pystynyt vuodesta toiseen omalla liiketoiminnan tuotoillaan maksamaan liiketoimintaansa sisältyvät kulut hyvin, mutta investoinneissa on jouduttu turvautumaan lainarahoitukseen.

Yrityksen vakavaraisuus on ollut vuodesta toiseen heikkoa. Tämä johtuu siitä, että yrityksellä on enemmän velkaa kuin omaa pääomaa sidoksissa yritykseen. Laske-
tuista tunnusluvuista voimme päätellä, että yrityksen toiminta pyörii enimmäkseen tulo-rahoituksen ja lainan varassa. On kuitenkin todettava, että yrityksen vakavaraisuus on parantunut, joka johtuu tilikauden tuloksen parantumisesta.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että case-yritykselle olisi tärkeää löytää sopivat keinot kannattavuuden parantamiseen. Yrityksen saadessaan kannattavuutta paremmaksi, olisivat tulevaisuuden näkymät paremmat toiminnan sekä kilpailun kannalta. Kannattavuuden parantamiseksi, yrityksen olisi hyvä miettiä rahtikuljetuksien hinnat kuntoon, jonka avulla yrityksen kannattavuus voisi parantua pitkällä tähtäimellä. Tämän lisäksi olisi tärkeää, että yritys saisi kustannuksiaan pienemmäksi joko vähentämällä autokohtaisia kustannuksia tai irtisanomalla työntekijä ja nostamalla yrittäjän työpanosta yritykseen.

Yrityksen kilpailukyky on hyvä omalla toimialueellaan. Tämän hetkisen kilpailukyvyn ylläpitämiseksi, yritys on hankkinut uutta kuljetuskalustoa, jotka ovat nykyaikaisia ja täyttävät nykyaikaiset vaatimukset. Ensi arvoisen tärkeää olisi että, yritys pyrkisi jatkossa parantamaan kannattavuuttaan, sillä se heijastuu myös yrityksen vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen.

5 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli laatia kuljetusalalla toimineelle osakeyhtiölle mallianalyysi valmiiden tilinpäätöksien avulla. Mallianalyysin tarkoituksena oli selvittää yrityksen kannattavuus ja taloudellinen asema, sekä luoda näistä helposti ymmärrettävä ja selkeä tilinpäätösanalyysi. Analyysin päätarkoituksena on olla tuki johdolle, heidän jokapäiväisissä operatiivisissa päätöksissä sekä tulevilla suuremmissa investointipäätöksissä. Yrityksen kannattavuuden ja taloudellisen aseman selvittämisen lisäksi, tarkoituksena oli miettiä kannattavuutta parantavia toimenpiteitä, erityisesti kustannustehokkuuden avulla.

Tilinpäätösanalyysia varten toimeksiantaja yritys luovutti analyysin laatimista varten käyttöön vuosien 2012–2015 tilinpäätösmateriaalit, joiden perusteella suoritettiin tarvittavat tunnuslukujen laskennat. Yrityksen luovuttamat tilinpäätösmateriaalit sisälsivät jokaiselta vuodelta yrityksen taloudellista asemaa kuvaavan taseen, tuloksen muodostumista kuvaavan tuloslaskelman sekä näistä liitteenä olevat liitetiedot. Näiden lisäksi yritys luovutti käyttöön tase-erittelyt, joista saatiin tarvittaessa tarkempaa tietoa tuloksen muodostumisesta. Yrityksen luovuttamat aineistot olivat hyvät ja kattavat sekä tarkasteltava ajanjakso oli riittävä, jonka vuoksi yrityksen kannattavuuden kehittymisestä saatiin uskottava ja luotettava kuva.

Kuljetusala on kasvava ala, jonka vuoksi on tärkeää ylläpitää hyvää kannattavuutta ja siten myös kilpailuasemaa. Yrityksen kannattavuuteen vaikuttavat tilikauden tulot ja menot, rahoitusrakenteen riittävyys sekä myös asiat, joihin ei pystytä vaikuttamaan kuten laki ja verotus. Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella kirjanpidon perusteella tehtyä tilinpäätöstä. Jotta tilinpäätös olisi vertailukelpoinen aikaisempien vuosien ja eri yritysten kesken, on tärkeää, että tilinpäätös oikaistaan tilinpäätösanalyysiä varten samalla tavalla vuodesta toiseen.

Yrityksen kannattavuus on parantunut vaikka liikevaihto onkin pienentynyt edellisiin vuosiin verrattuna. Kannattavuuden parantumiseen on vaikuttanut suurimmaksi osaksi kustannuksien pieneneminen ja poistojen määrä. Suurin kustannussäästö on tullut ulkopuolisista palveluista.

Yrityksen maksuvalmius on ollut vuodesta toiseen heikolla tasolla. Yritys on kuitenkin pystynyt tilikausiensa aikana selviytymään liiketoiminnan tuotoilla maksuvelvoitteistaan sekä lyhytaikaisista velvoitteistaan nopeasti rahaksi muutettavissa olevilla erillä. Yrityksen maksuvalmius on parantunut vuosien mittaan. Tähän ovat vaikuttaneet kustannusten alentuminen, jolloin tulorahoituksen riittävyyskin on ollut parempi. Laskettujen tunnuslukujen perusteella, on kuitenkin mahdollista, että yrityksen maksuvalmius voisi parantua huomattavasti, jos tuloja kertyisi enemmän ja myyntisaamisten kiertonopeus nopeutuisi ja ostovelkojen kiertoaika lyhentyisi. Tämä johtaisi, nopeampaan myyntisaamisten kiertoon, jolloin pääomaa ei olisi liian kauan sidoksissa resursseihin. Tällöin yrityksen maksuvalmius parantuisi, joka heijastuisi myös yrityksen kannattavuuden parantumiseen.

Laskettujen tunnuslukujen perusteella, voimme todeta yrityksen vakavaraisuuden olevan heikolla tasolla. Tähän suurin syy on oman pääoman riittämättömyys, jolloin yritys on joutunut turvautumaan vieraaseen pääomaan, ellei yrityksen tulorahoitus ole ollut riittävä maksuvelvoitteiden suorittamiseen. Vuoden 2015 tuloksessa on kuitenkin huomattava, että oman pääoman osuus yrityksen rahoitusrakenteesta on parantunut, sillä tilikauden tulos on ollut aikaisempiin vuosiin verrattuna huomattavasti parempi ja velkaa on saatu maksettua pois.

Tulevaisuutta ajatellen, yritys pystyy hyödyntämään tunnuslukujen laskelma pohjia yrityksen kannattavuuden tarkastelussa sekä mahdollisesti isommissa investointipäätöksissä. Tunnuslukujen laskeminen ja niistä laadittujen kuvioiden avulla, yrityksen johtaja pystyy näkemään konkreettisesti yrityksen taloudellisen tilanteen, joka auttaa käsittämään yrityksen todellisen tilanteen. Havainnollistavien kuvioiden avulla, yrityksen johtaja osaa keskittyä tiettyihin asioihin ja osaa siten miettiä, mitä tulisi tehdä toisin tai paremmin, jotta yrityksen kannattavuus paranisi jatkossa.

LÄHTEET

A 30.12.1997/1339. Kirjanpitoasetus.

Alhola, K. & Lauslahti, S. 2000. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. 1.–4. p. Helsinki: WSOY

Balance Consulting. 2015. [Verkkosivusto]. Tunnuslukuopas. [Viitattu 20.12.2015]. Helsinki: Balance Consulting. Saatavana: <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut>

Ernst & Young. 2013. [Verkkajulkaisu]. Tilinpäätöksen muistilista. [Viitattu 7.10.2015.] Helsinki: Ernst& Young. Saatavana: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_tilintarkastuksen_muistilista_2013_julkaisu/\\$FILE/TILINPAATOKSEN_MUISTILISTA_2013_LR.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_tilintarkastuksen_muistilista_2013_julkaisu/$FILE/TILINPAATOKSEN_MUISTILISTA_2013_LR.pdf)

Glautier, M. W. E. & Underdown, B. 2001. Accounting: theory and practice. 7. ed. Harlow: Prentice Hall.

Hankintojen luokittelu. 2016 [Verkkosivusto]. Logistiikanmaailma. [Viitattu 30.3.2016]. Saatavana: http://www.logistiikanmaailma.fi/wiki/Hankintojen_luokittelu#Suorat_hankinnat

Hinnat ja kustannukset: Kuorma-autoliikenteen kustannusindeksi. 2015. [Verkkosivusto]. Tilastokeskus. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/kalki/2014/12/kalki_2014_12_2015-01-19_tie_001_fi.html

Holopainen, T. 2010. Yrityksen perustamisopas: käytännön perustamistoimet. 19. uud. p. Helsinki: Edita Prima Oy.

If Vakuutusyhtiöt. 2015. [Verkkosivusto]. Vapaa-ajan tapaturmavakuutus työntekijöille. [Viitattu 30.12.2015]. Helsinki: IF Vahinkovakuutusyhtiö. Saatavana: <https://www.if.fi/web/fi/yritysassiakkaat/vakuutuksemme/vapaa-ajantapaturmavakuutus/pages/esittely.aspx>

Investopedia. 2016. [Verkkosivusto]. DuPont Analysis. [Viitattu 18.4.2016]. Canada: Investopedia. Saatavana: <http://www.investopedia.com/terms/d/duPontanalysis.asp>

Jyrkkiö, E. & Riistama, V. 2008. Laskentatoimi päätöksenteon apuna. 18.–20. p. Helsinki: WSOY.

Kallunki, J-P. & Kytönen, E. 2002. Uusi tilinpäätösanalyysi. 3. uud. p. Helsinki: Kauppakaari.

Kamensky, M. 2015. Menestyksen timantti. Helsinki: Talentum.

Kannattavuus – Mitä tarkoittaa kannattavuus? 2016. [Verkkosivusto]. E-Conomic [Viitattu 30.3.2016]. Helsinki: E-conomic Suomi. Saatavana: <https://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/kannattavuus>

KILA 1750/21.6.2005. 2.4.3. Uusi kirjauskäytäntö. Saatavana: <https://www.edilex.fi/kila/1750>

Kirjanpidon ABC. 2015. [Verkkosivusto]. Tilikausi ja tilinpäätös. [Viitattu 7.10.2015.] Helsinki: Taloushallintoliitto. Saatavana: <https://taloushallintoliitto.fi/kirjanpidon-abc-mita-jokaisen-tulisi-tietaa-kirjanpidosta/tilikausi-ja-tilinpaatos>

Kirjanpitolautakunta. 2006. [Verkkosivusto]. Tuloslaskelman ja taseen esittäminen. [Viitattu 12.10.2015.] Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavana: <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/19B2E6A66147A70EC225723A0055517E?openDocument>

Kirjanpitolautakunta. 2007. [Verkkosivusto]. Rahoituslaskelman laatiminen. [Viitattu 10.10.2015.] Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavana: <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/C317758065730280C22573D60051B817?openDocument>

Kuljetusala. [Ei päiväystä]. [Verkkosivusto]. Ammatit. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: <http://www.kuljetusala.com/fin/ammait/>

Kuljetusala Suomessa: Suomi elää pyörillä. 2015. [Verkkosivusto]. Autoliikenteen työnantajaliitto ry. Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: http://www.alt.fi/fin/kuljetusala_suomessa/

Kuljetusalalla pohdinnan paikka 2014. [Verkkoartikkeli]. Liikenteen suunta 2/2014. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: <http://www.liikenteensuunta.fi/fi/artikkelit/theme/kuljetusalalla-pohdinnan-paikka/>

Kytönen, E. 2015a. Investointi- ja rahoitussuunnittelu2015. [Diaesitys, opetusmateriaali]. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu [Viitattu 18.4.2016]. Saatavana SeAMK Moodlesta. Vaatii käyttöoikeuden.

Kytönen, E. 2015b. Tilinpäätösanalyysi: analyysiaineistot2015. [Diaesitys, opetusmateriaali]. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2.12.2015]. Saatavana SeAMK Moodlesta. Vaatii käyttöoikeuden.

Kytönen, E. 2015c. Tilinpäätösanalyysi: vakavaraisuusanalyysi2015. [Diaesitys, opetusmateriaali]. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 12.12.2015]. Saatavana SeAMK Moodlesta. Vaatii käyttöoikeuden.

- L 19.1.1990/61. Laki tieliikenteen ajo- ja lepoajoista.
- L 30.12.1997/1336. Kirjanpitolaki.
- L 21.7.2006/624. Osakeyhtiölaki.
- Leppiniemi, J. & Kyykkänen, T. 2005. Kirjanpito, Tilinpäätös ja tilinpäätöksen tul-
kinta. 4. uud. p. Helsinki: WSOY
- Leppiniemi, J. Puttonen, V. Virtanen, K. & Kinnunen, J. 2002. Tietoa yrityksen ta-
loudesta. Helsinki: KY-palvelu.
- Leppiniemi, J & Walden, R. 2010. Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. 11. uud. p. Hel-
sinki: WSOY pro Oy.
- Lindgren, G. 2008. Johtaminen ja johtajuus. [Verkkajulkaisu]. Suomen Reserviup-
seeriliitto Ry. [Viitattu 1.6.2016]. Espoo: Multiprint Oy. Saatavana:
http://www.rul.fi/wp-content/uploads/2011/10/johtaminen_ja_johtajuus.pdf
- Länsiluoto, A. 2015. Kustannusjohtaminen ja suoritusmittaus; Toimintolaskelma.
[Diaesitys, opetusmateriaali]. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. [Viitattu
22.3.2016]. Saatavana SeAMK Moodlesta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Manninen, M. 16.3.2012. Tilitoimiston blogi: yrityksen maksuvalmius ja sen seu-
ranta. [Blogikirjoitus]. Auriayrityslaskenta. [Viitattu 22.12.2015]. Saatavana:
<http://blogi.auriayrityslaskenta.fi/bid/128225/Yrityksen-maksuvalmius-ja-sen-seuranta>
- Mikkonen, H. Ei päiväystä. Yritysanalyysi. [Viitattu 10.10.2015]. Yritys. Hannu
Mikkonen. Saatavana: <http://yritys.hannumikkonen.com/yrikoulu/markyrit.html>
- Mitä tarkoittaa suoriteperusteinen kirjanpito? 2015. [Verkkosivusto]. E-Conomic.
[Viitattu 7.10.2015]. Helsinki: E-conomic Suomi. Saatavana: <https://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/suoriteperusteinen-kirjanpito>
- Mäkinen, I. Söderström, T. & Stenbacka, J. 2007. Tulos, Tase ja Verotus. 5. uud.
p. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.
- Neilimo K. & Uusi-Rauva E. 2008. Johdon laskentatoimi. 6. uud. p. Helsinki: Edita.
- Niskanen, J. & Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. 2. tark. p. Helsinki: Edita.
- Osakeyhtiön tilinpäätösmalli. 2014. KHT-yhdistys. Helsinki: KHT-Media.

- Palveluyrityksen idea. 2016. [Verkkosivusto]. Yritys-Suomi. [Viitattu 22.3.2016]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavana: <https://www.yrityssuomi.fi/palveluyrityksen-idea>
- Parannetaan tulosta ostojen hallinnalla ja tehostamisella. 2016. [Verkkosivusto]. Valuesource partners Oy. [Viitattu 30.3.2016]. Saatavana: <http://www.values.fi/fi/Ostojen+tehostaminen.html>
- Pellinen, J. 2006. Kustannuslaskenta ja kannattavuusajattelu. 2. uud.p. Helsinki: Talentum.
- Potka-Soininen, T. 2015. Tilinpäätöksen laatiminen. [Diaesitys, opetusmateriaali]. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 20.12.2015]. Saatavana SeAMK Moodlesta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Procurate. 2012. Kulujen leikkaamisesta kulujen hallintaan. [Blogikirjoitus]. Helsinki: Procurate. [Viitattu 30.3.2016]. Saatavana: <http://www.procurate.fi/kulujen-leikkaamisesta-kulujen-hallintaan/>
- Salanne, I. & Tikkanen, M. 2009. Tiekuljetusalan tulevaisuuskatsaus. [Verkköjulkaisu]. Ajoneuvohallintokeskus: tutkimuksia ja selvityksiä 14/2009. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavana: http://www.trafi.fi/filebank/a/1321969258/c0066ae2bdbafefdb9b814bc77eee3ba/1320-AKE1409Tiedkuljetusalan_tulevaisuusLogho3.pdf
- Salmi, I. 2012. Mitä tilinpäätös kertoo? Helsinki: Edita.
- Seppänen, H. 2011. Yrityksen analysointi ja tilinpäätös. Helsinki: Kauppakamari.
- Siikavuo, J. 2003. Pienyrityksen taloushallinto. Helsinki: Talentum.
- Sijoitusanalyysi. 2015. [Verkkosivusto]. Sijoitusvinkki. [Viitattu 10.10.2015]. Saatavana: <http://sijoitusvinkki.com/2015/01/sijoitusanalyysi/>
- Stott, J. Randall & Truman, M. 2003. Basic accounting. Lontoo: Hodder&Stoughton.
- Suomala P., Manninen O. & Lyly-Yrjänäinen J. 2011. Laskentatoimi johtamisen tukena. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Taloussanakirja: oikaistu tuloslaskelma. 2015 [Verkkosivusto]. Taloussanomien. [Viitattu 26.12.2015]. Saatavana: <http://www.taloussanomien.fi/porssi/sanakirja/termi/oikaistu%20tuloslaskelma/>

- Tietoa kuljetusalasta. 2015. [Verkkosivusto]. Suomen kuljetus ja logistiikka SKAL ry. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: http://www.skal.fi/tietoa_meista/tietoa_kuljetusalasta
- Tilinpäätösanalyysi – Mitä tarkoittaa tilinpäätösanalyysi? 2015. [Verkkosivusto]. E-conomic. [Viitattu 7.10.2015]. Helsinki:Economic Suomi. Saatavana: <https://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/tilinpaatosanalyysi>
- Toimiala Online. 2008. Tilinpäätöstilastot 2012–2014. [Verkkosivusto]. [Viitattu 29.5.2016]. Saatavana: <http://www2.toimialaonline.fi/>
- Tuloslaskelma – Mitä tarkoittaa tuloslaskelma? 2015. [Verkkosivusto]. E-conomic. [Viitattu 12.10.2015.] Helsinki: E-conomic Suomi. Saatavana: <https://www.e-conomic.fi/kirjanpito-ohjelma/sanakirja/tuloslaskelma>
- Tuomi-Sorjonen, P. 2013. Kirjanpito, tilinpäätös ja verotus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Työnantajan ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset. 2010. [Verkkosivusto]. Verohallinto. [Viitattu 30.12.2015]. Helsinki: Verohallinto. Saatavana: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Tyonantajan_ottamat_vapaaehtoiset_elakev\(12314\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Tyonantajan_ottamat_vapaaehtoiset_elakev(12314))
- Vilkkumaa, M. 2005. Talouden apuvälineet johdolle. Helsinki: Yrityskirjat.
- Virtanen, V. 2010. Tilinpäätösoikaisujen vaikutus tunnuslukujen kykyyn ennustaa maksuhäiriötä suomalaisissa pk-yrityksissä. Helsinki: Laskentatoimen ja rahoituksen laitos. Tutkimus. Saatavana: Helecon Mix -tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Wöltje, J. 2005. Yrityksen laskentakaavat ja tunnusluvut. Helsinki: Rastor.
- Xxxx. 2016. Toimitusjohtaja. Case-yritys. Haastattelu 27.4.2016.
- Yrittäjät. 2014. [Verkkajulkaisu]. Verinen kilpailu repii kuljetusalaa. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/uutisarkisto/a/etusivun-uutiset/verinen-kilpailu-repii-kuljetusalaa>
- Yritys- ja toimiala-analyysi. Ei päiväystä [Verkkosivusto]. MBOpartners. [Viitattu 10.10.2015]. Helsinki: MBOpartners. Saatavana: <http://www.mbopartners.fi/yritys-ja-toimiala-analyysi/>
- Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 2011. [E-kirja]. Yritystutkimusneuvottelukunta. 9. korj. laitos. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. Saatavana: Seinäjoen korkeakoulukirjastosta. Vaatii käyttöoikeuden.

LIITTEET

Liite 1. Case-yrityksen oikaistu tuloslaskelma 2015–2012

Liite 2. Case-yrityksen oikaistu tase 2015–2012.

Liite 3. Tunnukslukujen laskentakaavat.

LIITE 1. Case-yrityksen oikaistu tuloslaskelma 2015–2012.

OIKAISTU TULOSLASKELMA	1.7.2014– 30.6.2015	1.7.2013– 30.6.2014	1.7.2012– 30.6.2013	1.7.2011– 30.6.2012
LIKEVAIHTO	1 276 631,64	1 343 759,01	1 309 214,60	1 420 353,99
Liiketoiminnan muut tuotot	16 229,43	17 103,56	8 499,71	11 165,45
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	1 292 861,07	1 360 862,57	1 317 714,31	1 431 519,44
Aine- ja tarvikkeikäyttö	675 750,31	711 070,65	707 183,68	763 013,08
Ulkopuoliset palvelut	73 972,32	143 965,07	159 413,56	176 151,51
Henkilöstökulut	335 783,68	327 029,25	335 925,54	347 808,89
Laskennallinen palkkorjaus				
Liiketoiminnan muut kulut	127 515,78	104 301,80	111 664,35	98 659,95
Valmisteveraston lisäys/vähennys				
KÄYTTÖKATE	79 838,98	74 495,80	3 527,18	45 886,01
Suunnitelman mukaiset poistot	47 103,00	60 264,84	71 890,00	84 160,00
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä				
Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset				
LIKETULOS	32 735,98	14 230,96	-68 362,82	-38 273,99
Tuotot osuuksista ja muista sijoituksista				
Muut korko- ja rahoitustuotot	–	0,82	4,61	77,80
Korkokulut ja muut rahoituskulut	9 250,23	12 083,57	13 504,32	18 343,12
Kurssierot				
Sijoitusten ja rahoitusarvopapereiden arvonalentumiset				
Välittömät verot				
NETTOTULOS	23 485,75	2 148,21	-81 862,53	-56 539,31
Satunnaiset tuotot				
Satunnaiset kulut				
KOKONAISTULOS	23 485,75	2 148,21	-81 862,53	-56 539,31
Poistoeron lisäys/vähennys				
Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys				
Laskennallinen palkkorjaus				
Käyvän arvon muutokset				
Muut tuloksen oikaisut				
TILIKAUDEN TULOS	23 485,75	2 148,21	-81 862,53	-56 539,31

Liite 2. Case-yrityksen oikaistu tase 2015–2012.

OIKAISTU TASE	30.6.2015	30.6.2014	30.6.2013	30.6.2012
VASTAAVAA				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Tutkimusmenot				
Kehittämismenot				
Liikearvo				
Muut aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat hyödykkeet yhteensä				
Maa- ja vesialueet				
Rakennukset ja rakennelmat				
Koneet ja kalusto	266 917,00	341 520,00	407 430,00	476 940,00
Muut aineelliset hyödykkeet				
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	266 917,00	341 520,00	407 430,00	476 940,00
Sisäiset osakkeet ja osuudet				
Muut osakkeet ja osuudet				
Sisäiset saamiset				
Muut saamiset ja sijoitukset				
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset yht.				
Leasingvastuukanta				
Pysyvät vastaavat yhteensä	266 917,00	341 520,00	407 430,00	476 940,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Aineet ja tarvikkeet				
Keskeneräiset tuotteet				
Valmiit tuotteet				
Muu vaihto-omaisuus				
Vaihto-omaisuus yhteensä				
Myyntisaamiset	108 820,14	136 653,50	106 946,55	108 033,04
Sisäiset myyntisaamiset				
Muut sisäiset saamiset				
Muut saamiset	4 347,30	7 212,25	6 551,59	7 881,78
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	113 167,44	143 865,75	113 498,14	115 914,82
Rahat ja rahoitusarvopaperit	6 456,58	–	–	7 922,14
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	119 624,02	143 865,75	113 498,14	123 836,96
VASTAAVAA YHTEENSÄ	386 541,02	485 385,75	520 928,14	600 776,96

OIKAISTU TASE	30.6.2015	30.6.2014	30.6.2013	30.6.2012
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Osake- tai muu peruspääoma	16 819,00	16 819,00	16 819,00	16 819,00
Ylikurssi- ja arvonkorotusrahasto				
Käyvän arvon rahasto				
Muut rahastot				
Kertyneet voittovarot	-136 146,15	-138 294,36	-56 431,83	107,48
Tilikauden tulos	23 485,75	2 148,21	-81 862,53	-56 539,31
Pääomalainat				
Taseen oma pääoma yhteensä	-95 841,40	-119 327,15	-121 475,36	-39 612,83
Poistoero				
Vapaaehtoiset varaukset				
Poistoero ja varaukset yhteensä				
Oman pääoman oikaisut				
Oikaistu oma pääoma yhteensä	-95 841,40	-119 327,15	-121 475,36	-39 612,83
VIERAS PÄÄOMA				
Pääomalainat				
Lainat rahoituslaitoksilta	260 632,71	325 913,40	345 173,97	354 491,80
Eläkelainat				
Saadut ennakot				
Sisäiset velat				
Muut pitkäaikaiset velat				
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	260 632,71	325 913,40	345 173,97	354 491,80
Laskennallinen verovelka				
Pakolliset varaukset				
Leasingvastuukanta				
Korolliset lyhytaikaiset velat	92 336,38	91 406,86	124 898,99	123 446,33
Saadut ennakot				
Ostovelat	37 137,08	67 034,53	88 478,92	74 238,54
Sisäiset ostovelat				
Muut sisäiset korolliset velat				
Muut sisäiset korottomat velat				
Muut korottomat lyhytaikaiset velat	92 276,25	120 358,11	83 851,62	88 213,12
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	221 749,71	278 799,50	297 229,53	285 897,99
Oikaistu vieraspääoma yhteensä	482 382,42	604 712,90	642 403,50	640 389,79
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	386 541,02	485 385,75	520 928,14	600 776,96

Liite 3. Tunnuslukujen laskentakaavat

Kannattavuus

$$\text{Käyttökate-\%} = \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$

$$\text{Liiketulos-\%} = \frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto-\%} = \frac{(\text{nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)})}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$$

$$\text{Koko pääoman tuotto-\%} = \frac{(\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)})}{\text{Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin}} \times 100$$

Maksuvalmius

$$\text{Quick ratio} = \frac{(\text{Lyhytaikaiset saamiset} + \text{rahat ja pankkisaamiset} + \text{rahoitusarvopaperit})}{(\text{lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{lyhytaikaiset saadut ennakkomaksut})}$$

$$\text{Current ratio} = \frac{(\text{Vaihto-omaisuus} + \text{lyhytaikaiset saamiset} + \text{rahat \& pankkisaamiset} + \text{rahoitusomaisuusarvopaperit})}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

$$\text{Nettokäyttöpääoma-\%} = \frac{\text{Nettokäyttöpääoma}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \times 100$$

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika (pv)} = \frac{\text{Myyntisaamiset}}{\text{Liikevaihto}} \times 365$$

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika} = \frac{\text{Ostovelat}}{\text{Aine- ja tarvikeostot (12 kk)}} \times 365$$

Vakavaraisuus

$$\text{Omavaraisuusaste-\%} = \frac{\text{Omat varat}}{\text{(Oikaistun taseen loppusumma - tehtyyn työhön perustuvat ennakkomaksut)}} \times 100$$

$$\text{Suhteellinen velkaantuneisuus-\%} = \frac{\text{Oikaistun taseen velat}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \times 100$$

$$\text{Net gearing} = \frac{\text{Korolliset velat}}{\text{Omat varat}} \times 100$$